

การยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก
Adoption of Recommended Practices in Banana (Gros Michel)
Production for Export

ตรัยรัตน์ อิศรภาค
Trairat Issarapak

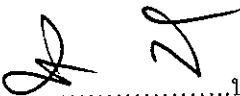
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนการเกษตร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Master of Science Thesis in Agricultural Development
Prince of Songkla University
2543

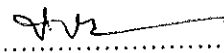
๑

เลขที่	S544.๑.15 ๓4๖ 2543 ๒.2
Bib Key.	205263
	2.5 S.A. 2543

ชื่อวิทยานิพนธ์ การยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก
ผู้เขียน นายตรีรัตน์ อิศรภาค
สาขาวิชา พัฒนาการเกษตร

คณะกรรมการที่ปรึกษา

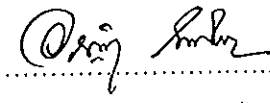

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์เกรียงศักดิ์ ปัทมเวหา)

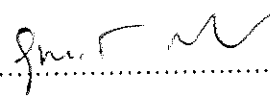

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรรยา เพชรรัตน์)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์เกรียงศักดิ์ ปัทมเวหา)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรรยา เพชรรัตน์)

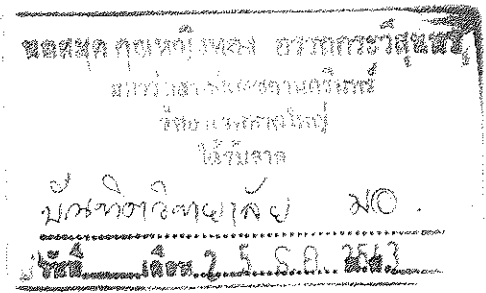

.....กรรมการ
(อาจารย์อภิญา รัตน์ไชย)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุพาวดี สมบูรณ์กุล)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปิติ ทฤษฎีคุณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อวิทยานิพนธ์ การยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก

ผู้เขียน นายตรัยรัตน์ อิศรภาค

สาขาวิชา พัฒนาการเกษตร

ปีการศึกษา 2543

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมการติดต่อกับสื่อสารจิตวิทยาของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทอง การยอมรับการปฏิบัติต่างๆ ปัญหาในการผลิตและปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับวิธีปฏิบัติ ได้ใช้ประชากรทั้งหมดจำนวน 100 ราย ในตำบลทุ่งควั๊ด อำเภอละแม จังหวัดชุมพร เป็นตัวอย่างในการศึกษา ใช้การสัมภาษณ์เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูล

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้งหมดประกอบอาชีพหลักคือทำสวนไม้ผล ไม้ยืนต้นอาชีพรองคือการปลูกกล้วยหอมทอง ส่วนใหญ่ใช้แรงงานภายในครอบครัว มีพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ยครอบครัวละ 8 ไร่ แหล่งความรู้การปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรส่วนใหญ่จะได้รับการแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและศึกษาด้วยตนเอง เพื่อนสมาชิกกับทางสื่อต่าง ๆ กล้วยหอมทองส่วนใหญ่จะปลูกโดยใช้หน่อใบแคบ การให้น้ำจะอาศัยน้ำฝนเป็นส่วนใหญ่มีการวางระบบน้ำบ้าง ส่วนใหญ่มีการใส่ปุ๋ยเคมี ส่วนการให้ปุ๋ยชีวภาพและปุ๋ยอินทรีย์มีเป็นจำนวนน้อย ส่วนใหญ่มีการป้องกันกำจัดโรคและแมลง โรคที่พบและระบาดรุนแรง คือ โรคใบจุดกระ ส่วนแมลงจะเป็นด้วงงวงเจาะลำต้น การเก็บเกี่ยวจะสังเกตขนาดของผลกล้วย มีการตัดเครือกล้วย โดยใช้สองคนตัด คนหนึ่งฟันต้นกล้วยอีกคนรับเครือกล้วยแล้วขนย้ายไปยังศูนย์รวมกล้วย มีการคัดขนาดของกล้วยโดยกล้วยที่ไม่ได้ขนาดจะนำไปแปรรูปและขายให้พ่อค้าชายปลีก

/ ปัญหาของเกษตรกรส่วนใหญ่คือ ปัญหาเกี่ยวกับน้ำไม่เพียงพอสำหรับใช้ในการผลิต ปัจจัยการผลิตมีราคาสูงขึ้น ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง การใช้น้ำไม่สะดวกขาดอุปกรณ์ระบบน้ำ เกี่ยวกับปัจจัยต่อการยอมรับคือ จำนวนแรงงานในครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง การได้รับการฝึกอบรมและดูงานทัศนคติที่มีต่อการปลูกกล้วยหอมทอง และทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความสัมพันธ์ทางบวกมีผลกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ด้านการผลิตเพื่อการส่งออก ถ้ามีการแก้ไขปัญหาและแนะนำให้เกษตรกรมีการใช้วิธีปฏิบัติอย่างถูกต้องต่อกล้วยหอมทองให้ทุกคนยอมรับ ก็จะพัฒนาการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกดีกว่านี้ได้ในอนาคตต่อไป

Thesis Title Adoption of Recommended Practices in Banana (Gros Michel)
 Production for Export
Author Mr. Trairat Issarapak
Major Program Agricultural Development
Academic Year 2000

Abstract

The study aimed to study economic and social characteristics of farmers who grew banana, the adoption of recommended practices, associated problems, and factors associated with the adaption of recommendations. A total number of 100 farmers in Tambol Thung Ka Wat, Amphoe Lamae, Changwat Chumphon were used as samples. Personal interviews were used as a method of data collection

The findings revealed that all farmers grew fruit crops as major occupation and banana production could be regarded as minor occupation. Most used family labour for banana production. The average farm size for banana production was 8 rai. Independent study and the access to the information from extension officer were mentioned as sources of farm information. Most used sword suckers as the major method of propagation. Water application was mostly depended upon rainfall. Most used chemical fertilizer but a few used lime and manure. For plant protection, most used insect and plant disease control. Panama disease and stem borer were mostly found. Timing of banana harvest was primarily based on observing external appearance. Two persons were required to cut down the banana trunk. A selection was undertaken before processing and selling to local merchants.

This implies that the extension for banana production for export has achieved to some extents. Associated problems should be diminished and use of recommended practices should be more encouraged and introduced to farmers. This will provide a better opportunity for export in the future.

กิตติกรรมประกาศ

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์เกรียงศักดิ์
ปัทมเรขา ประธานกรรมการที่ปรึกษา และผู้ช่วยศาสตราจารย์จรรยา เพชรรัตน์ กรรมการที่ปรึกษา
ที่ให้คำแนะนำและถ่ายทอดเทคนิคในการวิจัยและจัดทำรายงานวิจัยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ
ลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยแม้จะรู้สึกว่าการจัดทำวิทยานิพนธ์จะต้องใช้ความอดทนมากเพียงใดก็ยัง
น้อยกว่าคณะกรรมการที่ปรึกษา ซึ่งต้องพิถีพิถันตั้งแต่การเริ่มต้นจนถึงการสิ้นสุดของวิทยานิพนธ์
นอกจากนี้ขอขอบพระคุณ คุณแม่ฉิม อิศรภาค ที่ช่วยให้การสนับสนุนด้านการศึกษาด้วยความ
ระลึกถึงวงศ์ตระกูลอิสรภาคทุก ๆ ท่านและนางชนิษฐา อิศรภาค รวมถึงอาจารย์ บุคลากร ที่ ๆ
และน้องๆ สาขาพัฒนาการเกษตร ที่เป็นกำลังใจตลอดเวลา ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และสุดท้ายขอขอบคุณสำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัยที่สนับสนุนทุนการวิจัยครั้งนี้

ตรัยรัตน์ อิศรภาค

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(3)
Abstract.....	(4)
กิตติกรรมประกาศ.....	(5)
สารบัญ.....	(6)
รายการตาราง.....	(8)
รายการภาพประกอบ.....	(10)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 การตรวจเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
วิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก.....	7
วิธีปฏิบัติดูแลรักษา.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับความรู้หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่.....	11
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	21
กรอบแนวคิดทางทฤษฎี.....	27
กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	34
สมมุติฐานในการวิจัย.....	35
3 วิธีการศึกษา.....	37
4 สถานที่ทำการศึกษา.....	43
5 ผลของการวิจัยและอภิปรายผล.....	50
6 สรุปและข้อเสนอแนะ.....	106
บรรณานุกรม.....	110

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	121
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์.....	122
ภาคผนวก ข การสร้างตัวชี้วัดและการให้คะแนน.....	139
ภาคผนวก ค การทดสอบความเชื่อถือได้ของการวัด.....	149
ประวัติผู้เขียน.....	160

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
1 ปริมาณการส่งออกกล้วยหอมทองสดของประเทศไทย.....	1
2 การปลูกกล้วยหอมทองแยกตามรายภาค.....	2
3 การปลูกกล้วยหอมทองแยกรายจังหวัด.....	3
4 พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองของตำบลทุ่งควาวัด.....	4
5 ปริมาณการส่งออกกล้วยหอมทองของกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควาวัด.....	5
6 จำนวนประชากรทั้งหมดและเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองของแต่ละหมู่บ้าน ในตำบลทุ่งควาวัด.....	38
7 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่ปลูกกล้วยหอมทอง.....	50
8 การประกอบอาชีพและรายได้ของครอบครัว.....	53
9 รายจ่ายในการปลูกกล้วยหอมทอง.....	55
10 การใช้แรงงาน.....	57
11 ขนาดพื้นที่ถือครองและการใช้ประโยชน์.....	59
12 สินเชื่อเพื่อการผลิตกล้วยหอมทอง.....	60
13 ระยะเวลาในการปลูกกล้วยหอมทองและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม.....	62
14 ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง.....	64
15 ระดับความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง.....	67
16 แหล่งความรู้เกี่ยวกับกล้วยหอมทอง.....	67
17 การได้รับการฝึกอบรม.....	68
18 การดูงานนอกสถานที่.....	69
19 การหาข่าวสารจากเอกสารและสิ่งพิมพ์.....	71
20 การหาข่าวสารจากวิทยุ.....	73
21 การหาข่าวสารจากโทรทัศน์.....	74
22 การหาข่าวสารจากหนังสือพิมพ์.....	76
23 การเดินทางไปหาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร.....	77
24 การมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเดินทางมาหา.....	78
25 ทัศนคติที่มีต่อการปลูกกล้วยหอมทอง.....	80

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
26 ระดับทัศนคติที่มีต่อการปลูกกล้วยหอมทอง.....	82
27 ทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร.....	82
28 ระดับทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร.....	84
29 การใช้หน่อพันธุ์.....	85
30 แปลงปลูกและเตรียมดิน.....	87
31 การให้น้ำและปุ๋ย.....	89
32 การใช้ปุ๋ยอินทรีย์.....	92
33 การป้องกันกำจัดโรคแมลง.....	94
34 การเก็บเกี่ยว.....	96
35 การคัดเลือกกล้วย.....	97
36 ปัญหาอุปสรรคในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก.....	98
37 การแก้ปัญหา.....	99
38 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การติดต่อสื่อสาร จิตวิทยา กับการยอมรับวิธีปฏิบัติในการผลิตกล้วยหอมทอง.....	100

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนผังของขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยอมรับวิทยาการแผนใหม่ ของแต่ละบุคคล.....	12
2 องค์ประกอบของทัศนคติ.....	32
3 สเกลระดับทัศนคติของลิเคอร์ท์.....	34
4 กรอบแนวความคิดของปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการยอมรับการปลูก กล้วยหอมทอง.....	35
5 สัดส่วนพื้นที่ปลูกพืชในตำบลทุ่งควาวัด.....	47
6 แผนที่อำเภอละแมจังหวัดชุมพร.....	48
7 แผนที่ตำบลทุ่งควาวัด อำเภอละแม.....	49

บทที่ 1

บทนำ

1. ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

กล้วยหอมเป็นพืชเศรษฐกิจที่คนไทยรู้จักกันดี เพราะใช้เป็นอาหารบริโภคและประโยชน์ใช้สอยหลายชนิด นอกจากนี้แล้วสามารถปลูกและมีความเจริญเติบโตได้ดีในทุกภาคของประเทศไทย ปริมาณการปลูกกล้วยของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 3 ของทวีปเอเชีย โดยมีประเทศฟิลิปปินส์ปลูกมากเป็นอันดับ 1 สำหรับปริมาณการส่งออกกล้วยของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาได้มีสมัยก่อนเคยมีปริมาณการส่งออกเป็นจำนวนมาก แต่ต่อมากการส่งออกได้ลดลงตามลำดับเนื่องจากคุณภาพกล้วยหอมของไทยยังไม่มีดีเท่ากล้วยหอมฟิลิปปินส์และไต้หวัน (เบญจมาศ ศิลาชัย, 2534 : 252-254) ดังรายละเอียดตาราง 1

ตาราง 1 ปริมาณการส่งออกกล้วยหอมสดของประเทศไทย

ปี พ.ศ.	ปริมาณ (ตัน)
2523	12,679.04
2524	12,660.04
2525	18,338.05
2526	9,654.54
2527	4,402.96
2528	3,986.60
2529	2,164.89
2530	1,829.00
2531	1,570.20
2532	3,622.85
2533	2,435.46

ที่มา : เบญจมาศ ศิลาชัย, 2534 : 253.

สำหรับกล้วยหอมทองนี้ประเทศไทยมีแหล่งผลิตกล้วยหอมทองหลายแหล่งด้วยกัน ซึ่งพอสรุปพื้นที่ปลูกแต่ละภาคตั้งแต่ปีพ.ศ.2535จนถึงปี พ.ศ. 2537 เป็นรายภาค ดังตาราง 2

ตาราง 2 การปลูกกล้วยหอมทอง แยกตามรายภาค

ภาค	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)		
	ให้ผลแล้ว	ยังไม่ให้ผล	รวม
เหนือ	3,849	773	4,622
ตะวันออกเฉียงเหนือ	6,006	1,692	7,698
กลาง	5,807	1,831	7,638
ตะวันออก	3,725	818	4,543
ตะวันตก	3,523	1,725	5,248
ใต้	14,812	4,802	19,614
รวมทั้งประเทศ	37,722	11,641	49,363

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, 2537 : 34.

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่าการผลิตกล้วยหอมทองของประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกมากทางภาคใต้ รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางตามลำดับ

จังหวัดที่มีการผลิตกล้วยหอมทองที่สำคัญในภาคเหนือคือจังหวัดลำพูนและอุตรดิตถ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แก่จังหวัดร้อยเอ็ดและนครราชสีมา ภาคกลางคือกรุงเทพมหานครและนนทบุรี ภาคตะวันออกคือจังหวัดตราดและนครนายก ส่วนภาคตะวันตกได้แก่จังหวัดเพชรบุรีและสมุทรสาคร และภาคใต้ได้แก่จังหวัดชุมพร นราธิวาส สงขลา และสุราษฎร์ธานี เป็นต้น และมีพื้นที่เพาะปลูกกล้วยหอมทองในปี พ.ศ. 2537 แสดงได้ดังตาราง 3

ตาราง 3 การปลูกล้อยหอมทอง แยกรายจังหวัด

จังหวัด	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)		
	ให้ผลแล้ว	ยังไม่ให้ผล	รวม
ลำพูน	278	6	284
อุดรดิตถ์	92	30	122
ร้อยเอ็ด	1,352	366	1,718
นครราชสีมา	924	114	1,038
กรุงเทพมหานคร	3,209	91	3,300
นนทบุรี	916	855	1,771
ตราด	1,110	212	1,322
นครนายก	684	321	1,005
เพชรบุรี	725	472	1,197
สมุทรสาคร	675	564	1,239
ชุมพร	4,112	1,084	5,196
นราธิวาส	2,444	461	2,905
สงขลา	2,402	620	3,022
สุราษฎร์ธานี	1,047	541	1,588

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, 2537 : 35-37.

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่าจังหวัดชุมพรมีพื้นที่การปลูกล้อยหอมทองมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ รองลงมาคือกรุงเทพมหานครและสงขลาตามลำดับ

จังหวัดชุมพรมีการผลิตล้อยหอมทองมากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศและพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุดในจังหวัดชุมพรอยู่ที่ตำบลทุ่งคาวิด มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเกษตรกรผลิตล้อยหอมทองเพื่อการส่งออก ดังแสดงไว้ในตาราง 4

ตาราง 4 พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองของตำบลทุ่งควาวัด

ปี พ.ศ.	พื้นที่ปลูก (ไร่)
2537	2,109
2538	2,157
2539	2,196
2540	2,144
2541	2,196

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร, สำนักงานเกษตรอำเภอละแม,
2541 : 9.

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรในตำบลทุ่งควาวัดหรือสมาชิกผู้ปลูกกล้วยหอมทองมีการปลูกเพิ่มและมีผลผลิตส่งออกมากขึ้น แม้ว่าในพ.ศ.2540 มีพื้นที่ปลูกลดลงเล็กน้อยเนื่องจากเกษตรกรที่ปลูกกล้วยหอมทองเป็นพืชแซมนั้น เมื่อไม่ผลที่ปลูกเป็นพืชหลักให้ผลผลิตก็จะลด พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองทันทีที่ไม่มีการปลูกแซมในพื้นที่เดิมหรือหาพื้นที่อื่นปลูกต่อไปเกษตรกรที่ปลูกกล้วยหอมในตำบลทุ่งควาวัด มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกไปยังเมืองโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น โดยการส่งออกของกลุ่มเกษตรกรได้ส่งออกกล้วยหอมให้กับสหกรณ์ผู้บริโภคนิโคโกงาวา และสหกรณ์ผู้บริโภคนิโอกุชิม่า นอกจากนี้แล้วกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองยังมีความประสงค์ที่จะแนะนำ ถ่ายทอดความรู้และให้เกษตรกรทั่วไปเข้าไปร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเพื่อดำเนินกิจการร่วมกัน ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่งนอกเหนือจากรายได้จากพืชเศรษฐกิจหลักอีกด้วย แต่เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรนี้ เป็นกลุ่มที่เพิ่งจัดตั้งมาเป็นเวลาเพียง 5 ปีกว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกจึงมีไม่มากนัก ทำให้จำนวนการส่งออกกล้วยหอมทองของกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควาวัดมีการส่งออกผลผลิตในจำนวนที่ไม่มากตามไปด้วย ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ปริมาณการส่งออกกล้วยหอมทองของกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควัด

ปี พ.ศ.	จำนวน (งวด)	น้ำหนัก (ตัน)	เป็นเงิน (ล้านบาท)
2537	16	164.6	2.06
2538	29	236.2	3.02
2539	44	295.4	3.72
2540	39	217.3	2.74
2541	44	295.4	3.72

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร, สำนักงานเกษตรอำเภอละแม,
2541 : 9.

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่ากล้วยหอมทองของกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควัด อำเภอ ละแม จังหวัดชุมพรที่ได้ส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่นในช่วงปี พ.ศ.2537-2541 มีจำนวนเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด จึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาทาง พัฒนาการผลิตและการปฏิบัติในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ได้คุณภาพและมาตรฐานเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดต่างประเทศต่อไป

การศึกษาต่อการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรมีการพัฒนาการผลิต และยอมรับมากยิ่งขึ้นเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ได้คุณภาพมาตรฐานในการส่งออกกล้วยหอมทองในปี ต่อๆ ไปอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการวิจัยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาถึงลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม จิตวิทยาและการติดต่อสื่อสารของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง
- 2.2 เพื่อศึกษาการยอมรับวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทอง
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหาการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก
- 2.4 เพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม จิตวิทยา และการติดต่อสื่อสารที่มีผลต่อการยอมรับวิธีปฏิบัติในการผลิตกล้วยหอมทอง (การทดสอบสมมุติฐาน)

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานและปัญหาการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกของกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งคำวัด ตำบลทุ้งคำวัด อำเภอละมั่ง จังหวัดชุมพร และเพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานของกรมส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบความแตกต่างทางด้านวิธีปฏิบัติในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรต่อไปในอนาคต

บทที่ 2

การตรวจเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การตรวจเอกสารเพื่อการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย (1) วิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก (2) แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ (3) ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ (4) กรอบแนวคิดทางทฤษฎี การวิจัยเกี่ยวข้องกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกเป็นลักษณะที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล ความแตกต่างที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลย่อมส่งผลต่อความแตกต่างในทางพฤติกรรมและเกี่ยวข้องกับการยอมรับ

1. วิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก

1.1 ประวัติและลักษณะทางพฤกษศาสตร์

กล้วยหอมทองมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Musa* (AAAgroup, 'GrosMichel) 'Kluai Hom Thong' กล้วยเป็นพืชที่ชอบอากาศร้อนชื้น ถิ่นแรกของกล้วยอยู่ในแถบเอเชียตอนใต้ ซึ่งประกอบด้วยทางเหนือของอินเดีย พม่า เขมรและจีนตอนใต้ และแถบหมู่เกาะอินโดนีเซีย เกาะบอเนียว ฟิลิปปินส์ และได้หวน ในประเทศไทยกล้วยถือเป็นพืชเก่าแก่ตั้งแต่โบราณ จะเห็นได้ว่าในพืชต่าง ๆ ทางศาสนาจะมีการใช้ส่วนต่าง ๆ ของกล้วยเพื่อประกอบพิธีนั้น ๆ เช่น ผล ใบ กาบ ลำต้น เป็นต้น (สมศักดิ์ วรณศิริ, 2532 : 5)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดของกล้วยป่า (*Musa acuminata* colla) ดังนั้นจึงพบกล้วยป่าอยู่ทั่วประเทศไทย นอกจากนี้มีกล้วยป่าที่พบแล้วตามประวัติกล่าวว่า พบกล้วยกินได้แถบแหลมมลายู ซึ่งหมายถึงภาคใต้ของประเทศไทยรวมอยู่ด้วย กล้วยกินได้ที่พบก็เกิดจากกล้วยป่า ซึ่งมีชุดของโครโมโซมเป็น AA และ AAA หรือที่เรียกว่า *acuminata* cultivars ซึ่งได้แก่ กล้วยไข่ทองร่วง กล้วยเล็บมือนาง กล้วยหอมทอง เป็นต้น (เบญจมาศ ศิลาชัย, 2534 : 21)

กล้วยเป็นไม้ล้มลุกขนาดใหญ่อยู่ในตระกูล Musaceae เมื่อโตเต็มที่จะมีความสูง 2-9 เมตร ลำต้นแท้ของกล้วยมีลักษณะเป็นหัวอยู่ใต้ดิน (corm) ที่เรียกว่าไรโซม (rhizome) ไรโซมมีการเจริญคล้ายซิมโปเดียล (sympodial) การเจริญของซิมโปเดียลจะอยู่ขนานกับพื้นดินและมีหน่อแทงขึ้นสู่อากาศ ซึ่งจะมองเห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อมีการแทงหน่อมากขึ้น เราเรียกว่า การแตกกอ กล้วยบางชนิดมีการแตกกอถี่และแน่น บางชนิดมีการแตกกอห่างหรือกระจาย (เบญจมาศ ศิลาชัย, 2534 : 1) ลำต้นเทียม (pseudostem) เป็นส่วนที่ยึดตัวของหน่อ ประกอบด้วยกาบใบที่ประกบกัน

แน่นในระหว่างการเจริญเติบโต กาบเหล่านี้จะค่อย ๆ คลี่ออกที่ละกาบ กาบแรกได้แก่ กาบใบแคบ กาบที่สองกาบใบกว้าง และกาบที่สามกาบใบแก่

ใบ มีลักษณะใหญ่ ยาวรี ขนาดของใบกว้างประมาณ 70-100 เซนติเมตร และยาวประมาณ 150-400 เซนติเมตร ขึ้นอยู่กับอายุ พันธุ์ สภาพแวดล้อม ใบจะมีขนาดใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อต้นมีขนาดอายุมากขึ้นและจะมีขนาดเล็กลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อกล้วยเริ่มให้ช่อดอก หลังจากนั้นก็จะไม่มีใบใหม่เกิดขึ้นมาอีก กล้วยที่มีความสมบูรณ์ในช่วงที่กำลังให้ช่อดอกและผลจะมีใบประมาณ 10-15 ใบ รวมจำนวนใบตั้งแต่เป็นหน่อจนกระทั่งถึงช่วงก่อนเกิดช่อดอกมีใบทั้งหมดประมาณ 35-50 ใบต่อหนึ่งต้น

ช่อดอก เมื่อหน่อของกล้วยมีอายุ 7-9 เดือน หรือหลังจากปลูกกล้วยด้วยหน่อประมาณ 6-8 เดือน กล้วยก็จะเกิดมีช่อดอก

ผล ผลของกล้วยเป็นแบบ berry ใช้เวลาหลังจากเกิดช่อดอกจนถึงเก็บเกี่ยวได้ประมาณ 90 วัน ผลกล้วยทั้งหมดบนก้านดอกรวมเรียกว่า เครือ (bunch) ส่วนผลกล้วยแต่ละกลุ่มแต่ละช่อเรียกว่า หวี (hand) ส่วนแต่ละผลเรียกว่า ผลกล้วย (finger)

คุณภาพกล้วย หมายถึง จำนวนของหวีกล้วยในเครือหนึ่ง ๆ กล้วยแต่ละพันธุ์จะมีความแตกต่างของผลในเรื่องของรูปร่าง ขนาด สี เปลือก สีของเนื้อ รสชาติ และความละเอียดอ่อนของเนื้อไม่เหมือนกัน กล้วยรับประทานสดจะมีปริมาณน้ำตาลสูง ส่วนกล้วยใช้ปรุงอาหารจะมีปริมาณแป้งอยู่มาก กล้วยเครือหนึ่งอาจจะมีจำนวนหวีตั้งแต่ 5 จนถึง 15 หวี และแต่ละหวีจะมีจำนวนผลตั้งแต่ 5-20 ผล ขนาดของผลกล้วยเมื่อโตเต็มที่ขนาดยาวประมาณ 5-15 เซนติเมตร กว้างประมาณ 2.5-5 เซนติเมตร ผลเมื่อสุกอาจมีเปลือกเป็นสีเขียว เหลือง หรือออกแดง แล้วแต่ชนิดหรือพันธุ์ (สมศักดิ์ วรณศิริ, 2532 : 8-10)

1.2 การเลือกพื้นที่ทำสวนกล้วย

สภาพภูมิอากาศและดินปลูก กล้วยชอบอากาศร้อนชื้น โดยเฉพาะในบริเวณที่มีดินฟ้าอากาศคงที่ จะสามารถเจริญเติบโตติดต่อกันไปและตกเครือตลอดทั้งปี ยกเว้นในที่ลมแรงจัดหรือมีลมพายุพัดผ่านควรหลีกเลี่ยงการทำสวนกล้วยขนาดใหญ่ เพราะพายุแรงอาจทำให้ต้นกล้วย โดยเฉพาะต้นกล้วยที่ออกเครือแล้วหักกลางต้นหรือโค่นลงทั้งต้น เป็นการเสียหายต่อผลผลิตได้

สำหรับเรื่องของดิน กล้วยต้องการดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ ร่วนซุยค่อนข้างไปทางดินเหนียวที่สามารถอุ้มน้ำได้ดีเพราะกล้วยเป็นพืชจำพวกจำน้ำและมีใบมาก จึงต้องการน้ำและความชุ่มชื้นสูง ดังนั้นพื้นที่ที่มีฝนตกประมาณ 50-100 นิ้วต่อปีจะปลูกกล้วยได้ดี แต่อย่างไรก็ตามกล้วยก็ไม่ชอบดินที่มีน้ำขัง pH ที่เหมาะสมคืออยู่ระหว่าง 6-7 อุณหภูมิที่เหมาะสมประมาณ 30-40 องศา

เซลเซียส ถ้าอุณหภูมิต่ำ อากาศหนาวเย็นติดต่อกันนาน ทำให้การเจริญเติบโตช้าลง การออกปลีจะนานออกไป (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2535 : 2)

1.3 พันธุ์กล้วยและแหล่งผลิต

กล้วยพันธุ์ส่งเสริมคือกล้วยหอมทอง นอกจากนั้นยังมีกล้วยที่ปลูกเป็นการค้าส่งออกอีกคือ กล้วยหอมเขียวได้แก่พันธุ์ Williams, Grand nain และแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในจังหวัด นครปฐม ปทุมธานี ราชบุรี เพชรบุรี และสมุทรสาคร ส่วนจังหวัดทางภาคใต้ ได้แก่ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช เป็นต้น

จังหวัดชุมพรมีการปลูกไม้ผลหลายชนิด กล้วยหอมทองก็เป็นผลไม้ชนิดหนึ่งที่จะต้องมีการพัฒนาด้านการผลิตให้มีผลผลิตสูงและคุณภาพดีเป็นที่เชื่อถือได้ และมีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพของผลผลิตให้ตรงตามความต้องการของตลาดต่อไป ดังเช่นกลุ่มเกษตรกรทำสวน ตำบลทุ่งควาวัด อำเภอละแม จังหวัดชุมพรที่มีผลผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกไปยังโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น (ทองศักดิ์ ศุภการ, 2537 : 5-6)

2. วิธีปฏิบัติดูแลรักษา แบ่งออกได้ดังนี้

2.1 วิธีปฏิบัติก่อนการเก็บเกี่ยว มีข้อแนะนำ ดังนี้

2.1.1 การขยายพันธุ์ การใช้หน่อเป็นวิธีที่นิยมขยายพันธุ์โดยทั่วไป หน่อที่เกิดจากต้นแม่มี 3 ชนิด คือ หน่ออ่อนที่เกิดจากต้นแม่ยังมีส่วนต่าง ๆ ไม่ครบ อ่อนแอ ไม่เหมาะในการนำไปปลูก หน่อที่ใบของหน่อยังไม่คลี่ใหญ่ เป็นหน่อที่ตีเหมาะในการนำไปปลูกจะให้ต้นที่แข็งแรงและผลผลิตดี และหน่อที่มีใบขนาดเล็กแต่ใบคลี่แผ่กว้างไม่เหมาะในการนำไปปลูกและอีกวิธีหนึ่งก็คือการขยายพันธุ์โดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมในการทำเป็นการค้า (เบญจมาศ ศิลาชัย, 2534 : 92)

2.1.2 การเตรียมแปลงปลูก ในพื้นที่มีหญ้ารกควรทำการดายหญ้าออกก่อนปลูกประมาณ 10 วัน และขุดดินเพื่อนำดินไปวิเคราะห์ธาตุอาหารและ pH ของดินเสียก่อนแล้วจึงทำการไถพรวน ทำดินให้ร่วนและปรับหน้าดินให้มีความสม่ำเสมอหรือลาดเอียงไปตามพื้นที่เพื่อสะดวกในการระบายน้ำ ถ้าบริเวณนั้นเป็นบริเวณน้ำท่วมถึงควรทำการยกร่องเสียก่อน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2535 : 5)

2.1.3 ฤดูปลูก การปลูกควรปลูกในต้นฤดูฝน คือในราวประมาณเดือนเมษายน-พฤษภาคม เพราะกล้วยต้องการความร้อนและความชื้นในตอนแรก และต้องการความแห้งแล้งในตอนที่กล้วยจะแก่ การปลูกในระยะฤดูฝนนี้จะช่วยให้กล้วยตั้งตัวได้เร็วหลังจากปลูก 1 เดือน แต่

อย่างไรก็ตาม บริเวณที่มีน้ำเพียงพอตลอดปีจะเริ่มปลูกกล้วยเมื่อใดก็ได้ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2535 : 2)

2.1.4 ระยะปลูก ระยะปลูกที่เหมาะสมคือ 2x3 เมตร จะได้จำนวนต้น 260 ต้น และ/หรือ 2x4 เมตร จำนวนต้น 200 ต้น ต่อพื้นที่ 1 ไร่ (เบญจมาศ ศิลาชัย, 2534 : 105)

2.1.5 การใส่ปุ๋ยและการให้น้ำ ควรจะใส่ปุ๋ยหลังจากที่ฤดูฝนผ่านไปแล้ว ควรใส่ที่ละน้อยแต่บ่อยครั้งโดยใส่ครั้งละประมาณ 60 กรัมต่อต้น รอบ ๆ รากของหน่อเพื่อเร่งให้หน่อเจริญเติบโต สัดส่วนของปุ๋ยไนโตรเจน : ปุ๋ยฟอสเฟต : ปุ๋ยโปแตสเซียม ควรจะเป็น 1 : 1 : 3 สูตร (13-13-21, 15-15-15) 3 เดือน/ครั้ง จะเหมาะสมที่สุด มีการให้น้ำสม่ำเสมอ สำหรับสวนกล้วยส่วนมากมักจะแนะนำให้ใช้หัวฉีดแบบพ่นน้ำเป็นฝอยละเอียดไปตามระดับพื้นดินได้ใบ บางครั้งการให้น้ำสำหรับกล้วยอาจเป็นแบบปล่อยน้ำไปตามร่องน้ำระหว่างแถวปลูกอย่างช้า ๆ เพื่อให้น้ำซึมผ่านผิวดินลงไปถึงดินล่างและยังทำให้บริเวณรอบ ๆ ต้นของกล้วยมีความเย็นและชุ่ม การให้น้ำอีกแบบหนึ่ง คือ การให้น้ำโดยผ่านน้ำไปตามท่อที่ถูกกำหนดตามความสะดวกของผู้ปลูก (สมศักดิ์ วรรณศิริ, 2532 : 31-34)

2.1.6 การป้องกันกำจัดโรคและแมลง โรคตายพรายเป็นโรคที่สำคัญที่สุดของกล้วยเชื้อราจะเข้าทำลายจากส่วนรากของกล้วยก่อน ในดินที่พบว่ามีโรคนี้อาศัยอยู่จะทำการกำจัดได้ยากมากเนื่องจากเชื้อดังกล่าวนี้จะสามารถกลับแข็งแรงขึ้นได้อีกภายในระยะ 2-3 ปี นอกจากนี้ยังมีโรคที่เกิดจากเชื้อรา โรคใบจุดกระ โรคยอดม้วนจากเชื้อไวรัส ส่วนแมลงศัตรูกล้วยมีมากกว่า 20 ชนิด ที่สำคัญ ได้แก่ ตัวงมเข็มไซเห้ง้า ตัวงวงเจาะลำต้นและหนอนม้วนใบกล้วย เป็นต้น การป้องกันกำจัดโรคส่วนมากใช้สารเคมีแคบแทนและการป้องกันกำจัดแมลงใช้สารออลดริน มาลาไธออน เป็นต้น (สมศักดิ์ วรรณศิริ, 2532 : 52)

2.2 วิธีปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว มีข้อแนะนำ ดังนี้

2.2.1 การเลือกขนาดและดูเหลี่ยมของผลกล้วยที่จะตัด โดยปกติแล้วสามารถเก็บเกี่ยวกล้วยได้เมื่อผลมีขนาดสามในสี่ของขนาดจริงและยังเห็นเหลี่ยมของผลชัดเจน ซึ่งในระยะนี้ถือว่ามี ความแก่ประมาณร้อยละ 75 ถ้าเก็บเกี่ยวเพื่อขนส่งระยะไกล ๆ ควรมีความแก่ประมาณร้อยละ 75-80 ยังเห็นเหลี่ยมของผล กล้วยจะสุกภายใน 3 สัปดาห์ สำหรับการขนส่งระยะทางสั้น ๆ ควรเก็บเกี่ยวเมื่อกล้วยแก่ประมาณร้อยละ 85-90 เหลี่ยมลบเกือบหมดหรือไม่มีเหลี่ยม แต่ยังไม่หงายเหลี่ยมได้ ผลกล้วยจะสุกภายใน 1-2 สัปดาห์ ถ้าขายในตลาดใกล้เคียง หรือปลูกไว้รับประทานเองที่บ้านควรเก็บเกี่ยวเมื่อผลกล้วยแก่จัด ผลกล้วยจะสุกภายใน 1 สัปดาห์ (สายชล เกตุษา, 2528 : 187)

2.2.2 วิธีการตัดเครื่องกล้วย งานเก็บเกี่ยวขั้นแรกเริ่มจากการเก็บไม้ค้ำเครื่องกล้วยที่ใช้ระหว่างที่มีลมแรงออกให้หมด วิธีการตัดจะใช้มือหนึ่งจับปลายเครือและอีกมือหนึ่งฟันก้านเครือออกแต่วิธีการเช่นนี้ยังเป็นวิธีที่ไม่เหมาะสม เพราะจะทำให้กล้วยตกกระทบพื้นดินเกิดการเสียหายได้ ถ้าผู้ตัดไม่แข็งแรงพอจะรับเครื่องกล้วยได้ วิธีการที่เหมาะสมควรจะเป็นการใช้ 2 คนในการเก็บเกี่ยวโดยคนหนึ่งฟันต้นกล้วยให้เข้าไปประมาณครึ่งต้นแล้วผลักให้ล้มเอียง อีกคนจะคอยรับเครื่องกล้วยแล้วตัด (โดยให้เหลือก้านเครือไว้ติดกับเครือยาว) เอาเครื่องกล้วยไปวางโดยเอาทางด้านปลายเครือนั้นไว้ข้างบน ซึ่งจะเป็นวิธีที่ดีที่สุด

2.2.3 ส่งไปยังศูนย์รวมกล้วย ในกรณีที่ต้องการส่งกล้วยเป็นสินค้าไปยังท้องถิ่นห่างไกลหรือเป็นสินค้าออก จะต้องลำเลียงกล้วยไปยังศูนย์รวมกล้วยก่อนโดยไม่มีกรห่อหุ้มจากนั้นจึงนำเครื่องกล้วยไปชำแหละต่อไป (สมศักดิ์ วรรณศิริ, 2532 : 35)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับความรู้หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่

คำว่า "นวัตกรรม" หรือ "นวตกรรม" (innovation) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 15) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึงการปฏิบัติหรือการนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาใช้หรือเปลี่ยนแปลงแนวความคิดเพื่อปรับปรุงวิธีการที่ทำอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

สมณูติ คำปาละ (2537 : 16) ให้ความหมายนวัตกรรมว่า คือ ความคิด การกระทำ หรือ สิ่งของซึ่งบุคคลเห็นว่าเป็นของใหม่ ๆ ไม่ว่าจะความคิดนั้นจะเป็นของใหม่โดยนับตั้งแต่แรกพบหรือไม่ แต่ขึ้นอยู่กับที่บุคคลรับรู้ว่ามันเป็นของใหม่หรือไม่ โดยความเห็นของบุคคลเองจะเป็นผู้ตัดสิน การตอบสนองของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้น ถ้าแต่ละคนเห็นว่าอะไรเป็นสิ่งใหม่สำหรับเขา สิ่งนั้นก็จะเป็นนวัตกรรม

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521 : 3-4) กล่าวว่า นวัตกรรมเป็นวิธีการใหม่ที่มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพของงานที่กำลังดำเนินอยู่และครอบคลุมวิธีการ หลักปฏิบัติ แนวคิด กระบวนการ และสิ่งประดิษฐ์ อย่างไรก็ตามสิ่งที่ถือว่าเป็น "นวัตกรรม" มีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

1. ต้องเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมดหรือบางส่วน อาจเป็นของเก่าใช้ไม่ได้ผลในอดีตแต่นำมาปรับปรุงใหม่หรือเป็นของปัจจุบันที่นำมาปรับปรุงให้ดีขึ้น

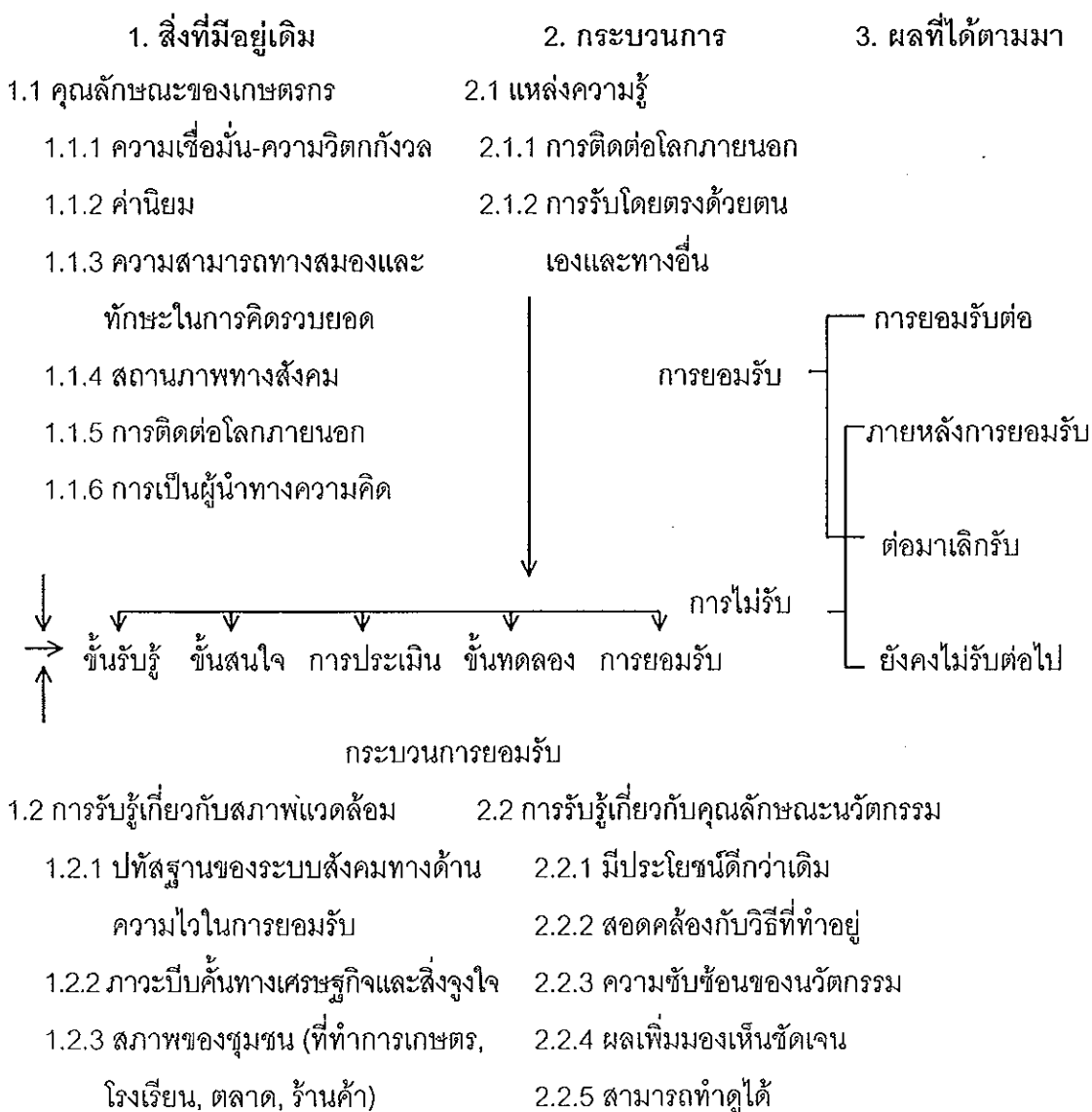
2. การนำวิธีการจัดระบบมาใช้ โดยพิจารณาองค์ประกอบทั้งส่วนข้อมูลที่ใช้เข้าไปในกระบวนการและผลลัพธ์ ซึ่งการกำหนดขั้นตอนการดำเนินการต้องเหมาะสมก่อนที่จะทำการเปลี่ยนแปลง

3. มีการพิสูจน์ด้วยการวิจัยหรืออยู่ระหว่างการวิจัยว่า "สิ่งใหม่" จะช่วยแก้ปัญหาและการดำเนินการบางอย่างมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม

4. ยังไม่เป็นส่วนหนึ่งของระบบงานในปัจจุบัน หาก "สิ่งใหม่" จะช่วยแก้ปัญหาและการดำเนินการบางอย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้นกว่าเดิม

โดยสรุปความหมายของนวัตกรรม หมายถึง การนำสิ่งใหม่ ๆ หรือวิธีการใหม่ ๆ เข้ามาใช้ หรือเปลี่ยนแปลงแนวความคิดเพื่อปรับปรุงวิธีการที่กำลังดำเนินอยู่ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

Roger (1986 : 306) ได้เขียนแผนผังโครงสร้างของกระบวนการยอมรับออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ คือ (1) สิ่งที่มีอยู่เดิม (antecedents) (2) กระบวนการ (process) (3) ผล (results) ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 แผนผังของขั้นต่าง ๆ ในกระบวนการยอมรับวิทยาการแผนใหม่ของแต่ละบุคคล

ที่มา : จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์, 2539 : 13.

1. สิ่งที่มีอยู่เดิม ในส่วนนี้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรซึ่งมีอยู่เดิมก่อนการเผยแพร่ นวัตกรรม แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.1 ลักษณะบุคคลสภาพของบุคคล อันได้แก่ ค่านิยม ทศนคติ ความเชื่อมั่น ความสามารถทางสมอง ทักษะความคิดรวบยอด สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ฯลฯ ตลอดจนการติดต่อกับโลกภายนอก และการเป็นผู้นำทางความคิด ซึ่งมีผลทำให้เกิดความแตกต่างในการยอมรับ

1.2 การรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ ปทัสฐานของระบบสังคมในด้านความรู้ในการยอมรับ การได้มีโอกาสติดต่อกับบุคคลในสังคมอื่น ๆ ความรู้ที่คิดว่าต้องการนวัตกรรม ซึ่งเป็นบรรทัดฐานของสังคมนับเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญ ในขณะที่เดียวกันอาจเป็นอุปสรรคต่อการยอมรับได้ ประชากรที่อยู่ในชุมชนที่ทันสมัยย่อมมีการยอมรับเร็วกว่าประชากรที่อยู่ใน ชุมชนที่ไม่ทันสมัย เช่น การตลาด ความสะดวกในการคมนาคม ความเชื่อของเพื่อนเกี่ยวกับนวัตกรรม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานของการยอมรับนวัตกรรม

2. กระบวนการ เป็นส่วนที่กล่าวถึงการพัฒนาด้านความคิดตั้งแต่การรับรู้ ความสนใจ การประเมินค่าและทดลอง จนถึงการยอมรับซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการ สิ่งสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้กระบวนการนี้ดำเนินไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพหรือยับยั้งให้ช้าลงและมีผลในทางตรงข้ามมีหลายอย่าง เช่น

2.1 ส่วนที่เกี่ยวกับตัวของบุคคลนั่นเอง

2.2 แหล่งให้ความรู้ การเผยแพร่ และการรับนวัตกรรมของแต่ละบุคคล

2.3 การรับรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของนวัตกรรม อันได้แก่ ประโยชน์ ความซับซ้อน ความสอดคล้องกับวิธีการที่ทำอยู่เดิม ผลงานสูงกว่าเดิม และสามารถทดลองดูได้

3. ผล ผลของนวัตกรรมเป็นองค์ประกอบสุดท้ายของการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นจากการมีนวัตกรรม ซึ่งได้แก่ หลังจากช่วงการยอมรับ (adoption) หรือไม่ยอมรับ และอาจมีการเปลี่ยนจากการยอมรับเป็นเลิกใช้นวัตกรรม (discontinue) หรือเปลี่ยนจากไม่ยอมรับเป็นยอมรับก็ได้ หรือไม่มีการเปลี่ยนแปลง คือ ยังมีการกระทำอย่างเดิมอยู่ ผลที่เกิดจากนวัตกรรมอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ยังมีการกระทำอย่างเดิมอยู่ สมาชิกภายในองค์กรไม่อาจทราบถึงผลได้ชัดเจน ระยะเวลาที่เกิดผลของนวัตกรรมจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับประเภทของสมาชิกภายในองค์กรและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับนวัตกรรมเข้าเกี่ยวข้อง

จากภาพประกอบ 1 สรุปได้ว่า กระบวนการยอมรับวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ของแต่ละบุคคลนั้นจะมีสิ่งที่มีอยู่ก่อนที่จะมีการเผยแพร่นวัตกรรม ซึ่งได้แก่ ลักษณะบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล การรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานของการยอมรับวิทยาการหรือนวัตกรรม เมื่อมีนวัตกรรมหรือวิทยาการหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาในกลุ่มเกษตรกร บุคคลในกลุ่มฯ ก็ จะพัฒนาแนวความคิดตามกระบวนการตั้งแต่การรับรู้ ความสนใจ การประเมินค่า ทดลองใช้จนถึงการยอมรับ โดยมีแหล่งของความรู้ การรับรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะนวัตกรรม เป็นสิ่งช่วยกระตุ้นให้เกิดการยอมรับหรือไม่ยอมรับนวัตกรรม ผลของการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นจากการมีนวัตกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากการยอมรับหรือไม่ การยอมรับอาจมีการเปลี่ยนแปลงจากการยอมรับเป็นเลิกใช้นวัตกรรมหรือเปลี่ยนจากการไม่ยอมรับเป็นยอมรับหรือยังคงไม่ยอมรับต่อไป ดังนั้นการศึกษาวิจัยการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตย่อมต้องผ่านกระบวนการยอมรับนวัตกรรมตามแผนผังของ Roger เนื่องจากการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกถือเป็นนวัตกรรมอีกรูปแบบหนึ่ง

วิจิตร อวระกุล (2527 : 129-197) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับความคิดใหม่ไปปฏิบัติตาม มีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ลักษณะที่ได้ผลดีและมีกำไร (relative advantage) คือสามารถบอกหรือทำให้เกษตรกรเห็นว่า ดีอย่างไร จะได้ประโยชน์หรือกำไร หรือได้รับผลตอบแทนเร็วหรือมากสักเท่าใด
 2. วิธีการไม่ยุ่งยาก (complexity) หมายถึง สิ่งนั้นเข้าใจง่าย เกษตรกรจะได้เร็วกว่าสิ่งที่ยุ่งยาก สับสน เช่น วิธีการเลี้ยงหรือวิธีการผสมปุ๋ย ผสมสารเคมีกำจัดแมลง สิ่งใดซับซ้อนยากในการปฏิบัติสิ่งนั้นเกษตรกรจะรับยาก
 3. สอดคล้องกับสิ่งที่มีหรือปฏิบัติอยู่ (compatibility) ถ้าสิ่งนั้นไปแนะนำสอดคล้องกับสิ่งที่เขาทำอยู่แล้วก็จะทำให้ยอมรับได้ง่าย เช่น เขามีป่ออยู่แล้วแนะนำให้เขาเลี้ยงปลา รวมทั้งปลูกผักเป็นอาหาร เขาก็จะเลี้ยงปลาที่เราไปแนะนำ เป็นต้น
 4. แบ่งทดลองจำนวนเล็กน้อยได้ (divisibility) หมายถึง สิ่งนั้นสามารถแบ่งให้เขาไปทดลองจำนวนน้อยได้ เช่น ปุ๋ย สารกำจัดแมลง ถ้าเกษตรกร ต้องการทดลองก็สามารถ แบ่งเขาไปทดลองจำนวนน้อยได้ ไม่จำเป็นต้องซื้อเป็นจำนวนมาก
 5. เห็นผลชัดเจน (visibility) สิ่งที่น่าแนะนำกับเกษตรกรแสดงให้เห็นชัดเจน
- การยอมรับเทคโนโลยีหรือการปฏิบัติทางการเกษตรนั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 ประการ คือ

1. ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไข หรือสภาวะการณโดยทั่วไป ประกอบด้วย

1.1 สภาพทางเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ต่างกัน ได้แก่ เกษตรกรที่ถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินมากกว่า เกษตรกรที่ทำกินในที่ดินมากกว่า เกษตรกรที่มีรายได้มากกว่า ปัจจัยแต่ละอย่างเหล่านี้ส่งผลให้มีแนวโน้มจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าและเร็วกว่าเกษตรกรที่มีสิ่งเหล่านี้น้อย

1.2 สภาพสังคมและวัฒนธรรม ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอัตราการยอมรับเร็วมีหลายประการ เช่น มวลชนที่อยู่ในชุมชนหรือสังคมที่รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีเก่า ๆ อย่างเคร่งครัดมากกว่า มีค่านิยมและความเชื่อที่เป็นอุปสรรคต่อการนำการเปลี่ยนแปลงมากกว่า มีผลให้เกิดการยอมรับการนำการเปลี่ยนแปลงที่ช้าลงและยอมรับในปริมาณที่น้อยกว่า

1.3 สภาพทางภูมิศาสตร์ มีส่วนเกี่ยวข้องกับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือในท้องที่ใดที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่สามารถติดต่อกับท้องที่อื่น ๆ โดยเฉพาะท้องที่ที่เจริญทางด้านเทคโนโลยีมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นทางคมนาคมที่สะดวกหรือมีทรัพยากรที่เป็นปัจจัยในการผลิตมากกว่าจะมีผลทำให้เกิดแนวโน้มของการยอมรับมากกว่าและเร็วกว่า

1.4 สมรรถภาพในการดำเนินงานของสถาบันที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ สถาบันสินเชื่อเพื่อการเกษตร สถาบันวิจัยและส่งเสริมการเกษตร สถาบันจัดการเกี่ยวกับการตลาด เป็นต้น และสถาบันที่เกี่ยวกับสื่อมวลชน เช่น สิ่งตีพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สถาบันเหล่านี้ถ้ามีประสิทธิภาพในการดำเนินการที่ให้ประโยชน์แก่บุคคลเป้าหมายก็จะเป็นการทำให้การยอมรับการนำการเปลี่ยนแปลงไปเร็วและง่ายขึ้น

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง มีดังต่อไปนี้

2.1 บุคคลเป้าหมาย หรือผู้รับการเปลี่ยนแปลง พื้นฐานของเกษตรกรเองเป็นส่วนที่สำคัญในการที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับการเปลี่ยนแปลง ได้แก่

2.1.1 พื้นฐานทางสังคม จากการวิจัยพบว่า เพศหญิงยอมรับการเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าเพศชาย กลุ่มที่มีระดับการศึกษาและประสบการณ์ที่สูงกว่าจะยอมรับเร็วกว่าเกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มที่มีการศึกษาน้อยกว่า เกษตรกรที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ มากกว่าและมีความดีในการยอมรับฟังข่าวสารมากกว่า จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงในระดับที่รวดเร็วและมากกว่า

2.1.2 พื้นฐานทางเศรษฐกิจ จากการวิจัยพบว่า การมีกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินจำนวนมากที่มากกว่า การมีรายได้มากกว่า การมีทรัพยากรที่จำเป็นในการผลิตมากกว่า การมีเครื่องมือที่จำเป็นในการผลิตมากกว่า สิ่งเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าและมากกว่าเกษตรกรที่มีน้อยกว่า

2.1.3 พื้นฐานในการติดต่อสื่อสารของเกษตรกรที่จำเป็นอย่างยิ่งคือ ประสิทธิภาพในการรับฟังข่าวสาร ได้แก่ การอ่าน การฟัง รวมทั้งความคิดที่มีเหตุผลและในขณะเดียวกันความสามารถในการพูด การเขียน ก็มีสวนช่วยส่งเสริมบ้างในเรื่องของการสร้างความเข้าใจระหว่างเพื่อนบ้านด้วยกันเองให้เกิดความเชื่อมั่นในการยอมรับการเปลี่ยนแปลงให้มากขึ้น

2.1.4 พื้นฐานในเรื่องอื่น ๆ เกษตรกรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือมีความพร้อมทางจิตใจ และหรือมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องมากกว่า และหรือมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลงและหรือทัศนคติที่ดีต่อเทคโนโลยีที่นำมาเพื่อการเปลี่ยนแปลง มีความสนใจในปัญหาและความต้องการของตนเองและกิจกรรมอาชีพของเพื่อนบ้าน ความสามารถในการจัดการ เกษตรกรที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กล่าวมาแล้วนี้หรือมากกว่า จะมีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากกว่า และรวดเร็วกว่าตามลำดับ

2.2 ปัจจัยที่เนื่องมาจากนวัตกรรม หรือเทคโนโลยีที่จะนำไปเปลี่ยนแปลงเอง ปัจจัยที่ทำให้มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมเกษตร หรือ เทคโนโลยีเกษตรภายใต้สถานการณ์ สภาพแวดล้อมหนึ่ง ๆ ที่สำคัญ คือ

2.2.1 ต้นทุนและกำไร ถ้าเทคโนโลยีใดลงทุนน้อยที่สุด กำไรมากที่สุด การยอมรับก็สูงกว่ำ เร็วกว่ำ กำไรนั้นนอกจากจะหมายถึงเงินที่ได้ยังรวมถึงกำไรที่เกิดจากการใช้ประโยชน์และความมีหน้ามีตาด้วย

2.2.2 ความสอดคล้องและความเหมาะสมกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน ความสอดคล้องเหมาะสมนี้เป็นเรื่องที่ไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นเรื่องของความสอดคล้องและความเหมาะสมกับสถานะทางกายภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนด้วย

2.2.3 สามารถปฏิบัติได้และเข้าใจได้ง่าย คือ ต้องไม่เป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อน และไม่มีกฎเกณฑ์ที่ยุ่งยากจนเกินไป

2.2.4 สามารถเห็นว่าปฏิบัติได้ผลมาแล้ว คือ ถ้าเห็นว่าเกิดผลดีมาก่อนก็จะปฏิบัติตามหรือยอมรับได้ง่ายและเร็วกว่ำ

2.2.5 สามารถแบ่งแยกเป็นขั้นตอนหรือแยกเป็นเรื่อง ๆ ได้

2.2.6 ใช้เวลาน้อยหรือประหยัดเวลา

2.2.7 เป็นการตัดสินใจของกลุ่มเพราะกลุ่มจะมีอิทธิพลในการที่จะมีกฎเกณฑ์บางอย่างที่สมาชิกจะต้องปฏิบัติตาม (ดิเรก ฤกษ์หรัย, 2527 : 57-62)

การพิจารณาคัดเลือกเทคโนโลยีมาให้นำการเปลี่ยนแปลงมีองค์ประกอบที่จะต้องตัดสินใจ คือ

1. ตลาดและราคาโดยพิจารณาทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ
2. ทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรบุคคลและ ทรัพยากรธรรมชาติ
3. ปัญหาแรงงาน พิจารณาว่าจะทำให้การใช้แรงงานเกิดประโยชน์สูงสุดหรือไม่
4. สามารถปรับใช้ ได้แก่ การที่สามารถปรับให้เข้ากับสภาพท้องถิ่นได้
5. เป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
6. มีข้อมูลเพียงพอ
7. สามารถจัดฝึกอบรมได้
8. ดำเนินการได้ด้วยองค์กรในชุมชนเอง ด้วยการพึ่งพาตนเอง (ดิเรก ฤกษ์ห่วย, 2528 : 24)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นสิ่งปกติธรรมดา หากว่าสภาพแวดล้อมของชีวิตเปลี่ยนไป จากที่เคยเป็นอยู่ วิธีการดำรงชีวิตคือ วัฒนธรรมก็ต้องเปลี่ยนไปด้วยเพื่อให้เข้ากับสภาพใหม่ที่เกิดขึ้นทั้งโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม การเปลี่ยนแปลงอาจจะดีขึ้นหรือไม่ก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไม่ได้เกิดจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น อุดมคติ ทักษะคน เทคโนโลยี ศาสนา เศรษฐกิจ (พิทยา สายหู, 2518 : 7) และกระบวนการยอมรับของใหม่ มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ เช่น ปัจจัยส่วนตัวของผู้ยอมรับของใหม่ ปัจจัยด้านคุณสมบัติของผู้นำการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยด้านลักษณะของใหม่ และปัจจัยด้านลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม (ดิเรก ฤกษ์ห่วย, 2518 : 178)

ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทั้งหมดนี้ ถ้ามีครบมากที่สุดการยอมรับนวัตกรรมหรือ เทคโนโลยีเกชตร จะรับได้เร็วกว่า ปริมาณมากกว่า และการที่เทคโนโลยีที่นำมาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจะมีความแพร่กระจายไปรวดเร็วแค่ไหน มีข้อที่ควรพิจารณานำมาเกี่ยวข้องคือ (1) เมื่อนำไปใช้แล้วเกิดประโยชน์ทางด้านการเพิ่มรายได้หรือผลประโยชน์มากน้อยแค่ไหน ถ้ามีประโยชน์มากการแพร่กระจายจะเร็ว (2) ในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นให้ผลตอบแทนหลังจากการปฏิบัติไปแล้ว วนานแค่ไหน ถ้าให้ผลตอบแทนระยะสั้น เทคโนโลยีนั้นก็จะแพร่กระจายไปเร็ว (3) มีสินเชื่อเพื่อการเกษตรที่มีอัตราดอกเบี้ยราคาถูก และบริการแก่คนจนที่ไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันแค่ไหน ถ้ามีมาก การแพร่กระจายเทคโนโลยีก็มีมากกว่า (4) การคมนาคม เช่น ถนน หนทางเข้าหมู่บ้าน รวมทั้งข่ายการสื่อสาร เช่น เครือข่ายวิทยุหรือหนังสือพิมพ์กว้างขวางแพร่หลายขนาดไหน ถ้ามาก

ก็กระจายได้เร็วกว่า (5) วัตถุประสงค์ในการผลิตของเกษตรกร ถ้าเป็นวัตถุประสงค์ในการผลิตเพื่อการค้ามากกว่าเพื่อการบริโภคในครัวเรือน เทคโนโลยีนั้นก็จะแพร่กระจายได้เร็วกว่า (6) ภาวะความขัดแย้งกับสภาพที่เป็นอยู่ ถ้าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงนึกว่าสภาพชีวิตของตนที่ต่ำกว่ามาตรฐานของมนุษย์นั้น เป็นสภาพที่เคยชินกันมานานจนเป็นเรื่องปกติวิสัย เทคโนโลยีก็จะแพร่กระจายเข้าหมู่บ้านนั้นช้ากว่า และ (7) ลักษณะของความสอดคล้องหรือขัดแย้งกับสภาพทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนหลัก ๆ ถ้าไม่มีความขัดแย้งกับสภาพทางสังคม วัฒนธรรมของชุมชน ส่วนใหญ่ เทคโนโลยีก็จะแพร่กระจายได้เร็วกว่า

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่นำการเปลี่ยนแปลงหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเอง สิ่งที่สำคัญที่สุดในการที่จะนำการเปลี่ยนแปลงที่บังเกิดผลนั้น เจ้าหน้าที่จะต้องมีอุดมการณ์ในการทำงานเพื่อรับใช้มวลชน มีความเชื่อมั่นในเทคโนโลยีที่นำไปเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการมีความรู้ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีนั้น ๆ ด้วย

ข้อจำกัดทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อการยอมรับ เกรียงศักดิ์ บัณฑุเรชา (2533 : 313-314) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคมไว้ว่า ในการนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีชีวิตของคนในชุมชน ความรู้ใหม่ ๆ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ จะนำไปใช้ทุกแห่งเหมือนกันได้ เว้นแต่ลักษณะความรู้หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ จะเหมาะสมกับสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนนั้น บางครั้งเกษตรกรเองไม่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจในการยอมรับความรู้ทางวิชาการสมัยใหม่ เกษตรกรมีเงินทุนเพียงพอสำหรับการผลิตนั้น แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางสังคมเป็นเหตุให้เกษตรกรไม่ยอมรับความรู้ทางวิชาการสมัยใหม่ มีรายงานการวิจัยในบางประเทศพบว่า เกษตรกรยอมรับการปลูกข้าวพันธุ์ดีซึ่งให้ผลผลิตสูงแต่ผลปรากฏว่ารสชาติของข้าวพันธุ์นั้นผู้ชาวพันธุ์พื้นเมืองไม่ได้ เกษตรกรก็เลยเลิกปลูกข้าวพันธุ์ดีหันมาปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองต่อไป ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การที่เกษตรกรยอมรับการปลูกข้าวพันธุ์ดี แต่การปลูกข้าวพันธุ์ดีต้องการการจัดการดูแลเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการใช้แรงงานเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิมเป็นเหตุให้เกษตรกรเลิกการปลูกข้าวพันธุ์ดี นอกจากนี้ยังพบอีกด้วยว่าในบางประเทศ หลักความเชื่อทางศาสนาก็มีส่วนไม่ให้เกิดการยอมรับการปลูกข้าวพันธุ์ดีซึ่งให้ผลผลิตสูง ซึ่งการปลูกข้าวพันธุ์ดีนี้ต้องการปุ๋ยและสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในอัตราที่เพิ่มขึ้น เกษตรกรไม่มีเงินทุนพอ จึงต้องยืมเงินจากบุคคลอื่น ๆ แต่การกู้ยืมเงินโดยมีการคิดดอกเบี้ยนั้นเป็นบาป และขัดต่อความเชื่อทางศาสนา เกษตรกรเลยไม่กู้ยืมเงิน โครงการเพิ่มผลผลิตโดยการปลูกข้าวพันธุ์ดีก็เป็นอันล้มเหลวไป

การรับรู้ข่าวสาร เป็นแนวทางหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับความรู้หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่เข้ามาใช้หรือเปลี่ยนแปลงความคิดปรับปรุงวิธีการที่ทำอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

มีการยอมรับความรู้แผนใหม่ที่เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มชาวเดนมาร์กมีระดับการยอมรับสูงกว่าเนื่องจากชาวเดนมาร์กให้ความสำคัญของการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาที่เป็นระบบและมีสถาบันการศึกษารองรับ ขณะที่ชาวโปแลนด์ได้ให้ความสำคัญฝึกอบรมความรู้ทางวิชาชีพที่บ้าน การเดินทางออกไปแสวงหาความรู้จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จากโลกภายนอกของชาวเดนมาร์ก ทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่กว้างและยังส่งผ่านข้อมูลหรือข่าวสารแพร่กระจายไปยังคนอื่น ๆ ต่อไป ซึ่งตรงกันข้ามกับชาวโปแลนด์ ซึ่งยึดการฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญ ทำให้ไม่ได้รับข้อมูลหรือข่าวสารทั้งยังเป็นการสกัดกั้นการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ นอกจากนี้ เกรียงศักดิ์ ปัทมเรชา (2533 : 103) ได้รายงานไว้ว่าอิทธิพลของโครงสร้างทางสังคมมีความสำคัญมากกว่าลักษณะทางบุคลิกภาพของบุคคลเสียอีก กล่าวคือ เกษตรกรที่มีการศึกษาสูงมีฟาร์มขนาดใหญ่ มีรายได้สูงจากการทำฟาร์ม แต่อยู่ในเมืองที่มีบรรทัดฐานทางสังคมที่ล้ำสมัย จะยอมรับความรู้แผนใหม่ทางการเกษตรได้น้อยกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาต่ำ มีฟาร์มขนาดเล็ก และมีรายได้น้อย แต่อาศัยอยู่ในเมืองที่มีบรรทัดฐานทางสังคมที่ทันสมัย

2. สถาบันและบทบาทของผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลง สถาบันและบทบาทของผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลงก็เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งของการยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตร การดำเนินงานของสถาบันที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันเกี่ยวกับการส่งเสริม หากมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานจะทำให้การยอมรับการเปลี่ยนแปลงเป็นไปเร็วและง่ายขึ้น บทบาทของผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลงก็มีส่วนสำคัญ หากมีบทบาทที่เป็นที่ประทับใจของกลุ่มบุคคลเป้าหมายแล้ว การยอมรับจะเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

3. คุณสมบัติทางนวัตกรรม นวัตกรรมไม่ว่าจะอยู่ในรูปของความรู้ทางวิชาการหรือสิ่งประดิษฐ์ก็ตาม เมื่อนำออกไปส่งเสริมเผยแพร่จะได้รับการยอมรับหรือไม่ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติ ดังนี้ (Rogers and Shoemaker, 1971 : 102)

3.1 ความเป็นประโยชน์ ความรู้หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ใด ๆ ก็ตาม ที่สามารถหยั่งเห็นได้ว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์แล้ว บุคคลมีแนวโน้มที่จะยอมรับได้ง่าย ไม่ว่าประโยชน์นั้นจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือจิตวิทยา

3.2 ความเป็นสิ่งที่เข้ากันได้ ความรู้แผนใหม่หรือสิ่งประดิษฐ์ใดก็ตามที่สอดคล้องกับค่านิยมที่เป็นอยู่ ประสบการณ์หรือความต้องการของบุคคลแล้ว การยอมรับจะเกิดขึ้นได้ง่าย หากมีลักษณะตรงกันข้าม การยอมรับจะเกิดขึ้นได้ยาก

3.3 ความซับซ้อน ความรู้แผนใหม่หรือสิ่งประดิษฐ์ใด ๆ ก็ตาม หากมีความยุ่งยาก และซับซ้อนแก่การปฏิบัติแล้ว การยอมรับจะเป็นไปอย่างช้า ๆ อย่างไรก็ตาม วิชาการหรือความรู้ แผนใหม่ใด ๆ ที่เริ่มจากสิ่งง่าย ๆ ไปหาสิ่งที่ยากและมีการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนที่ละน้อยจะทำให้บุคคลยอมรับได้ง่ายกว่าวิชาการหรือความรู้แผนใหม่ที่ต้องการความรู้ทักษะที่จะต้องปฏิบัติได้ในทันทีทันใด

3.4 ความสามารถที่จะทำการทดลองได้ ความสามารถที่จะทดลองก่อนที่จะยอมรับ จะเป็นหลักประกันของความมั่นใจ และลดการเสี่ยง การทำการทดลองขนาดเล็กจึงเป็นสิ่งจำเป็น ก่อนที่จะมีการยอมรับในโอกาสต่อไป

3.5 ความสามารถที่จะสังเกตเห็นได้ วิชาการหรือความรู้แผนใหม่ที่เป็นรูปธรรม สามารถที่จะสังเกตหรือจับต้องได้ จะทำให้การยอมรับเป็นไปอย่างรวดเร็ว (Rogers and Shoemaker, 1971 : 103)

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าและตรวจสอบเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกและประสบผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมนั้นไม่มีผู้ใดได้ศึกษาไว้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่คล้ายคลึงหรือใกล้เคียงพอจะกล่าวถึงได้ดังนี้

4.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะบุคคลของสังคม

4.1.1 เพศ

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเพศ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520 : 67) พบว่า เพศหญิงมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติมากกว่าเพศชาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวัฒนธรรม ซึ่งผู้หญิงมักเป็นคนที่ชอบประนีประนอมมากกว่าผู้ชาย และ สุเวช อินทระ (2531 : 16) พบว่า เกษตรกรเพศชายมีความเชื่อมั่นมีเหตุมีผลหรือชอบตัดสินใจทำอะไรใหม่ ๆ มากกว่า เกษตรกรผู้หญิงไม่ชอบความเสี่ยงความไม่แน่นอน ผู้หญิงชอบใช้อารมณ์มากกว่า ใช้เหตุผลใจได้ง่ายกว่าผู้ชาย แต่การยอมรับการเปลี่ยนแปลงก็ไม่ได้ง่ายไปกว่าผู้ชายและยังได้อธิบายเกี่ยวกับทัศนคติของวัยรุ่นที่มีต่อผู้ใหญ่ว่า โดยทั่วไปแล้วเด็กผู้หญิงจะยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่มากกว่าเด็กผู้ชาย

4.1.2 อายุ

เกี่ยวกับอายุ ดิเรก ฤกษ์หรรษา (2522 : 28) กล่าวว่า ปกติอายุจะมีความสัมพันธ์ทางลบกับการยอมรับความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ เนื่องจากคนสูงอายุมักกลัวการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเนื่องจากความไม่มั่นใจในผลที่จะเกิดขึ้นตามมา กลุ่มคนที่มีอายุอยู่ในวัยรุ่นจะยอมรับได้เร็วและช้าลงเมื่อมีอายุมากขึ้น เช่นเดียวกับ วิจิตร อวระกุล (2527 : 72) ให้ความเห็นว่าคนหนุ่มมัก

กล้าเสี่ยง เชื่อได้ง่าย คนสูงอายุมักลังเล และจากผลของการศึกษาในหลายห้องที่พบว่า ผู้ที่มีอายุน้อยกว่าจะเป็นกลุ่มบุคคลที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า ปรีชา สุกใส (2524 : 525) พบว่า ชาวสวนที่มีอายุน้อยมีการยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่มากกว่าชาวสวนที่มีอายุมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชัชวีร์ นฤพุม และ ทิพวัลย์ วิทยพันธ์ุ (2532 : 178) ซึ่งพบว่า ชาวนาที่มีอายุน้อยมีการยอมรับการใช้ปุ๋ยมากกว่าชาวนามีอายุมาก สายหยุด คงยะฤทธิ (2524 : 133) พบว่า เกษตรกรอายุน้อยมีการยอมรับการทำไร่นาโดยวิธีอนุรักษ์ดินและน้ำมากกว่าเกษตรกรที่มีอายุมาก และ คณิต มานพพงศ์ (2518 : 72) พบว่า เกษตรกรเจ้าของสวนยางที่มีอายุน้อยจะยอมรับวิทยาการแผนใหม่มากกว่าเกษตรกรที่มีอายุมากกว่า แต่ สหัฐ นิลพันธ์ุ (2519 : 77) พบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์ในการยอมรับการใช้ปูนมาร์ลเพื่อปรับปรุงดินเปรี้ยวแต่อย่างใด เช่นเดียวกับ ภูวดล สาลีเกษตร (2536 : 14) ได้ศึกษาผลของการนำนวัตกรรมไปสู่ชุมชนชนบท : ศึกษากรณีการยอมรับการผสมเทียมโค พบว่า อายุของเกษตรกรไม่มีความสัมพันธ์ในการยอมรับการผสมเทียมโค ในเรื่องของอายุ อายุมีผลต่อทัศนคติของบุคคล ผู้ที่มีอายุมากมักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ยาก ซึ่งมีผลต่อทัศนคติของเขาเองที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ดังนั้น การจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมย่อมทำได้ยากในกลุ่มคนที่มีอายุมาก เกรียงศักดิ์ บัฒมรธา (2528 ก : 5) ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า บุคคลที่มีอายุน้อยมักจะมีการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ง่ายกว่าคนสูงอายุ เหตุผลก็คือว่าคนสูงอายุมักจะกลัวต่อการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากไม่มั่นใจว่าถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงแล้วสภาพที่เกิดขึ้นจะดีกว่าเดิมหรือไม่ นอกจากนี้ กิติพันธ์ุ จุจิริกุล (2529 : 139) ได้กล่าวไว้ว่า อายุและประสบการณ์เป็นเครื่องบ่งชี้และตัวกำหนดพฤติกรรมของคน ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว บุคคลที่มีอายุใกล้เคียงกันมักจะมีความรู้สึกร่วมกันคิดและพฤติกรรมใกล้เคียงกันด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสมบุญณี ศาลยาชีวิน (2526 : 197) ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวของผู้อพยพ สรุปว่าทัศนคติของผู้ใหญ่และวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงได้ แต่ผู้ใหญ่ในตอนเช้าจะมีทัศนคติไม่ยอมรับการเรียนรู้และการปรับตัวในสิ่งใหม่ ๆ

4.1.3 การศึกษา

ในทำนองเดียวกัน เกรียงศักดิ์ บัฒมรธา (2528 : 39) ได้ทำการศึกษาเรื่องลักษณะที่แตกต่างระหว่างเกษตรกรที่ยอมรับนวัตกรรมกับเกษตรกรที่ไม่ยอมรับนวัตกรรม: ศึกษากรณีการปลูกข้าวพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูงพบว่า เกษตรกรที่มีการศึกษาสูงจะยอมรับการใช้เทคโนโลยีการเกษตรมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยและการศึกษาของ สมภพ เพชรรัตน์ (2523 : 137) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ ไม่ยอมรับเทคโนโลยีการเกษตรในเขตโครงการปฏิบัติการพัฒนาสังคม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่าระดับการศึกษาสูงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตร เช่น การถนอมกล้าแล้วปักดำเลย การเก็บเศษหญ้าคลุมและทำเทือก

การใช้รถไถ การใช้เครื่องพ่นยาและการปลูกพืชฤดูแล้ง นอกจากนี้การศึกษาในเรื่องอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว ได้แก่ ชัชรี่ นฤทุม และ ทิพวัลย์ วิทยาพันธ์ (2532 : 178) พบว่า ชวนาที่มีการศึกษาสูง จะมีการใช้ปุ๋ยจำนวนมากกว่า และใช้อย่างถูกหลักวิชาการมากกว่าชวนาที่มีการศึกษาต่ำ บุญธรรม คำพอบ (2520 : 72) พบว่า เกษตรกรในเขตโครงการมูลนิธิบูรณะชนบทที่มีการศึกษาสูงจะมีการยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่ได้มากกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาต่ำ ภูวดล สาลีเกษตร (2536 : 146) พบว่า เกษตรกรที่มีการศึกษาสูงจะมีการยอมรับการผสมเทียมโค และหลักวิชาการในการเลี้ยงโคมากกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาต่ำ แต่ ทศนีย์ ศิริวรรณ (2533 : 103) พบว่าการศึกษาของเกษตรกรไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการเลี้ยงโคนม ศักดิ์พงษ์ นิลไพรัตน์ (2532 : 71) ได้ทำการศึกษาเรื่ององค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาดของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พบว่า สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีการศึกษาสูงจะมีระดับการยอมรับสูงกว่าสมาชิกที่มีกลุ่มการศึกษาต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ไพลีทธิ ทรัพย์มณี (2533 : 9) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ความรู้พื้นฐานทางสหกรณ์และทัศนคติที่มีต่อสหกรณ์ของสมาชิกสหกรณ์นิคมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตรที่มีระดับการศึกษาสูงมีความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ดีกว่าสมาชิกที่มีระดับการศึกษาต่ำ

4.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ

4.2.1 รายได้

เกี่ยวกับรายได้ของครอบครัว เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา (2533 : 119) กล่าวว่า รายได้เป็นตัวบ่งชี้ตัวหนึ่ง ที่ชี้ให้เห็นสภาวะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรที่มีรายได้สูงมักจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือยอมรับการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ค่อนข้างรวดเร็วและมากกว่าบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวน้อยหรืออยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา สมภพ เพชรรัตน์ (2523 : 137) ที่พบว่า รายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกในการยอมรับเทคโนโลยีการเกษตร โกลด์เซน และ ราลิส (Goldsen and Ralis, 1963 : 15) ได้ศึกษาถึงปัจจัยเกี่ยวข้องกับการยอมรับนวัตกรรมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจะยอมรับนวัตกรรมดีกว่าเกษตรกรที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ พีระพันธ์ แสงใส (2535 : 96) พบว่า เกษตรกรที่มีรายได้สูงมีโอกาสยอมรับเทคโนโลยีการเกษตรได้สูงและเร็ว เพราะสามารถจัดหาปัจจัยได้ตามที่ต้องการและทันเวลา ไพโรจน์ โพธิ์พุกชาวงศ์ (2533 : 81) ได้ทำการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พบว่า เกษตรกรที่มีรายได้มากมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการมากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้ต่ำ มีเหตุผลน้อยกว่าเกษตรกร

ที่มีรายได้มากกว่าเนื่องมาจากความสามารถในการผลิตข้าวเป็นอาชีพหลัก ซึ่งเกษตรกรที่ทำรายได้ให้ครอบครัวมากกว่าทำให้เห็นว่าโครงการนี้ให้ประโยชน์ จึงมีทัศนคติที่ดีกว่าผู้ที่ทำรายได้ต่ำ ซึ่งอาจจะมีความเห็นต่าง ๆ อยู่ เงินรายได้จากการจำหน่ายข้าวเปลือกอาจจะไม่พอกับการใช้หนี้จึงทำให้เห็นว่าโครงการฯ ไม่สนองความต้องการเท่าที่ควร

4.2.2 แรงงาน

เกี่ยวกับแรงงานในครอบครัว วิจิตร อวาทะกุล (2527 : 131) ให้ทรรศนะว่า การได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนแรงงานจากแม่บ้าน บุตรหลานในการทำการเกษตรจะมีโอกาสรับของใหม่หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ประดิษฐ์ คนยัง (2528 : 48) ที่พบว่าแรงงานในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรยอมรับการทำนาปรังในจังหวัดอุบลราชธานี แต่ สหัท นิลพันธุ์ (2519 : 71) กลับพบว่า แรงงานในครอบครัวไม่มีผลต่อการยอมรับการใช้ปุ๋ยมาร์ลเพื่อปรับปรุงดินเปรี้ยวของเกษตรกร ในทำนองเดียวกัน สุเทพ รัตนพันธ์ จรัส ชูวิทย์ และ สมยศ สุวิทยาภรณ์ (2527 : 16) พบว่า แรงงานในครอบครัวไม่มีผลต่อการยอมรับการใช้ข้าวพันธุ์ดีและ วิชาญ ฤทธิอุดมพล (2534 : 115) ได้พบว่า เกษตรกรที่มีแรงงานในครอบครัวแตกต่างกันมีความต้องการความรู้ในการปรับปรุงการผลิตทุเรียนไม่แตกต่างกัน

4.2.3 ขนาดพื้นที่

เกี่ยวกับขนาดเนื้อที่ถือครองที่ดิน ชัชวีร์ นฤทุม และ ทิพย์วัลย์ วิทยาพันธ์ (2532 : 178) พบว่า ชาวนาจังหวัดนครปฐมที่ถือครองที่ดินมากจะยอมรับการใช้ปุ๋ยและถูกต้องตามหลักวิชาการมากกว่าชาวนาที่ถือครองที่ดินน้อย ในส่วนการศึกษาของ บุญธรรม คำพอ (2520 : 72) เกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีการเกษตรในเขตโครงการมูลนิธิบูรณะชนบท จังหวัดชัยนาท พบว่าเกษตรกรที่มีที่ดินถือครองสูงกว่า 20-29 ไร่ เป็นบุคคลที่มีการยอมรับมากกว่า สราวุธ รัตนวงศ์ (2523 : 15) ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มว่าลักษณะการถือครองที่ดินมีผลกระทบต่อการผลิต และรายได้ของเกษตรกรหากเกษตรกรมีที่ดินจำนวนมากอยู่ในครอบครัวก็ยอมได้เปรียบในการผลิต หากเป็นเพียงผู้เช่า ผลผลิตหรือผลประโยชน์ที่ได้รับก็จะต้องแบ่งให้เจ้าของที่ดินอีกทอดหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพการถือครองและขนาดของพื้นที่ถือครองที่ดินมีผลกระทบต่อผลิตและรายได้ของเกษตรกร หากเกษตรกรมีที่ดินเป็นของตนเองในครอบครัว ก็ยอมได้เปรียบในการผลิต หากเป็นเพียงผู้เช่า ผลผลิตหรือผลประโยชน์ที่ได้รับก็จะต้องแบ่งให้เจ้าของที่ดินอีกทอดหนึ่ง ลักษณะเดียวกันนี้ ไพโรจน์ โพธิ์พุกษาวงศ์ (2533 : 21) พบว่า เกษตรกรที่มีเนื้อที่ถือครองแตกต่างกันมีทัศนคติต่อโครงการประกันภัยพืชผลอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกัน

4.3 ปัจจัยทางด้านสังคมและการติดต่อสื่อสาร ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะก่อให้เกิดการยอมรับของสมาชิกกลุ่มในการได้รับคำแนะนำในการผลิต จากการตรวจเอกสารผลงานการวิจัยได้ มีผู้ทำการศึกษาถึงปัจจัยทางด้านนี้เท่าที่ประมวลได้ ดังนี้

4.3.1 ระยะเวลา

เกี่ยวกับระยะเวลา ประสบการณ์การประกอบอาชีพ ศานติ นึกชอบ และคณะ (2532 : 123) และ สิริรัตน์ บำรุงภรณ์ (2532 : 66) พบว่า เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการทำเกษตรมาก มีการยอมรับวิทยาการแผนใหม่ทางการเกษตรมากกว่าเกษตรกรที่มีประสบการณ์น้อย เพราะสามารถใช้ประสบการณ์ตัดสินใจต่อวิทยาการแผนใหม่ทางการเกษตรที่คิดว่าดีกว่าสิ่งที่ทำอยู่เดิม

4.3.2 ความรู้เกี่ยวกับข่าวสาร

สุวัฒน์ พงษ์พินิจ (2523) ได้ทำการศึกษาเรื่องการยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่ตามโครงการสาธิตครั้งที่ 2 ของเกษตรกรในท้องที่แขวงคันทนา ยาว พบว่า เกษตรกรที่ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะมีการยอมรับวิทยาการแผนใหม่เร็วกว่าเกษตรกรที่ไม่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2528 : 157) พบว่า เกษตรกรที่มีโอกาสรับรู้ข่าวสารวิทยาการแผนใหม่ทางการเกษตรได้มากจะมีโอกาสยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้มาก เพราะทำให้เกิดแนวคิดในการตัดสินใจยอมรับได้มากกว่าเกษตรกรที่ได้รับข่าวสารน้อย ปรีชา สุกใส (2524 : 525) พบว่า เกษตรกรที่มีการติดตามข่าวสารโดยใช้สื่อที่เป็นบุคคลหรือสื่อมวลชน และออกนอกถิ่นฐานเป็นประจำจะเป็นผู้ยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่ได้มากกว่าบุคคลที่มีการติดต่อสื่อสารและการเดินทางออกไปนอกถิ่นฐานที่น้อยกว่า บุญธรรม คำพอ (2520 : 178) ได้ทำการศึกษาเรื่องความแตกต่างระหว่างผู้ยอมรับและไม่ยอมรับวิทยาการแผนใหม่ พบว่า เกษตรกรที่ได้รับข่าวสารและเรื่องราวต่าง ๆ จากสื่อที่เป็นบุคคลและสื่อมวลชนมาก จะยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่มากกว่าเกษตรกรที่ได้รับข่าวสารและเรื่องราวต่าง ๆ จากสื่อที่เป็นบุคคลและสื่อมวลชนน้อย สุเทพ รัตนพันธ์ และคณะ (2527 : 20) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการยอมรับการใช้ข้าวพันธุ์ดีของเกษตรกร พบว่า การยอมรับการปลูกข้าวพันธุ์ดีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความรู้ข่าวสารของเกษตรกรแต่ละคน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2532 : 783) ได้รายงานไว้ว่า บุคคลที่ได้รับข่าวสารในรูปการโฆษณาประชาสัมพันธ์ หรือการให้ความรู้จากสิ่งพิมพ์ วิทยู โทรทัศน์ หรือเครื่องมือสื่อสารอื่นเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งต่อการสร้างหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคล กาญจนา เกียรติมณีรัตน์ (2534 : 77) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดลำพูน ได้รับรางวัลดีเด่น พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รับรางวัลดีเด่น คือ การได้รับการสนับสนุนเอกสารเผยแพร่จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

4.3.3 การฝึกอบรมและดูงาน

เกี่ยวกับความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกร อุทัย สังข์สุวรรณ (2528 : 50) พบว่า บุคคลที่เป็นแหล่งความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกร ส่วนมากคือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 38.13 และได้รับความรู้จากพนักงานบริษัทน้อยที่สุด ร้อยละ 0.62 และยังพบว่าราษฎรอาสาสมัครในโครงการพัฒนาลุ่มน้ำเข้า ไม่ได้ได้รับความรู้ทางการเกษตรจากบุคคลเลย ร้อยละ 7.50 ส่วนการได้รับความรู้การเกษตรจากสื่อมวลชน พบว่า ราษฎรอาสาสมัครฯ ฟังรายการวิชาชีพเกษตรกรรมทางวิทยุกระจายเสียงมากที่สุด

4.4 ปัจจัยทางจิตวิทยา เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะก่อให้เกิดการยอมรับของสมาชิกกลุ่มในการได้รับคำแนะนำในการผลิตจากการศึกษาผลงานการวิจัยของผู้ที่ได้ทำการศึกษาไว้ พอจะกล่าวโดยสังเขป ดังนี้

4.4.1 ทักษะคติ

ทนู ซีนฟูดูมิ (2531 : 132) ได้ทำการศึกษาเรื่องการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองหลังการทำนาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรที่มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานของเกษตรกร ตำบลจะยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองหลังการทำนาไปใช้มากกว่าเกษตรกรที่มีทัศนคติที่ไม่ดี ไพโรจน์ โพธิ์พุกชาวงศ์ (2533 : 81) ได้ทำการศึกษาเรื่องทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พบว่า เกษตรกรที่มีรายได้มากมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการมากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้น้อย ชุมพล พูลศิริ (2537 : 23) ได้ชี้ให้เห็นว่า ลักษณะบุคคลถือเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดี เช่น มีรายได้สูง มีการศึกษาดี มีหน้ามีตาในสังคม มีโลกทัศน์ที่กว้างและมองโลกในแง่ดี และมีการเดินทางออกไปติดต่อกับโลกภายนอกที่ค่อนข้างบ่อย มักจะมีการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมที่ค่อนข้างรวดเร็วกว่าบุคคลที่มีพฤติกรรมในลักษณะดังกล่าวที่น้อยหรืออยู่ในระดับที่ต่ำ นวัตกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยม ความเชื่อ หรือทัศนคติของบุคคลใดก็ตามนวัตกรรมนั้นจะถูกยอมรับได้ในเวลาอันรวดเร็ว

4.4.2 ความคาดหวังจากประโยชน์ที่จะได้รับ

เพทชาย วิเศษพจนกิจ (2520 : 175) ได้ทำการศึกษาเรื่องความคาดหวังจากประโยชน์ที่จะได้รับจากกลุ่มของสมาชิกกลุ่มในโครงการ สารภี-ข้าวmung พบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่สมาชิกมีความคาดหวังว่าจะได้รับคือ เงินทุน ความรู้ ในการประกอบอาชีพรายได้เพิ่ม และปัจจัยด้านการตลาด ส่วนปัจจัยทางด้านสังคมที่สมาชิกคาดหวังว่าจะได้รับคือ คาดหวังว่าจะ

ได้รับเกียรติยศจากกลุ่ม คาดหวังว่าจะมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนสมาชิกด้วยกันและคาดหวังว่าจะได้มีความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

5. กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

5.1 ทฤษฎีการยอมรับนวัตกรรม

ทฤษฎีนี้ได้มีแนวความคิดไว้ว่านวัตกรรมใด ๆ ก็ตามที่ได้มีการประดิษฐ์หรือคิดค้นขึ้นมาแล้วจะมีการแพร่กระจายไปยังส่วนต่าง ๆ การแพร่กระจายเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับปฏิภิกิริยาของคนรวมทั้งบรรทัดฐานทางสังคม (social norm) ของคนในชุมชนนั้น ๆ เป็นสำคัญ ชุมชนที่มีบรรทัดฐานทางสังคมที่ทันสมัย การแพร่กระจายของนวัตกรรมจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากนวัตกรรมมีลักษณะเป็นความรู้ทางวิชาการ และการแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว (technocratic) จึงมีผลต่อลักษณะของตัวบุคคล (personal characteristic) นวัตกรรมใดก็ตามที่มีความเหมาะสม (fit) และสอดคล้องกับความต้องการ (felt need) รวมทั้งมีความเกี่ยวข้อง (relevance) กับประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีต การยอมรับจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว จึงมักพบเห็นได้โดยทั่วไปว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดี เช่น มีรายได้และการศึกษาสูง มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ มีการรับรู้ที่แม่นยำและมีโลกทัศน์ที่กว้าง การยอมรับนวัตกรรมจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว (Lionberger, 1960 : 96) จึงไม่มีหลักประกันว่า การยอมรับนวัตกรรมโดยบุคคลจะพร้อมในเวลาเดียวกันหมด เนื่องจากมีความแตกต่างระหว่างบุคคล การยอมรับนวัตกรรมจึงมีความแตกต่างกันออกไป วสุธาร ศรีนพรัตน์ (2534 : 73-74) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับขั้นต่าง ๆ ไว้โดยแบ่งกระบวนการยอมรับออกเป็น 5 ขั้น ได้แก่

5.1.1. ขั้นรับรู้ (awareness stage) เป็นระยะที่บุคคลได้รับรู้ว่ามีแนวคิด หรือนวัตกรรมแต่ไม่มีความรู้ที่ลึกซึ้งในเนื้อหาและรายละเอียดต่าง ๆ การรับรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับกระบวนการยอมรับ ได้แก่ การรับรู้ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้ในนวัตกรรมเพิ่มเติม หรือการรับรู้ที่จะนำไปสู่ขั้นต่อไปของกระบวนการยอมรับ เพราะการรับรู้แต่ละครั้งไม่จำเป็นต้องมีกระบวนการยอมรับขั้นอื่น ๆ ตามมาเสมอไป ดังนั้นการรับรู้เรื่องโดยตรงกับปัญหาความต้องการหรือเป็นสิ่งที่สามารถจะมองเห็นประโยชน์ที่จะเกิดตามมาได้อย่างชัดเจนย่อมกระตุ้นให้เกิดความสนใจได้ง่ายกว่าการรับรู้ในเรื่องทั่ว ๆ ไป

5.1.2 ขั้นสนใจ (interest stage) เป็นระยะที่บุคคลเกิดความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม ขั้นนี้บุคคลเพียงแต่ต้องการความรู้เพิ่มเติม สิ่งสำคัญในขั้นนี้ได้แก่ ความรู้ (cognitive or knowing) เกี่ยวกับนวัตกรรม ความรู้ของแต่ละบุคคล นอกจากจะขึ้นอยู่กับความสามารถทางสมองแล้ว ยังขึ้นอยู่กับจิตลักษณะบางประการของแต่ละบุคคลด้วย อาทิ ความทันสมัย

สมัย การชอบเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และปทัสฐานของระบบสังคม (social system norms) ที่ทันสมัย มีระบบการสื่อสารที่ดี รวมทั้งเปิดให้สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เข้าสู่องค์การ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยกระตุ้น การแสวงหาความรู้ในขั้นนี้ได้เป็นอย่างดี

5.1.3 ขั้นประเมิน (evaluation stage) เป็นระยะที่บุคคลใช้ความสามารถทางความคิดเพื่อประเมินนวัตกรรมเข้ากับสถานการณ์ของแต่ละบุคคล ขั้นนี้เป็นการทดลองในระยะความคิด (mental trial) หากบุคคลในองค์การมีความรู้สึกว่าการนวัตกรรมมีคุณค่าและมีประโยชน์ก็จะทดลอง ดังนั้นการสร้างความรู้สึก (affective) ที่ดีต่อนวัตกรรม จึงมีความสำคัญในขั้นนี้เพราะความรู้และข้อมูลต่าง ๆ ในขั้นสนใจ (ขั้นที่ 2) เป็นรากฐานที่จะทำให้ขั้นประเมิน (ขั้นที่ 3) นี้ประสบความสำเร็จและต่อเนื่องไปยังกระบวนการในขั้นทดลอง (ขั้นที่ 4)

5.1.4 ขั้นทดลอง (trial stage) เป็นขั้นที่บุคคลได้ทดลองใช้นวัตกรรมในขอบเขตที่จำกัดเพียงบางส่วนในสถานการณ์จริงของแต่ละบุคคล เพื่อทราบถึงผลประโยชน์จะดีจริงอย่างที่คิดในขั้นประเมินหรือไม่ ความสำคัญในขั้นนี้คือความรู้เกี่ยวกับวิธีทำ (how-to-knowledge) เนื่องจากผลของการทดลองจะเป็นผลต่อเนื่องในการตัดสินใจที่จะยอมรับนวัตกรรมนั้น

5.1.5 ขั้นการยอมรับ (adoption stage) เป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการยอมรับของบุคคลที่รับนวัตกรรมใช้อย่างเต็มที่ หลังจากการได้พิจารณาถึงผลของการทดลองในขั้นที่ 4 ขั้นนี้เป็นส่วนเกี่ยวกับพฤติกรรม (behavior)

5.2 ทฤษฎีการรับรู้

การรับรู้ (perception) คือ กระบวนการที่อินทรีย์หรือสิ่งมีชีวิต พยายามทำความเข้าใจสิ่งแวดล้อมโดยผ่านทางประสาทสัมผัส กระบวนการนี้เริ่มต้นจากการใช้อวัยวะสัมผัสจากสิ่งเร้าและจัดระบบสิ่งเร้าใหม่ภายในระบบการคิดในสมองภายหลัง จากนั้นจึงแปลความหมายว่าสิ่งเร้าที่รับสัมผัสเข้ามานั้นคืออะไร ขั้นแปลความหมายนี้เป็นขั้นที่อินทรีย์จะใช้ประสบการณ์เก่าเป็นพื้นฐานของการแปลความหมายของแต่ละบุคคล การรับรู้เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การรับรู้จึงเป็นตัวกำหนดรูปแบบของวิธีการในการติดต่อสื่อสารโดยสิ้นเชิง

5.2.1 องค์ประกอบของการรับรู้

สุรเชษฐ ชีระมณี (2534 : 23-24) ให้ไว้ว่าองค์ประกอบของการรับรู้มี 3 ประการคือ

5.2.1.1 สิ่งเร้า ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ภายนอกที่มากระทบประสาทสัมผัส

5.2.1.2 ประสาทสัมผัส จะต้องสอดคล้องกับสิ่งเร้า เช่น การรับรู้ใช้ลิ้น การเห็นใช้ตา ได้ยินใช้หู เป็นต้น

5.2.1.3 ความตั้งใจ เป็นความใส่ใจหรือความจดจ่อที่จะรับสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อมีสิ่งเร้าที่ตั้งใจเกิดขึ้นจะทำให้รับรู้ได้รวดเร็ว

5.2.2 การสร้างความรับรู้

การรับรู้เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นได้โดยการจัดสภาพภายนอกและภายในของบุคคลให้สอดคล้องกับสิ่งเร้า ดังนี้ คือ

5.2.2.1 สภาพภายนอก เป็นการจัดรูปแบบของสิ่งเร้าให้มีลักษณะที่ก่อให้เกิดการรับรู้ได้ดี ได้แก่ (1) ความเข้มและขนาด สีที่เข้มและขนาดที่ใหญ่จะช่วยให้เกิดการรับรู้ได้ดีขึ้น (2) ความแตกต่าง ที่เห็นได้ชัดเจน การมีจุดเด่น (3) การทำซ้ำ ๆ เช่น ฉายภาพซ้ำ ๆ พุดซ้ำ ๆ เป็นต้น (4) การเคลื่อนไหว และ (5) การวางรูปเป็นแบบมีกลุ่มก้อน มีรูปและพื้น มีเส้นกันขอบเขต ต่อเติมความไม่ชัดเจนให้เป็นรูปภาพ

5.2.2.2 สภาพภายใน ได้แก่ การเรียนรู้ในสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่แต่ละบุคคลมีประสบการณ์ผ่านมา เช่น ได้ยินเสียงหวอของรถพยาบาล ก็เข้าใจได้ว่าต้องเกิดอุบัติเหตุ มีคนเจ็บ เป็นต้น

5.2.3 การรับรู้เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม

การรับรู้ที่ต่างกันของมนุษย์จะส่งผลให้พฤติกรรมที่แสดงออกมามีความแตกต่างกัน ปราณี ทินกร (2523 : 15) ได้ศึกษาระบบการตลาดทางธรรมชาติในประเทศและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง พบว่า (1) ชาวสวนยางขายยางให้พ่อค้าประจำในตำบล โดยอาศัยความเชื่อใจกันเป็นหลัก แล้วแต่พ่อค้าจะจัดให้ว่าเป็นยางชั้นไหนและให้ราคาอย่างไร จากจำนวนชาวสวนยาง 11 ราย ที่สอบถามมีอยู่เพียงรายเดียวที่ทำเช่นนี้ และ (2) ชาวสวนยางจะไปสืบราคาดู 2-3 ร้านในตำบลและอำเภอ ร้านไหนที่ให้ราคาสูงสุดก็จะขายให้ร้านนั้น ชาวสวนยาง 10 รายในจำนวน 11 ราย ที่สอบถามทำเช่นนี้ สิทธิโชค วรรณสันติกุล (2531 : 76) ได้พบว่า เด็กที่มีความต้องการและเห็นคุณค่าของเงินแตกต่างกัน จะรับรู้ขนาดของเหรียญต่างกัน เขาให้เด็กยากจนกับเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวยมาวัดขนาดของเหรียญเงิน ราคา 5, 10, 25 และ 50 เซนต์ ปรากฏว่าเด็กที่เกิดจากครอบครัวยากจนวัดรูปเหรียญมีขนาดโตกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวร่ำรวย และโตกว่าขนาดของเหรียญจริง ตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าความต้องการและการเห็นคุณค่าของสิ่งเร้าทำให้การรับรู้บกพร่อง

การเลือกวิธีการส่งเสริมก็เช่นเดียวกันมักพบว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงบางคนเลือกใช้วิธีการส่งเสริมที่ตนเองมีความถนัด ซึ่งบางครั้งวิธีการส่งเสริมที่เลือกใช้ก็ไม่เหมาะสมกับกลุ่มบุคคลเป้าหมายจึงเกิดปัญหาตามมาเพราะวิธีการที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลงเลือกใช้ไม่เหมือนกับวิธีการที่เกษตรกรหรือกลุ่มบุคคลเป้าหมายชอบ เกียรติศักดิ์ ปัทมเวหา

(2533 : 218) ได้กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมการเกษตรในรัฐควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้ความสำคัญเกี่ยวกับการใช้สื่อต่าง ๆ ที่น้อยกว่าเกษตรกรและให้ความสำคัญของการปฏิบัติได้และความสะดวกสบายในการใช้วิธีการในการส่งเสริมขณะที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้ความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนี้ เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา (2533 : 219-220) ได้กล่าวถึงปัญหาในการส่งเสริมการเลี้ยงวัวนมในประเทศโรดีเชีย ซึ่งพบว่าความล้มเหลวของการส่งเสริมการเลี้ยงวัวนมมิใช่เนื่องจากการขาดข้อมูลและข่าวสาร แต่เป็นผลเนื่องมาจากความไม่สมดุลในการใช้ช่องทางในการติดต่อสื่อสาร โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐได้ใช้วิธีการติดต่อเป็นรายบุคคลมากที่สุด รองลงไปคือ ในรูปของกลุ่มและการใช้สื่อต่าง ๆ แต่อิทธิพลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐที่มีต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงวัวมีน้อยมาก อิทธิพลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่มีต่อการยอมรับการจัดการทุ่งหญ้ามีเพียงร้อยละ 57.8 การให้อาหารเสริมร้อยละ 44.6 การเลี้ยงดู ร้อยละ 28.9 และการผสมพันธุ์และการคัดเลือกพันธุ์ร้อยละ 23.1 เท่านั้น จากการศึกษาในส่วนของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรใช้สื่อต่าง ๆ เป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ การติดต่อเป็นรายบุคคลและการติดต่อในรูปกลุ่มตามลำดับ การใช้สื่อและใช้วิธีการในรูปของกลุ่มเป็นวิธีการที่ได้ผลและมีประสิทธิภาพเป็นอย่างดี ดีกว่าวิธีการในรูปของการติดต่อเป็นรายบุคคล นอกจากนี้แล้ว เกษตรกรยังมีแนวโน้มในการหาความรู้ต่าง ๆ จากผู้นำทางความคิดอีกด้วย ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่าเกษตรกรชอบใช้วิธีการในรูปของสื่อต่าง ๆ อย่างมาก แต่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมกลับใช้น้อยมาก เกษตรกรชอบที่จะหาความรู้จากเกษตรกรด้วยกันมากกว่า

5.3 ทฤษฎีทัศนคติ

ทฤษฎีทัศนคติเป็นแนวความคิดที่แสดงให้เห็นว่า โดยพื้นฐานทัศนคติของบุคคลทั่วไปไม่ได้ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่เกิดมาจากประสบการณ์หรือการเรียนรู้ซึ่งมีกระบวนการสลับซับซ้อนมาก ทัศนคติเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้คนแสดงพฤติกรรมทางสังคมออกมา คนเราย่อมมีที่ทำหรือทัศนคติในชีวิตมากมายหลายเรื่อง จึงทำให้แต่ละบุคคลมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้นพฤติกรรมของคนไม่ว่าคนจนคนรวย ผู้ดีหรือไพร่ ที่แสดงออกไปหรือการมองที่ค่าตัดสินอะไรว่ามีค่ามากน้อยแค่ไหนเพียงใด ย่อมเกิดมาจากการมีทัศนคติต่อสิ่งนั้น ๆ (สุเวช อินทระ, 2531 : 81)

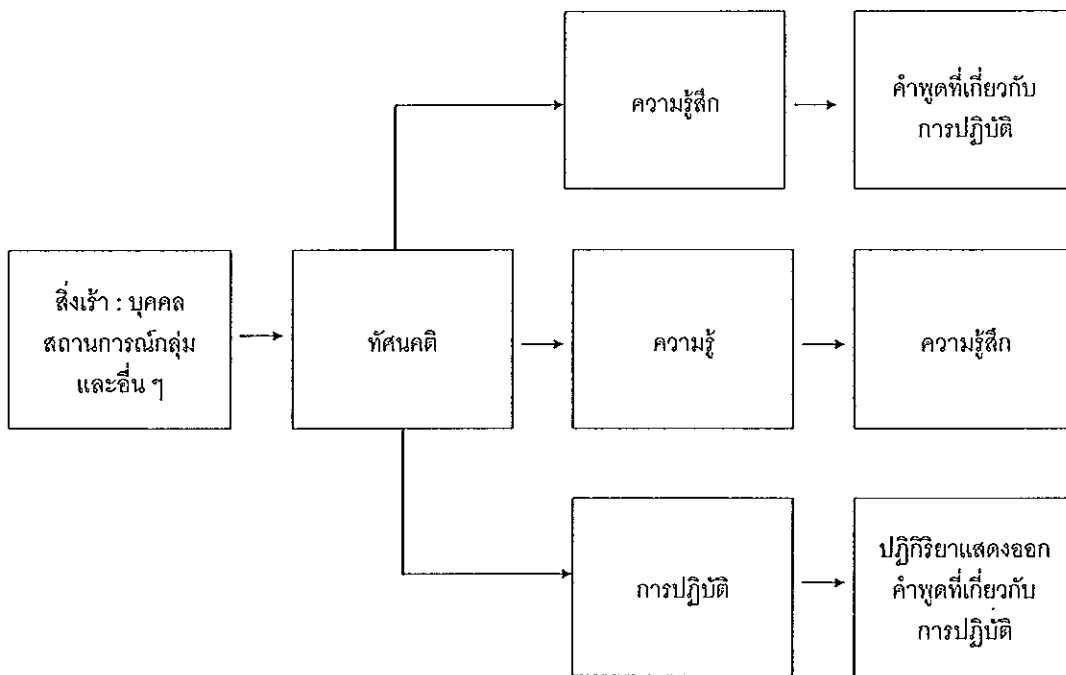
5.3.1 ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคติ หมายถึง ทำที่หรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด (พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525 : 238) เปรมศรี ตริยาภรณ์กุล (2528 : 9) สรุปว่า ทัศนคติเป็นแบบแผนหรือกระบวนของพฤติกรรม ความคาดหวังหรือแนวโน้มของการตัดสินใจ สถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมซึ่งได้รับอิทธิพลจากสังคม เช่นเดียวกับ สุภาวันท์ ทรัพย์อัมพร

(2521 : 9) ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ทักษะคิดเป็นความเชื่อความรู้สึทางจิตใจของบุคคล อันเนื่องมาจากการเรียนรู้ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้อง รวมทั้งท่าทีแสดงออกที่บ่งถึงสภาพของจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในทำนองเดียวกับ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2533 : 112) ได้ให้ความหมายที่คล้ายคลึงกันว่า ทักษะคิด เป็นความรู้สึกของบุคคลต่าง ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือทางต่อต้านก็ได้ แต่ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2534 : 100) ได้ให้แนวคิดที่สอดคล้องกันว่า ทักษะคิดเป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะแสดงออกให้เห็นได้จากคำพูดหรือพฤติกรรมที่สะท้อนทัศนคตินั้น ๆ คนแต่ละคนมีทัศนคติสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากน้อยแตกต่างกัน ทัศนคติแม้จะเป็นสิ่งที่เป็นนามธรรม (abstraction) แต่เป็นสิ่งที่ เป็นจริงเป็นจังสำหรับบุคคลที่มีทัศนคตินั้น

5.3.2 องค์ประกอบของทัศนคติ

ทัศนคติของบุคคลที่มีต่ออะไรก็ตามจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบสามประการด้วยกัน คือ ความรู้หรือความคิดเห็น ซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก ซึ่ง ประภาทิพย์ สุวรรณ (2520 : 3-4) ได้อธิบายไว้ว่า องค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญา (cognitive) ได้แก่ ความคิด ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มนุษย์ใช้ในการคิด ความคิดนี้อาจจะอยู่ในรูปหนึ่งแตกต่างกัน ส่วนองค์ประกอบทางด้านท่าทีความรู้สึก (affective) เป็นส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งจะเป็นตัวเร้าความคิดอีกต่อหนึ่ง ถ้าบุคคลมีภาวะความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีขณะที่คิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และองค์ประกอบสุดท้ายได้แก่ องค์ประกอบทางด้านปฏิบัติหรือถ้ามีสิ่งเร้าที่เหมาะสมจะเกิดการปฏิบัติหรือมีปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทอง เขาก็ย่อมมีความพยายามที่จะดำเนินการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกให้ดีขึ้น เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐานตามความต้องการของตลาดให้ได้ผลตอบสนองกลับคืนมา คือ ขายได้ราคาดีขึ้น ตามมาตรฐานที่ตลาดส่งออกกำหนดไว้ ความสัมพันธ์องค์ประกอบของทัศนคติได้แสดงไว้ในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 องค์ประกอบของทัศนคติ

ที่มา : ประภาพัฒน์ สุวรรณ, 2520 : 4.

5.3.3 ลักษณะของทัศนคติ

มนูญ ตนะวัฒนา (2526 :162-163) กล่าวว่า เกณฑ์ที่บ่งบอกว่าสิ่งใดเป็นทัศนคติ ดังนี้

5.3.3.1 ทัศนคติเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้ทัศนคติแตกต่างจากแรงจูงใจทางกาย ตัวอย่างเช่น ความหิว เป็นแรงจูงใจทางกายที่ไม่ต้องเรียนรู้ในขณะที่ชอบอาหารทะเลถือเป็นทัศนคติ

5.3.3.2 ทัศนคติเป็นสิ่งที่ก่อตัวขึ้นอย่างมั่นคงต่อเนื่องกันมา เมื่อทัศนคติเป็นสิ่งที่ต้องเกิดจากการเรียนรู้ ผลที่ตามมาก็คือ มันอาจจะเปลี่ยนแปลงได้โดยผ่านประสบการณ์

5.3.3.3 ทัศนคติแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำ สิ่งที่ถูกกระทำ ทัศนคติสร้างขึ้นจากการมีความสัมพันธ์ต่อสิ่งเร้าเฉพาะ พิสูจน์ได้และความสัมพันธ์ของคนที่มีต่อกลุ่มปัญหาและตัวบุคคลเหล่านี้เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในทัศนคติของผู้นั้น

5.3.3.4 การพาดพิงของทัศนคติอาจจะปกคลุมด้วยข้อกระทงเพียงเล็กน้อยหรือมากก็ได้ เราอาจจะมีทัศนคติเกี่ยวข้องกับเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะเท่านั้นตัวอย่างเช่น ศาสนาหรือเราอาจจะมีทัศนคติต่อคนที่มีความแตกต่างกับเราเป็นจำนวนแสน ๆ เช่น ต่อชนผิวดำ เป็นต้น

5.3.3.5 ทักษะที่มีอุปนิสัยใจคอที่เกิดจากความรู้สึกและการจูงใจ ความโน้มเอียงต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น นิสัยการเปิดประตูด้วยมือขวาไม่ใช่เป็นเหตุผลที่เกิดจากการจูงใจ

5.3.4 ระดับของทัศนคติ

ระดับของทัศนคติมี 2 ระดับ คือ บวกและลบ ถ้ามีทัศนคติในทางบวกก็หมายความว่า คน ๆ นั้นได้แสดงตนไปในทางโน้มเอียง ไปสู่การเข้าหาสิ่งที่เขามีทัศนคติ แต่ทัศนคติในทางลบนั้น หมายถึงคนมีความโน้มเอียงที่จะหลีกเลี่ยงสิ่งนั้น

5.3.5 การสร้างทัศนคติ

การสร้างทัศนคติ (formation of attitudes) ทัศนคติต่าง ๆ เช่น ทัศนคติทางด้านความรังเกียจเดียดฉันท์ ได้สร้างขึ้นจากสภาพการณ์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

5.3.5.1 มีการสะสมและรวบรวมประสบการณ์ที่สัมพันธ์กันไว้เป็นจำนวนมาก ตัวอย่างทัศนคติเชิงต่อต้านผิว อาจเกิดจากการมีประสบการณ์เป็นจำนวนมากกว่าพวกชนผิวดำเหมือนกับคนใช้ที่ไม่มีผู้ใดให้การยอมรับในความเสมอภาคทางสังคม เป็นต้น

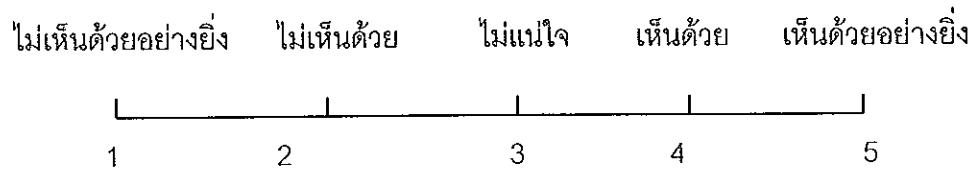
5.3.5.2 เกิดจากประสบการณ์เฉพาะแตกต่างกันและแยกออกจากกัน ในขณะที่เกิดประสบการณ์ใหม่ขึ้นประสบการณ์นั้นอาจจะมีแนวโน้มทำให้สร้างทัศนคติที่ไม่ดีต่อสมาชิกของชนกลุ่มนั้นทั้งหมด

5.3.5.3 การลอกแบบทัศนคติที่ทำไว้พร้อมแล้ว คนจะพัฒนาทัศนคติโดยมีการมีปฏิสัมพันธ์กับคนที่ยึดถือทัศนคติเหมือนกันมากกว่าเป็นผลที่เกิดจากประสบการณ์ครั้งแรก

5.3.6 การวัดทัศนคติ

สำหรับการวัดทัศนคติเป็นการวัดสิ่งที่บ่งถึงผลรวมของมนุษย์เกี่ยวกับ ความชอบ ความรู้สึก ความอคติ ความคิดลวงหน้า ความคิดความกลัว การขู่เข็ญ และความเชื่อถือทั้งหมด ที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ มาตราวัดของทัศนคติของลิเคอร์ทเป็นวิธีการที่นิยมใช้กันมากที่สุด เพราะสร้างง่ายรวดเร็ว และมีความเที่ยงสูง วิธีการของลิเคอร์ทอาศัยหลักแนวความคิดด้านการวัดผลการทดสอบคือถือว่าทัศนคติทั้งหมด มีแนวการแจกแจงอยู่ในลักษณะเป็นโค้งปกติ และใช้หน่วยความเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นเกณฑ์นั้น เมื่อเทียบคะแนนที่จัดอันดับของการตอบสนอง (1,2,3,4,5) นั้นมีสหสัมพันธ์กันสูง (.99) สามารถที่จะใช้แทนกันได้

มาตราวัดทัศนคติของลิเคอร์ท ประกอบด้วย ข้อความความคิดเห็นหลาย ๆ ข้อและแต่ละข้อมีคุณค่าทัศนคติตามสเกลตามระดับของความต่อเนื่องจากไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (strongly disagree) ไม่เห็นด้วย (disagree) ไม่แน่ใจ (uncertain) เห็นด้วย (agree) และเห็นด้วยอย่างยิ่ง (strongly agree) ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 สเกลระดับทัศนคติของลิเคอร์ท์

5.3.7 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

สำหรับทัศนคติเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงการยอมรับได้ และยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์และสถานภาพแวดล้อมตามที่เคลมาน (Kelman, 1967 : 469-471) ได้เสนอขบวนการที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ดังนี้

5.3.7.1 การยินยอม (compliance) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลยอมรับอิทธิพลจากผู้อื่น เพราะต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตนในทางที่ตนต้องการหรือพอใจ

5.3.7.2 การลอกเลียนแบบ (identification) เกิดจากการที่บุคคลยอมรับอิทธิพลจากผู้อื่นเพราะต้องการสร้างพฤติกรรมของตนเองขึ้นให้เหมือนกับคนในสังคม เพื่อที่จะติดต่อกับหรือมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี

5.3.7.3 ความเหมาะสม (internalization) เกิดจากการที่บุคคลยอมรับอิทธิพลหรือพฤติกรรมต่าง ๆ เพราะสิ่งเหล่านั้นเหมาะสมกับระบบค่านิยมที่มีอยู่ในตัวเขา

6. กรอบแนวความคิดในการวิจัย

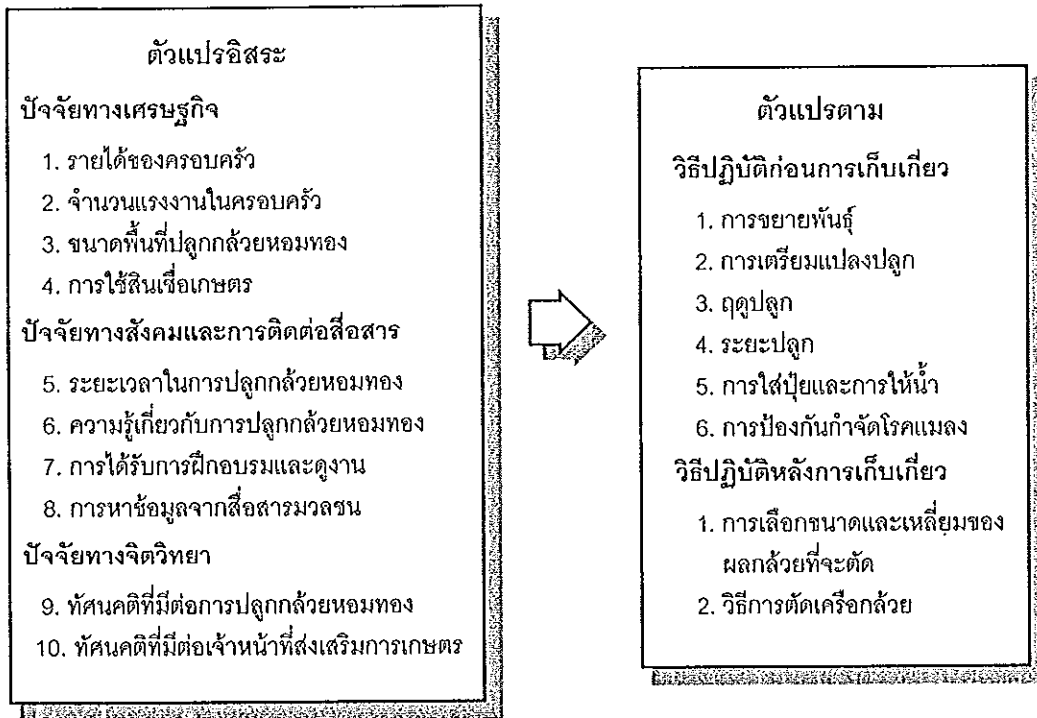
จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจึงได้มีการแบ่งกรอบในการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน

6.1 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย รายได้ของครอบครัว จำนวนแรงงานในครอบครัว ขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง และการใช้สินเชื่อเกษตร

6.2 ปัจจัยทางสังคมและการติดต่อสื่อสาร ประกอบด้วย ระยะเวลาในการปลูกกล้วยหอมทอง ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง การได้รับการฝึกอบรมและดูงานเกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง และการหาข้อมูลข่าวสารจากสื่อสารมวลชน

6.3 ปัจจัยทางจิตวิทยา ประกอบด้วย ทัศนคติที่มีต่อการปลูกกล้วยหอมทอง และทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

กลุ่มตัวแปรทั้งสามกลุ่มนี้ คาดว่าจะมีผลต่อตัวแปรตาม คือ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก แบบจำลองแนวความคิดในการวิจัยได้แสดงดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 กรอบแนวความคิดของปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการยอมรับการปลูกกล้วยหอมทอง

7. สมมุติฐานในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดสมมุติฐานจากแนวความคิดและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สมมุติฐานข้อที่ 1 : รายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติในการแนะนำการปลูกกล้วยหอมทอง

สมมุติฐานข้อที่ 2 : จำนวนแรงงานในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติในการแนะนำการปลูกกล้วยหอมทอง

สมมุติฐานข้อที่ 3 : ขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติในการแนะนำการปลูกกล้วยหอมทอง

สมมุติฐานข้อที่ 4 : การใช้สินเชื่อเกษตรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติในการแนะนำการปลูกกล้วยหอมทอง

สมมุติฐานข้อที่ 5 : ระยะเวลาในการปลูกกล้วยหอมทองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการปลูกกล้วยหอมทอง

สมมุติฐานข้อที่ 6 : ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการปลูกกล้วยหอมทอง

สมมุติฐานข้อที่ 7 : การได้รับการฝึกอบรมและดูงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการปลูกกล้วยหอมทอง

สมมุติฐานข้อที่ 8 : การหาข่าวสารจากสื่อสารมวลชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการปลูกกล้วยหอมทอง

สมมุติฐานข้อที่ 9 : ทักษะคิดที่มีต่อการปลูกกล้วยหอมทองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติในการแนะนำการปลูกกล้วยหอมทอง

สมมุติฐานข้อที่ 10 : ทักษะคิดที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการปลูกกล้วยหอมทอง

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (field survey) เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากเกษตรกรที่มีการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก โดยใช้การสัมภาษณ์และสังเกตรายละเอียดของวิธีการศึกษามีดังนี้

1. การเลือกสถานที่ทำการศึกษา

จังหวัดชุมพรมีการปลูกพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญหลายชนิด เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ไม้ผลชนิดต่าง ๆ ฯลฯ กล้วยหอมทองก็เป็นพืชอีกชนิดหนึ่งที่ปลูกทั่วไป ทำรายได้เพิ่มให้กับเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควัด อำเภอละแม ได้ดำเนินธุรกิจการผลิตกล้วยหอมทองขายให้กับองค์กรประชาชนระหว่างประเทศ เป็นการขายที่ยึดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นการช่วยเหลือด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้วิจัยจึงได้เลือกทำการวิจัยเพราะเป็นกลุ่มเดียวของจังหวัดชุมพรที่ผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก คือกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควัด ซึ่งจะได้ขยายผลในการแนะนำส่งเสริมการเกษตรต่อไป

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองในเขตพื้นที่ตำบลทุ้งควัด อำเภอละแม จังหวัดชุมพร จำนวนทั้งสิ้น 100 ราย เนื่องจากประชากรมีจำนวนจำกัด จึงได้ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง ดังรายละเอียดในตาราง 6

ตาราง 6 จำนวนประชากรทั้งหมดและเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองของแต่ละหมู่บ้านใน ตำบลทุ่งควายดำ

หมู่ที่	ครัวเรือน	ประชากร		สมาชิกผู้ปลูกกล้วยหอมทอง (ราย)
		ชาย	หญิง	
1	142	342	327	26
2	59	152	157	13
3	60	84	84	18
4	88	260	212	15
5	349	978	684	17
6	73	129	122	11
รวม	771	1,945	1,586	100

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร, สำนักงานเกษตรอำเภอละแม.
2541 : 10.

3. การสร้างแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดโครงสร้างแน่นอน (structured interview) เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวิจัย ชนิดของคำถามที่ใช้มีทั้งคำถาม ชนิดปลายปิด (close-ended) ซึ่งได้กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบ และคำถามปลายเปิด (open-ended) เพื่อให้ผู้ตอบมีอิสระในการให้คำตอบ เนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ ครอบคลุมถึงลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ (ดูภาคผนวก ก)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่ปลูกกล้วยหอมทอง

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม การติดต่อสื่อสาร และจิตวิทยา ของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง

ตอนที่ 3 ข้อมูลการปลูกกล้วยหอมทอง การยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก และปัญหาในการผลิต

4. การทดสอบแบบสัมภาษณ์

การทดสอบแบบสัมภาษณ์เริ่มดำเนินการตั้งแต่ 1 สิงหาคม 2539 - 30 กันยายน 2539 โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในเขตอำเภอละแม จังหวัดชุมพร ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกกล้วยหอมทอง จำนวน 10 ราย พบว่ามีปัญหาเกิดขึ้นคือ ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เข้าใจคำถาม บางคำถามในแบบสัมภาษณ์ทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนตามเนื้อหาในการวิจัยจึงได้นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับความเป็นจริงของท้องที่ ทั้งนี้เพื่อให้เนื้อหาในการสัมภาษณ์มีความถูกต้องและความสมบูรณ์มากขึ้น แล้วจึงนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ต่อไป

5. การรวบรวมข้อมูล

ได้ใช้การสังเกตและการใช้แบบสัมภาษณ์เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2539 ถึง มีนาคม 2540 โดยสัมภาษณ์เกษตรกรเป็นรายบุคคล จำนวน 100 ราย ซึ่งวิธีการนี้ทำให้ได้ทราบถึงชีวิตความเป็นอยู่ของผู้รับสัมภาษณ์อย่างแท้จริงและเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6. การวัดค่าตัวแปร

ตัวแปรที่อยู่ในรูปของดัชนีประกอบด้วย 6 ตัวแปร คือ (1) ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง (2) การได้รับการฝึกอบรมและดูงาน (3) การหาข่าวสารจากสื่อสารมวลชน (4) ทักษะคิดที่มีต่อการปลูกกล้วยหอมทอง (5) ทักษะคิดที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และ (6) การยอมรับวิธีปฏิบัติในการปลูกกล้วยหอมทอง รายละเอียดการวัดค่าให้ดูจากภาคผนวก ข

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการโดยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ทุกฉบับมาตรวจสอบเพื่อความถูกต้องจากนั้นจึงนำไปเข้ารหัสข้อมูล (code) แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS (statistical package for the social sciences) มีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

7.1 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ทุกฉบับเกี่ยวกับตัวเลข รายละเอียดต่าง ๆ แล้วบันทึกในกระดาษรวบรวมข้อมูล

7.2 ใส่รหัสข้อมูล (code) ที่ได้และจัดทำสมุดคู่มือลงรหัส

8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

8.1 คำร้อยละ เพื่อศึกษาการแจกแจงของกลุ่มตัวอย่างในลักษณะต่าง ๆ

8.2 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ใช้หาค่าเฉลี่ยของตัวแปรข้อมูลประเภทช่วง (interval scale) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางของข้อมูล เช่น อายุ การศึกษา รายได้ เป็นต้น

8.3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson correlation) ใช้ทดสอบหาความสัมพันธ์ของคะแนนระหว่างตัวแปรประเภทแบ่งช่วงโดยตัวแปรทั้งสองเป็นข้อมูลต่อเนื่อง (continuous) และข้อมูลแต่ละชุดเป็นอิสระต่อกัน (independent) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองเป็นแบบเส้นตรง (linear relationship) สูตรที่ใช้ในการคำนวณในการวิจัย คือ

$$r_{xy} = \frac{n \sum xy - (\sum x)(\sum y)}{\sqrt{[n \sum x^2 - (\sum x)^2] [n \sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

เมื่อ r_{xy}	=	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร x กับตัวแปร y
n	=	จำนวนคู่ของข้อมูลทั้งหมด
$\sum x$	=	ผลรวมของค่าข้อมูลชุด x
$\sum y$	=	ผลรวมของค่าข้อมูลชุด y
$\sum x^2$	=	ผลรวมของค่าข้อมูลชุด x แต่ละค่ายกกำลังสอง
$\sum y^2$	=	ผลรวมของค่าข้อมูลชุด y แต่ละค่ายกกำลังสอง
$\sum xy$	=	ผลรวมของผลคูณระหว่างค่าข้อมูลชุด x กับค่าข้อมูลชุด y

9. การทดสอบความเชื่อถือได้

9.1 การทดสอบความเชื่อถือได้ของทัศนคติ

การทดสอบความเชื่อถือได้แบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient alpha) ใช้เพื่อทดสอบความเชื่อถือได้ของสเกลที่เป็นแบบประมาณค่า การทดสอบความเชื่อถือได้แบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเหมาะสำหรับข้อคำถามที่มีจำนวนน้อยและหลีกเลี่ยงความไม่เท่ากันของค่าแปรปรวนที่เกิดขึ้น เมื่อแบ่งจำนวนข้อของคำถามออกเป็นสองส่วน (split-half) ค่าของความแปรปรวนจึงเปลี่ยนมาอยู่ในรูปของค่าความแปรปรวนของแต่ละข้อ เปรียบเทียบกับค่าของความแปรปรวนทั้งหมด สูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{S_t^2}{S_i^2} \right)$$

เมื่อ	=	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อถือได้
n	=	จำนวนข้อความ
S_i^2	=	ผลรวมทั้งหมดของความแปรปรวนแต่ละข้อ
S_i^2	=	ค่าความแปรปรวนของชุดคำถาม

9.2 การทดสอบความเชื่อถือได้ของความรู้

การทดสอบความเชื่อถือได้แบบคูเดอร์-ริชาร์ดสันเหมาะสำหรับใช้ทดสอบคำถามที่มีคำตอบถูกและผิด เช่น การทดสอบความรู้ เป็นต้น รวมทั้งแสดงถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อชุดของปัจจัยทั้งหมดมีการหาค่าเฉลี่ยและหาความแปรปรวนของคำถามแต่ละข้อรวมทั้งชุดของคำถามทั้งหมด สูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ

$$KR-20 = \left[\frac{K}{K-1} \right] \left[1 - \left(\frac{\sum pq}{S^2} \right) \right]$$

เมื่อ	$KR-20$	=	ค่าความเชื่อถือได้
	K	=	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	P	=	สัดส่วนข้อที่ตอบถูก
	q	=	$1-P$
	$\sum pq$	=	ผลรวมของสัดส่วนที่ตอบถูกกับสัดส่วนที่ตอบผิด
	S^2	=	ค่าความแปรปรวนของชุดคำถาม

รายละเอียดการทดสอบความเชื่อถือได้ ได้แสดงไว้ในภาคผนวก ค

10. นิยามศัพท์

การศึกษาครั้งนี้ ได้นิยามศัพท์ดังนี้ คือ

10.1 การยอมรับวิธีปฏิบัติ หมายถึง การที่เกษตรกรตัดสินใจปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก ได้แก่ วิธีปฏิบัติก่อนการเก็บเกี่ยว และวิธีการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว (ดูรายละเอียดภาคผนวก ข)

10.2 รายได้ของครอบครัว หมายถึง รายได้ทั้งหมดของครอบครัวที่ได้จากรายได้ของสมาชิกทุกคนในครอบครัว เป็นรายได้ที่คิดจากรายได้ภาคเกษตรและรายได้นอกภาคเกษตรรวมกัน เป็นรายได้ของปี พ.ศ. 2538 มีหน่วยเป็นบาทต่อปี

10.3 แรงงานในครอบครัว หมายถึง จำนวนแรงงานที่อาศัยอยู่ในครอบครัว ที่ใช้แรงงานในการเกษตรเป็นประจำ โดยไม่ได้รับค่าจ้างเป็นเงิน นับเป็นคน

10.4 การใช้สินเชื่อเพื่อการเกษตร หมายถึง การที่เกษตรกรมีการกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ไม่ว่าจะเป็นในระบบหรือนอกระบบ

บทที่ 4

สถานที่ทำการศึกษา

1. บทนำ

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้พื้นที่ตำบลทุ่งควาวัด อำเภอละแม จังหวัดชุมพร เป็นสถานที่ศึกษา เพราะเป็นที่ตั้งของกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุเรียนปลูกด้วยหอมทองเพื่อการส่งออก ซึ่งเกษตรกรได้มองเห็นความสำคัญของอาชีพรองในการปลูกกล้วยหอมทองจึงได้รวบรวมสมาชิกเพื่อจัดตั้งกลุ่มและปลูกกล้วยหอมทองส่งขายประเทศญี่ปุ่น เดิมชื่อกลุ่มกล้วยหอมทองละแม จัดตั้งเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2536 สมาชิกเริ่มจัดตั้ง 36 ราย จดทะเบียนเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2538 อยู่ในความดูแลของกรมส่งเสริมการเกษตร ปัจจุบันมีสมาชิก 100 ราย เคยได้รับรางวัลกลุ่มเกษตรกรดีเด่นระดับจังหวัด (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2539 : 5)

2. ที่ตั้งของสถานที่ศึกษา

ตำบลทุ่งควาวัดตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ว่าการอำเภอละแม ระยะทาง 15 กิโลเมตร

ตำบลทุ่งควาวัด มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านและตำบลใกล้เคียง ดังแสดงในภาพประกอบ 6

ทิศเหนือ จดหมู่ที่ 17 ตำบลบ้านควน อำเภอหลังสวน

ทิศใต้ จดคลองละแม เขตตำบลละแม

ทิศตะวันออก จดหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งหลวง

ทิศตะวันตก จดหมู่ที่ 16 ตำบลละแม และคลองละแม

3. การแบ่งเขตการปกครอง

ตำบลทุ่งควาวัด ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ว่าการอำเภอละแม จากจุดกึ่งกลางของตำบลนี้ถึงตัวอำเภอละแม ระยะทางห่างกันประมาณ 15 กิโลเมตร และมีถนนภายในหมู่บ้านเชื่อมโยงติดต่อกันหมดทุกหมู่บ้าน มีการแบ่งเขตการปกครองเป็น 6 หมู่บ้าน และได้จัดเรียงลำดับหมู่บ้านใหม่ ตามประกาศจังหวัดชุมพร ณ วันที่ 21 สิงหาคม 2532 เป็นต้นไป ดังนี้

1. หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งควาวัด
2. หมู่ที่ 2 บ้านทุ่งเชิงดี (เดิมหมู่ที่ 6 ตำบลทุ่งหลวง)
3. หมู่ที่ 3 บ้านทุ่งคา (เดิมหมู่ที่ 8 ตำบลทุ่งหลวง)

4. หมู่ที่ 4 บ้านไผ่ใหญ่ (เดิมหมู่ที่ 12 ตำบลทุ่งหลวง)
5. หมู่ที่ 5 บ้านทับใหญ่ (เดิมหมู่ที่ 13 ตำบลทุ่งหลวง)
6. ต่อมาเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2534 ได้เลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 บ้านช่องลม ซึ่งแยกมาจากหมู่ที่ 1 บ้านทุ่งควาวัด ตำบลทุ่งควาวัด ดังภาพประกอบ 7

4. การศึกษา

สถาบันการศึกษาในระดับประถมศึกษามีอยู่ด้วยกัน 3 แห่ง คือ (1) โรงเรียนสหกรณ์พัฒนา หมู่ที่ 1 (2) โรงเรียนประชาสงวน หมู่ที่ 1 (3) โรงเรียนบ้านทับใหม่ หมู่ที่ 5

5. ศาสนา

ตำบลทุ่งควาวัด ประชากรทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีวัดเพียงแห่งเดียว คือ วัดทุ่งควาวัด ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งควาวัด

6. การคมนาคม

การคมนาคมในตำบลทุ่งควาวัด เป็นถนนลูกรังทั้งหมด และเป็นถนนในเขตนิคมสหกรณ์หลังสวน ผ่านหมู่ที่ 1, 2 และบางส่วนของหมู่ที่ 4, 6 ส่วนถนนในเขตหมู่ที่ 3, 5 และบางส่วนของหมู่ที่ 4, 6 จัดทำโดยใช้งบ กสช. สำหรับประชาชนสามารถเดินทางสู่ถนนเพชรเกษมได้ 3 ทาง คือ

1. สายทับใหม่ - ตลาดละแม (ผ่านสี่แยกละแม ถนนเพชรเกษม) มีรถสองแถวเล็กวิ่งรับส่งผู้โดยสาร ไป - กลับ เป็นประจำ รถจะผ่านหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งควาวัด ถนนสายนี้ใช้เมื่อต้องการไปตลาดละแม

2. สายทับใหม่ - สามแยกถนนเพชรเกษมทางเข้าบ้านห้วยทรายขาว ถนนนี้จะผ่านหมู่ที่ 6, 1, 4 และ 2 ตำบลทุ่งควาวัด ใช้เมื่อต้องการจะไปตัวอำเภอละแม หรือไปตลาดอำเภอหลังสวน

3. สายทับใหม่ - สี่แยกถนนเพชรเกษมทางเข้าบ้านเขาหลวง ถนนนี้จะผ่านหมู่ที่ 6, 1, 4, 2 ตำบลทุ่งควาวัด และผ่านหมู่ที่ 2 ตำบลทุ่งหลวง ใช้ถนนสายนี้เมื่อต้องการไปตลาดหลังสวน

7. ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของเกษตรกร

เกษตรกรนิยมตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. ตั้งอยู่ใกล้เส้นทางคมนาคม การตั้งบ้านเรือนในลักษณะนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่นอกจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรแล้วอาจจะมีอาชีพเสริมอย่างอื่นเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวด้วย เช่น การค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ หรืออาชีพทางด้านช่าง เป็นต้น

2. ตั้งอยู่ในเรือกสวนไร่นา การตั้งบ้านเรือนแบบนี้ส่วนใหญ่เกษตรกรจะประกอบอาชีพทางด้านเกษตรเพียงอย่างเดียว

3. การตั้งบ้านเรือนในเขตชุมชน เช่น บริเวณหน้าสถานีอนามัยทุ่งควาวัด และหน้าโรงเรียนบ้านทับใหม่ ประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนแบบนี้จะประกอบอาชีพสองด้าน คือ ทำการเกษตรและค้าขาย

8. ประวัติการพัฒนาการเกษตร

พื้นที่ตำบลทุ่งควาวัดนั้น แต่เดิมเป็นพื้นที่ติดเขตนิคมสหกรณ์หลังสวน และพื้นที่ป่าสงวนเป็นส่วนใหญ่ เกษตรกรที่มาทำการเกษตรอยู่ในเขตตำบลนี้ จะมาจากหลายจังหวัดด้วยกัน เช่น จังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงได้นำพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ ๆ เข้ามาปลูกในท้องที่ตำบลนี้ เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน กาแฟ เป็นต้น

9. สถานที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมการเกษตร

การส่งเสริมการเกษตรเมื่อก่อนไม่ได้กำหนดเจาะจงลงไปว่า การส่งเสริมของเจ้าหน้าที่จะต้องใช้สถานที่บริเวณใด จะเป็นที่ไหนก็ได้เมื่อเกษตรกรสอบถามหรือเจอปัญหาของเกษตรกร ต่อมากรมส่งเสริมการเกษตรได้มองเห็นความสำคัญของการส่งเสริมมากขึ้น ต้องการที่จะให้งานส่งเสริมกระจายไปอย่างทั่วถึงแก่เกษตรกรจำนวนมากจึงได้กำหนดสถานที่ขึ้นมา เป็นจุดพบปะระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และกำหนดด้วยว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องไปที่จุดนี้เป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง เรียกชื่อจุดนั้นว่า "จุดนัดพบ" ต่อมากรมส่งเสริมการเกษตรได้มีนโยบายใหม่ กำหนดให้ผู้ปฏิบัติงานกำหนดจุดขึ้นมาใหม่อีกจุดหนึ่ง เพื่อให้ใกล้ชิดกับเกษตรกรมากยิ่งขึ้น เจ้าหน้าที่จะต้องไปประจำอยู่ที่จุดนั้นสัปดาห์ละ 2 วัน คือ วันจันทร์และวันศุกร์ จุดนี้เรียกว่าศูนย์เกษตรประจำตำบล

ตำบลทุ่งควาวัด มีสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมการเกษตรอยู่หลายแห่งด้วยกัน คือ

1. ศูนย์เกษตรประจำตำบล ตั้งอยู่หมู่ที่ 1
2. หอกระจายข่าว ตั้งอยู่หมู่ที่ 1
3. ที่ทำการกลุ่มเกษตรกร ตั้งอยู่หมู่ที่ 5
4. ที่ทำการกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นและชายยาง ตั้งอยู่หมู่ที่ 1
5. ศูนย์ประจำหมู่บ้านแต่ละหมู่

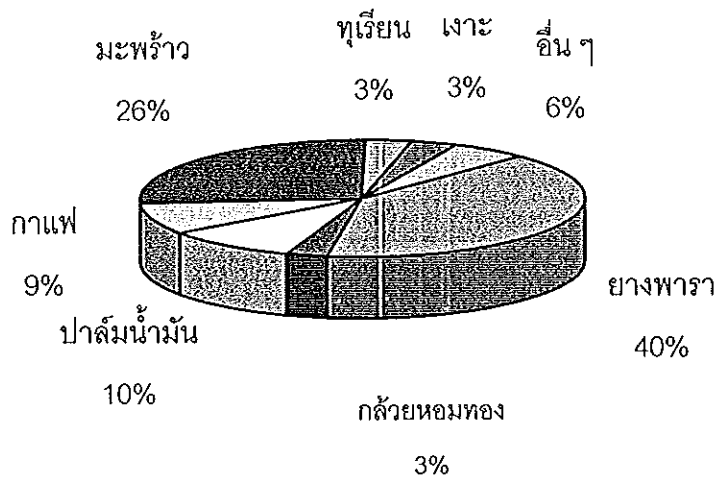
10. ลักษณะภูมิประเทศ

1. ที่ลาดชัน ส่วนใหญ่จะอยู่ทางทิศตะวันตกของตำบล สภาพโดยทั่ว ๆ ไปจะมีภูเขา หรือเนินดินสลับซับซ้อนกันหลาย ๆ ขนาด ถ้าสังเกตตามเส้นทางการเดินทางจะพบว่า ถนนเป็นลูกคลื่น มีทั้งลอนตื้นและลอนลึก
2. ที่ราบ เป็นพื้นที่ใกล้ ๆ กับถนนเส้นทางหลักของตำบลทุ่งควายวัด พื้นที่ในบริเวณนี้ส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรจะใช้ในการประกอบอาชีพมาเป็นเวลานานแล้ว มีการใช้พื้นที่อย่างสมบูรณ์ และมีพื้นที่บางส่วนกำลังมีการเปลี่ยนแปลงทางการผลิต เช่น การปลูกพืชทดแทนเดิมอยู่บ้างบางส่วน
3. ที่ราบหรือที่ลาดเชิงเขาชายคลองละแม พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะสมกับการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น เกษตรกรปลูกเงาะ ทุเรียน ปาล์มน้ำมัน และยางพารา เป็นหลัก
4. พื้นที่เชิงเขา พื้นที่ทั้งหมดในบริเวณนี้ สภาพดินจะเป็นดินภูเขา ไม่เหมาะสมต่อการปลูกพืชของเกษตรกร แต่ก็ยังมีเกษตรกรที่ใช้ปลูกกาแฟ เป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นยางพารา
5. พื้นที่ป่าละแม เมื่อก่อนพื้นที่ในบริเวณนี้จะไม่มีการใช้ประโยชน์แต่อย่างใด นอกจากใช้สำหรับเป็นแหล่งขยายพันธุ์สัตว์ หรือการตัดไม้ทำฟืนเท่านั้น แต่สถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้พื้นที่เหล่านี้ถูกเกษตรกรบุกรุกเข้าไปทำประโยชน์เกี่ยวกับการเกษตรมากขึ้น

11. การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ตำบลทุ่งควายวัด มีเนื้อที่ทั้งหมด 43,490 ไร่ แบ่งตามลักษณะการใช้ประโยชน์ดังนี้ ภาพประกอบ 5

เนื้อที่ถือครอง	25,480	ไร่
เนื้อที่ทำเกษตร	17,836	ไร่
ยางพารา	7,117	ไร่
กล้วยหอมทอง	560	ไร่
ปาล์มน้ำมัน	1,722	ไร่
กาแฟ	1,546	ไร่
มะพร้าว	4,689	ไร่
ทุเรียน	625	ไร่
เงาะ	587	ไร่
พืชอื่น ๆ	990	ไร่

ภาพประกอบ 5 สัดส่วนพื้นที่ปลูกพืชในตำบลทุ่งควาวัด

ที่มา : แนวทางพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ตำบลทุ่งควาวัด อำเภอละแม จังหวัดชุมพร,

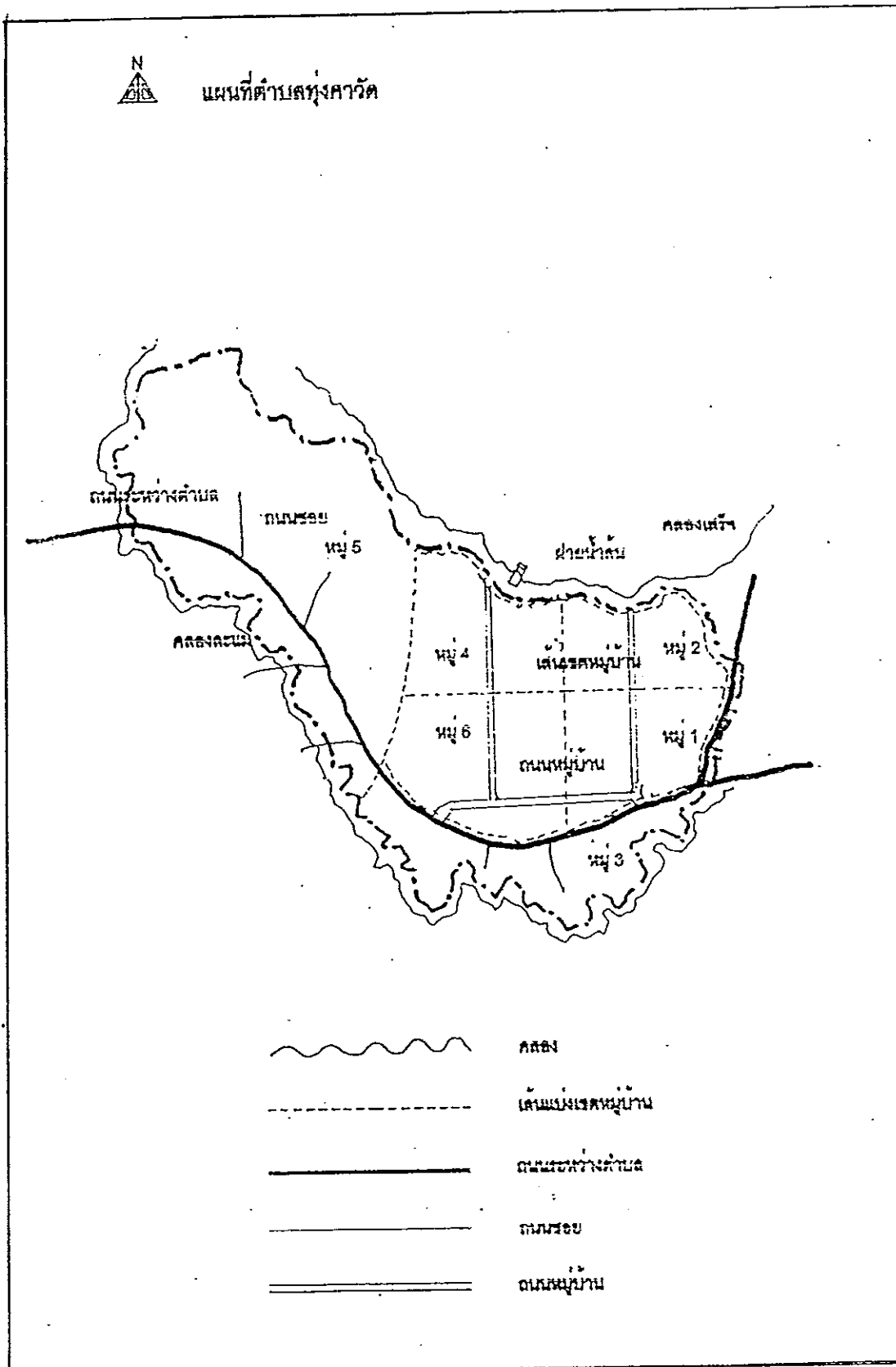
2539 : 17.

12. แหล่งน้ำ

1. แหล่งน้ำธรรมชาติ มีแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อการเกษตร 1 แห่ง คือ คลองละแม ความกว้างของลำคลอง 3-5 เมตร ความยาวประมาณ 20 กิโลเมตร พื้นที่รับน้ำประมาณ 50 ไร่ ช่วงระยะเวลาที่เกษตรกรสามารถนำน้ำไปใช้เพื่อการเกษตรได้อย่างสะดวก คือช่วงเดือนตุลาคม-เดือนพฤศจิกายน เพราะเป็นช่วงที่ฝนตกหนักเกือบทุกปี

2. แหล่งน้ำชลประทาน ฝ่ายน้ำล้นคลองเสร็จ ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งควาวัด ความกว้างของตัวฝายประมาณ 30 เมตร

3. แหล่งน้ำใต้ดิน ตามสภาพโดยทั่วไป เกษตรกร 1 รายจะมีแหล่งน้ำใต้ดินหรือบ่อน้ำตื้น 1 บ่อ แต่มีไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือนมากกว่ามีไว้เพื่อการเกษตร

ภาพประกอบ 7 แผนที่ตำบลทุ่งควายวัด อำเภอละมั่ง จังหวัดชุมพร

บทที่ 5

ผลของการวิจัยและอภิปรายผล

การนำเสนอผลการศึกษามาจากเกษตรกรทั้งหมด 100 ราย โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร
2. วิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก
3. ปัญหาในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก
4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การติดต่อสื่อสาร

จิตวิทยาและทัศนคติกับการยอมรับวิธีปฏิบัติในการผลิตกล้วยหอมทอง

1. ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

1.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

สถานภาพของครอบครัวและการศึกษาของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังปรากฏในตาราง 7

เพศ : เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควาวัด ร้อยละ 84.0 เป็นเพศชาย และร้อยละ 16.0 เป็นเพศหญิง

อายุ : ประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 35.0) ของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองมีอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 24.0 ระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 20.0 ระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 15.0 อายุต่ำกว่า 31 ปี และร้อยละ 6.0 มีอายุมากกว่า 60 ปี

การศึกษา : ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 53.0) จบประถมศึกษาปีที่ 4 หรือต่ำกว่า ร้อยละ 13.0 จบมัธยมศึกษาตอนปลาย เกษตรกรที่จบประถมศึกษาปีที่ 7 หรือ ป.6 กับมัธยมศึกษาตอนต้นมีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 12 ร้อยละ 6.0 จบปริญญาตรีและสูงกว่า และร้อยละ 4.0 จบอนุปริญญา

สถานภาพการสมรส : ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 92.0) ของเกษตรกรแต่งงานแล้ว มีเพียงร้อยละ 5.0 ที่เป็นโสด และร้อยละ 3.0 เป็นหม้าย

จำนวนบุตร : เกือบครึ่งหนึ่งของเกษตรกร (ร้อยละ 46.0) มีบุตรจำนวน 1-2 คน ร้อยละ 27.0 จำนวน 3-4 คน ร้อยละ 17.0 มากกว่า 4 คน และร้อยละ 10.0 ไม่มีบุตร

จำนวนสมาชิกในครอบครัว : เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 45.0) มีจำนวนระหว่าง 3-4 คน ร้อยละ 38.0 มีจำนวนระหว่าง 5-6 คน และร้อยละ 11.0 มีมากกว่า 6 คน ร้อยละ 6.0 มีจำนวน 1-2 คน และพบว่าสมาชิกที่เป็นชาย ร้อยละ 61.0 จำนวนระหว่าง 1-2 คน รองลงมาร้อยละ 34.0 จำนวนระหว่าง 3-4 คน ร้อยละ 5.0 มีมากกว่า 4 คน ส่วนผู้หญิง ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 67.0) จำนวนระหว่าง 1-2 คน รองลงมาร้อยละ 29.0 ระหว่าง 3-4 คน ร้อยละ 3.0 มากกว่า 4 คน และร้อยละ 1.0 ไม่มีสมาชิกที่เป็นผู้หญิง

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในวัยกลางคนโดยอายุเฉลี่ย 42.0 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษา อ่านออกเขียนได้ทุกคน สามารถที่จะรับความรู้ได้โดยใช้เอกสาร สื่อนั่งสื่อพิมพ์ ประกอบการแนะนำการผลิตแก่เกษตรกรได้ ส่วนใหญ่แต่งงานแล้ว จำนวนบุตรเฉลี่ย 2.7 คน และสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.7 คน

ตาราง 7 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่ปลูกกล้วยหอมทอง

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
เพศ	
ชาย	84.0
หญิง	16.0
อายุ	
ต่ำกว่า 31 ปี	15.0
31-40 ปี	35.0
41-50 ปี	24.0
51-60 ปี	20.0
มากกว่า 60 ปี	6.0

เฉลี่ย 42.0 ปี, พิสัย 22-72 ปี

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
การศึกษา	
ไม่ได้รับการศึกษา	-
ประถมศึกษาปีที่ 4 หรือต่ำกว่า	53.0
ประถมศึกษาปีที่ 7 หรือ ป.6	12.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	12.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	13.0
อนุปริญญา	4.0
ปริญญาตรีและสูงกว่า	6.0
สถานภาพการสมรส	
โสด	5.0
แต่งงานแล้ว	92.0
หม้าย	3.0
จำนวนบุตร	
ไม่มีบุตร	10.0
1 - 2 คน	46.0
3 - 4 คน	27.0
มากกว่า 4 คน	17.0
เฉลี่ย 2.7 คน, พิสัย 1-10 คน	
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	
1 - 2 คน	6.0
3 - 4 คน	45.0
5 - 6 คน	38.0
มากกว่า 6 คน	11.0
เฉลี่ย 4.7 คน, พิสัย 1-10 คน	

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (ชาย)	
ไม่มี	-
1 - 2 คน	61.0
3 - 4 คน	34.0
มากกว่า 4 คน	5.0
เฉลี่ย 2.4 คน, พิสัย 1-6 คน	
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (หญิง)	
ไม่มี	1.0
1 - 2 คน	67.0
3 - 4 คน	29.0
มากกว่า 4 คน	3.0
เฉลี่ย 2.2 คน, พิสัย 1-5 คน	

1.2 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ

1.2.1 การประกอบอาชีพและรายได้

การประกอบอาชีพและรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังปรากฏในตาราง 8

รายได้จากอาชีพหลัก : ประมาณสองในสามของเกษตรกร (ร้อยละ 64.0) มีรายได้จากอาชีพหลักต่อปี เป็นเงิน 50,001 บาทและต่ำกว่า รองลงมาร้อยละ 18.0 ของเกษตรกรมีรายได้ระหว่าง 50,001-100,000 บาท ร้อยละ 13.0 มีรายได้ระหว่าง 100,001-150,000 บาท และร้อยละ 5.0 มีรายได้จากอาชีพหลัก คิดเป็นเงินจำนวนมากกว่า 150,000 บาท

รายได้จากอาชีพรอง : เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.0) มีรายได้จากอาชีพรองต่อปี ต่ำกว่า 50,001 บาท และร้อยละ 4.0 มีรายได้ระหว่าง 50,001-100,000 บาท

รายได้ครอบครัวทั้งหมด : ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 42.0) มีรายได้ทั้งหมดต่อปีต่ำกว่า 50,001 บาท ร้อยละ 28.0 มีรายได้ระหว่าง 50,001-100,000 บาท ร้อยละ 14.0 มีรายได้ระหว่าง 100,001-150,000 บาท และร้อยละ 16.0 มีรายได้มากกว่า 150,000 บาทขึ้นไป

จะเห็นได้ว่า สมาชิกกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่ทำการศึกษาในกลุ่มนี้ เกษตรกรมีรายได้จากอาชีพหลักเฉลี่ย 56,145 บาทต่อปีและรายได้จากการปลูกกล้วยหอมทองซึ่งเป็นอาชีพรองของเกษตรกรเฉลี่ย 18,480 บาทต่อปี ส่วนรายได้ทั้งหมดของครอบครัว เฉลี่ย 83,269 บาทต่อปี แสดงให้เห็นว่าสมาชิกกลุ่มเกษตรกรได้รับรายได้เพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพหลักเป็นจำนวนมากพอสมควร ซึ่งจะส่งผลให้ฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรอยู่ในระดับที่ไม่เดือดร้อนแต่อย่างใด

ตาราง 8 การประกอบอาชีพและรายได้ของครอบครัว

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
รายได้จากอาชีพหลัก	
ต่ำกว่า 50,001 บาท	64.0
50,001 - 100,000 บาท	18.0
100,001 - 150,000 บาท	13.0
150,000 บาทขึ้นไป	5.0
เฉลี่ย = 56,145 บาท, พิสัย = 6,000-23,000 บาท	
รายได้จากอาชีพรอง	
ต่ำกว่า 50,001 บาท	96.0
50,001 - 100,000 บาท	4.0
100,001 - 150,000 บาท	-
150,000 บาทขึ้นไป	-
เฉลี่ย = 18,480 บาท, พิสัย = 1,200-70,000 บาท	

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
รายได้ครอบครัวทั้งหมด	
ต่ำกว่า 50,001 บาท	42.0
50,001 - 100,000 บาท	28.0
100,001 - 150,000 บาท	14.0
150,000 บาทขึ้นไป	16.0
เฉลี่ย = 83,269 บาท, พิสัย = 11,200-254,600 บาท	

1.2.2 รายจ่ายในการปลูกกล้วยหอมทอง

รายจ่ายในการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 9

ค่าต้นพันธุ์ : พบว่า เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47.5) มีค่าใช้จ่ายด้านต้นพันธุ์ระหว่าง 2,001-4,000 บาท รองลงมาร้อยละ 41.5 มีค่าใช้จ่ายด้านต้นพันธุ์ไม่เกิน 2,000 บาท และร้อยละ 11.0 ใช้จ่ายค่าต้นพันธุ์จำนวนมากกว่า 4,000 บาท ค่าใช้จ่ายในด้านต้นพันธุ์เฉลี่ย 2,968 บาท

ค่าสารเคมี : ประกอบด้วยค่าปุ๋ย ค่าสารเคมีป้องกันและกำจัดโรค, แมลง, วัชพืช พบว่าเกษตรกรประมาณเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 42.0) จ่ายค่าสารเคมี ในจำนวนเงินที่ไม่เกิน 2,000 บาท รองลงมาร้อยละ 31.0 ใช้จ่ายค่าสารเคมีมากกว่า 4,000 บาท และร้อยละ 27.0 อยู่ระหว่าง 2,001-4,000 บาท

ค่าปลูกและการดูแลรักษา : ค่าปลูกและการดูแลรักษา ประกอบด้วยค่าเตรียมดิน ค่าซ่อมอุปกรณ์สูบน้ำ ค่าซ่อมอุปกรณ์ระบบน้ำและค่าไม้ค้ำเครือกล้วย เกษตรกรมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 63.9) มีรายจ่ายที่ใช้เป็นค่าปลูกและดูแลรักษาไม่เกิน 2,000 บาท รองลงมาร้อยละ 21.3 มีรายจ่าย 2,001-4,000 บาท และร้อยละ 14.8 มีรายจ่ายมากกว่า 4,000 บาท

ค่าสาธารณูปโภค : ค่าสาธารณูปโภค ประกอบด้วย ค่าน้ำ ค่าอุปกรณ์ระบบน้ำ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าไฟฟ้า และค่าขนส่ง เกษตรกรราวครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47.4) มีรายจ่ายมากกว่า 4,000 บาท รองลงมาร้อยละ 37.3 มีรายจ่ายไม่เกิน 2,000 บาท และร้อยละ 15.3 มีรายจ่ายระหว่าง 2,001-4,000 บาท

ค่าใช้จ่ายทั้งหมด : เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 61.0) มีค่าใช้จ่ายในการปลูกกล้วยหอมทองไม่เกิน 10,001 บาท รองลงมาร้อยละ 19.0 มีรายจ่ายระหว่าง 10,001-20,000 บาท และเกษตรกรที่มีรายจ่ายระหว่าง 20,001-30,000 บาท และมากกว่า 30,000 บาท มีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 10.0 โดยมีรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ย 13,906 บาท/ปี

สำหรับค่าใช้จ่ายในการปลูกกล้วยหอมทองต่อปีนั้น พบว่าเกษตรกรจะต้องใช้จ่ายค่าต้นพันธุ์เฉลี่ยรายละ 2,968 บาทต่อปี ส่วนด้านสารเคมี ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นค่าปุ๋ยเคมีนั้น เฉลี่ยปีละ 3,988 บาท ค่าใช้จ่ายในการปลูกและการดูแลรักษาเฉลี่ย 2,875 บาทต่อปี และมีค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขโรคเฉลี่ย 9,466 บาทต่อปี

ตาราง 9 รายจ่ายในการปลูกกล้วยหอมทอง

ประเภทรายจ่าย	ร้อยละ (n=100)
ค่าต้นพันธุ์ (n=82)	
ต่ำกว่า 2,001 บาท	41.5
2,001 – 4,000 บาท	47.5
มากกว่า 4,000 บาท	11.0
เฉลี่ย = 2,968 บาท, พิสัย = 500-15,000 บาท	
ค่าสารเคมี	
ต่ำกว่า 2,001 บาท	42.0
2,001 – 4,000 บาท	27.0
มากกว่า 4,000 บาท	31.0
เฉลี่ย = 3,988 บาท, พิสัย = 100-17,000 บาท	
ค่าปลูกและการดูแลรักษา (n=61)	
ต่ำกว่า 2,001 บาท	63.9
2,001-4,000 บาท	21.3
มากกว่า 4,000 บาท	14.8
เฉลี่ย = 2,875 บาท, พิสัย = 400-13,000 บาท	

ตาราง 9 (ต่อ)

ประเภทรายจ่าย	ร้อยละ (n=100)
ค่าสาธารณูปโภค (n=59)	
ต่ำกว่า 2,001 บาท	37.3
2,001-4,000 บาท	15.3
มากกว่า 4,000 บาท	47.4
เฉลี่ย = 9,466 บาท, พิสัย = 100-50,300 บาท	
ค่าใช้จ่ายทั้งหมด	
ต่ำกว่า 10,001 บาท	61.0
10,001-20,000 บาท	19.0
20,001-30,000 บาท	10.0
มากกว่า 30,000 บาท	10.0
เฉลี่ย = 13,906 บาท, พิสัย = 750-80,100 บาท	

1.2.3 การใช้แรงงาน

การใช้แรงงานของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 10

แรงงานในครอบครัว : เกษตรกรราวสองในสาม (ร้อยละ 67.0) ใช้แรงงานในครอบครัวจำนวน 2 คน รองลงมาร้อยละ 27.0 ใช้แรงงานในครอบครัวจำนวน 3 คน และร้อยละ 6.0 ใช้แรงงานในครอบครัวจำนวน 4 คน

แรงงานชาย : เกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 62.0) มีแรงงานชายจำนวน 1 คน และร้อยละ 38.0 มีแรงงานชายจำนวน 2 คน

แรงงานหญิง : ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.0) มีแรงงานหญิงจำนวน 1 คน ร้อยละ 7.0 มีแรงงานหญิงจำนวน 2 คน และร้อยละ 6.0 ไม่มีแรงงานที่เป็นผู้หญิง

ความเพียงพอของแรงงานในครอบครัว : ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.0) มีแรงงานไม่เพียงพอ และร้อยละ 40.0 มีแรงงานเพียงพอ

เพศของแรงงานจ้าง : ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 65.0) มีแรงงานจ้างเป็นชาย และร้อยละ 35.0 แรงงานจ้างเป็นหญิง

เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองจะใช้แรงงานจำนวน 2 คนต่อครอบครัวเป็นส่วน
ใหญ่คือ สามี ภรรยา สำหรับบุตรหลานมีบางส่วนที่ช่วยครอบครัวบ้างและบางส่วนก็กำลังศึกษา
อยู่ ในส่วนของความเพียงพอของแรงงานเกษตรกรมากกว่าครึ่งมีแรงงานไม่เพียงพอ เกษตรกรจึง
ต้องมีการจ้างแรงงานบ้างเป็นครั้งคราว ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานผู้ชาย

ตาราง 10 การใช้แรงงาน

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
แรงงานในครอบครัว	
2 คน	67.0
3 คน	27.0
4 คน	6.0
เฉลี่ย = 2.4 คน, พิสัย = 2-4 คน	
แรงงานชาย	
1 คน	62.0
2 คน	38.0
แรงงานหญิง	
ไม่มี	6.0
1 คน	87.0
2 คน	7.0
ความเพียงพอของแรงงานในครอบครัว	
เพียงพอ	40.0
ไม่เพียงพอ	60.0
เพศแรงงานที่จ้าง (n=60)	
ชาย	65.0
หญิง	35.0

1.2.4 พื้นที่ถือครองและการใช้ประโยชน์

พื้นที่ถือครองและการใช้ประโยชน์ของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 11

ขนาดพื้นที่ถือครอง : ร้อยละ 43.0 มีพื้นที่ถือครอง จำนวน 21-40 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 31.0 มีพื้นที่ถือครอง ไม่เกิน 20 ไร่ ส่วนร้อยละ 20.0 มีพื้นที่ถือครอง จำนวน 41-60 ไร่ และ ร้อยละ 6.0 เท่านั้นที่มีพื้นที่ถือครองมากกว่า 60 ไร่ จำนวนเฉลี่ยของพื้นที่ถือครองของเกษตรกรคือ 34.5 ไร่

ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร : ร้อยละ 46.0 ของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ระหว่าง 21-40 ไร่ ร้อยละ 31.0 มีพื้นที่ทำการเกษตร ไม่เกิน 20 ไร่ ร้อยละ 17.0 มีพื้นที่ทำการเกษตร ระหว่าง 41-60 ไร่ ที่เหลือร้อยละ 6.0 มีมากกว่า 60 ไร่ขึ้นไป

ขนาดพื้นที่ปลูกไม้ผล : ร้อยละ 58.0 มีขนาดพื้นที่ปลูกไม่เกิน 20 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 32.0 มีพื้นที่ปลูก 21-40 ไร่ ร้อยละ 7.0 มีจำนวน 41-60 ไร่ และร้อยละ 3.0 มีจำนวนมากกว่า 60 ไร่

ขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง : ร้อยละ 59.0 ใช้พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง 6-10 ไร่ ร้อยละ 33.0 มีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า 5 ไร่ และร้อยละ 8.0 มีพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองมากกว่า 10 ไร่

จะเห็นได้ว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกส่วนใหญ่จะมีพื้นที่ที่ใช้ทำการเกษตรเฉลี่ย 33.8 ไร่ต่อครัวเรือน ซึ่งการทำการเกษตรนั้นจะมีการใช้พื้นที่ในการปลูกไม้ผลเฉลี่ย 24.1 ไร่ และพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ย 8 ไร่ต่อครัวเรือน

ตาราง 11 ขนาดพื้นที่ถือครองและการใช้ประโยชน์

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
ขนาดพื้นที่ถือครอง	
ไม่เกิน 20 ไร่	31.0
21-40 ไร่	43.0
41-60 ไร่	20.0
มากกว่า 60 ไร่	6.0
เฉลี่ย = 34.5 ไร่, พิสัย = 10-120 ไร่	

ตาราง 11 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร	
ไม่เกิน 20 ไร่	31.0
21-40 ไร่	46.0
41-60 ไร่	17.0
มากกว่า 60 ไร่	6.0
เฉลี่ย = 33.8 ไร่, พิสัย = 10-120 ไร่	
ขนาดพื้นที่ปลูกไม้ผล	
ไม่เกิน 20 ไร่	58.0
21-40 ไร่	32.0
41-60 ไร่	7.0
มากกว่า 60 ไร่	3.0
เฉลี่ย = 24.1 ไร่, พิสัย = 5-110 ไร่	
ขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง	
ไม่เกิน 5 ไร่	33.0
6-10 ไร่	59.0
มากกว่า 10 ไร่	8.0
เฉลี่ย = 8.0 ไร่, พิสัย = 2-20 ไร่	

1.2.5 การใช้สินเชื่อ

การใช้สินเชื่อของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 12

การกั๊ยืม : พบว่า เกษตรกรร้อยละ 64.0 ไม่มีการใช้สินเชื่อเพื่อการผลิตกล้วยหอมทอง มีเพียงหนึ่งในสาม (ร้อยละ 36.0) เท่านั้น ที่มีการใช้สินเชื่อ อาจจะแสดงให้เห็นได้ว่า เกษตรกรส่วนมากมีเงินทุนเพียงพอในการลงทุนเพื่อการผลิต

แหล่งสินเชื่อ : เกษตรกรส่วนมาก (ร้อยละ 77.8) ของผู้ใช้สินเชื่อ เป็นการใช้บริการจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่เหลือจะใช้บริการจากสหกรณ์การเกษตรและเพื่อนบ้าน ในจำนวนที่เท่ากันคือ ร้อยละ 11.1

การมีหนี้สิน : ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 54.5) มีหนี้สิน ไม่เกิน 50,001 บาท แต่ร้อยละ 33.4 มีหนี้สินมากกว่า 150,000 บาท และร้อยละ 12.1 มีหนี้สินระหว่าง 50,001-150,000 บาท จำนวนหนี้สินของเกษตรกรเฉลี่ยแล้วเป็นเงิน 21,180 บาท

จะเห็นได้ว่ามีเกษตรกรเพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือ ร้อยละ 36.0 ที่กู้ยืมเงินเพื่อการผลิตกล้วยหอมทอง ซึ่งส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.8 ของผู้ใช้สินเชื่อ) ใช้บริการสินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพราะได้รับประโยชน์จากการใช้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ เป็นแหล่งที่มีความมั่นคง เชื่อถือได้ ทำให้เกษตรกรไม่ถูกเอาเปรียบจากเอกชนซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูง อย่างไรก็ตามยังมีเกษตรกรบางส่วนที่ต้องอาศัยแหล่งสินเชื่อนอกกรอบอยู่ แต่เป็นจำนวนที่ไม่มากนัก (ร้อยละ 11.1)

ตาราง 12 สินเชื่อเพื่อการผลิตกล้วยหอมทอง

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
การกู้ยืม	
มี	36.0
ไม่มี	64.0
แหล่งสินเชื่อ (n=36)	
ธ.ก.ส.	77.8
สหกรณ์การเกษตร	11.1
เพื่อนบ้าน	11.1
การมีหนี้สิน (n=36)	
ไม่เกิน 50,001 บาท	54.5
50,001-150,000 บาท	12.1
มากกว่า 150,000 บาท	33.4
เฉลี่ย = 21,180 บาท, พิสัย = 10,000-300,000 บาท	

1.3 ข้อมูลทางสังคมและการติดต่อสื่อสาร

1.3.1 ระยะเวลาในการปลูกกล้วยหอมทองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

ระยะเวลาในการปลูกกล้วยหอมทองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม มีรายละเอียดต่าง ๆ ดังปรากฏในตาราง 13

ระยะเวลาในการปลูกกล้วยหอมทอง : พบว่า เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 44.0) มีการผลิตกล้วยหอมทองเป็นอาชีพรองมาแล้ว 2 ปี ร้อยละ 36.0 มีการปลูกมาแล้ว 3 ปี และร้อยละ 9.0 ปลูกมาแล้ว 5 ปี ร้อยละ 8.0 ปลูกมาแล้ว 1 ปี และร้อยละ 3.0 ปลูกมาแล้ว 4 ปี ระยะเวลาในการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกร เฉลี่ย 2.6 ปี

ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่ม : ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 43.0) เป็นมาแล้ว 2 ปี ร้อยละ 35.0 เป็นมาแล้ว 3 ปี ร้อยละ 12.0 เป็นมาแล้ว 1 ปี และร้อยละ 10.0 เป็นมาแล้ว 4 ปี

วิธีการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม : ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80.0) เข้าเป็นสมาชิกโดยสมัครใจ ทั้งนี้เพราะเกษตรกรเหล่านี้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับ เช่น ตลาดส่งออกแน่นอน มีรายได้เพิ่มขึ้น และได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมในรูปกลุ่มทำให้เกิดการพัฒนาตามมา ที่เหลือเข้าเป็นสมาชิกเพราะเพื่อนบ้าน (ร้อยละ 16.0) และเจ้าหน้าที่ชักชวน (ร้อยละ 4.0)

สถานภาพในกลุ่ม : ร้อยละ 1.0 เป็นประธานกลุ่ม ร้อยละ 7.0 เป็นกรรมการประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 53.0) เป็นสมาชิก และร้อยละ 39.0 เป็นผู้นำหน่วยผลิตแต่ละจุด

การเข้าประชุมกลุ่มในรอบปี : มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 64.0) เข้าร่วมประชุมต่ำกว่า 6 ครั้ง ร้อยละ 24.0 เข้าร่วมประชุม 6-10 ครั้ง และร้อยละ 12.0 เข้าร่วมประชุมมากกว่า 10 ครั้ง

เหตุผลที่เข้าประชุม : เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 43.0) ต้องการทราบเรื่องการค้าดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งใกล้เคียงกับผู้ที่ต้องการความรู้ทางวิชาการและการดำเนินงานของกลุ่ม (ร้อยละ 41.0) ส่วนเกษตรกรที่ต้องการความรู้ทางวิชาการเพียงอย่างเดียวมีจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 16.0)

เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอมทองโดยเฉลี่ย 2.6 ปี และมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มเฉลี่ย 2.4 ปี เกษตรกรเห็นว่าการปลูกกล้วยหอมทองมีรายได้เสริมที่ดีมีผลตอบแทนสูง จึงได้รวมกลุ่มกันเพื่อปรับปรุงผลผลิตให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกเกษตรกรที่เป็นสมาชิกมีการเข้าร่วมประชุมกลุ่มในรอบปีเฉลี่ย 4 ครั้งต่อคน เหตุผลที่ทำให้เข้าประชุมก็เพื่อต้องการรู้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นสำคัญ รองลงมาคือ ต้องการความรู้ทางวิชาการในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก

ตาราง 13 ระยะเวลาในการปลูกกล้วยหอมทองเป็นอาชีพรองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
ระยะเวลาในการปลูกกล้วยหอมทองเป็นอาชีพรอง	
1 ปี	8.0
2 ปี	44.0
3 ปี	36.0
4 ปี	3.0
5 ปี	9.0
เฉลี่ย = 2.6 ปี, พิสัย = 1-5 ปี	
ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่ม	
1 ปี	12.0
2 ปี	43.0
3 ปี	35.0
4 ปี	10.0
เฉลี่ย = 2.4 ปี, พิสัย = 1-4 ปี	
วิธีการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม	
สมัครใจ	80.0
เพื่อนบ้านชักจูง	16.0
เจ้าหน้าที่ชักชวน	4.0
สถานภาพในกลุ่ม	
ประธาน	1.0
กรรมการ	7.0
สมาชิก	53.0
ผู้นำหน่วยปลูกแต่ละจุด	39.0

ตาราง 13 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
การเข้าประชุมกลุ่มในรอบปี	
ต่ำกว่า 6 ครั้ง	64.0
6-10 ครั้ง	24.0
มากกว่า 10 ครั้ง	12.0
เฉลี่ย = 4.0 ครั้ง, พิสัย = 1-12 ครั้ง	
เหตุผลที่เข้าประชุม	
การดำเนินงานของกลุ่ม	43.0
ความรู้ทางวิชาการและการดำเนินงานของกลุ่ม	41.0
ความรู้ทางวิชาการ	16.0

1.3.2 ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง

ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 14

ความรู้ข้อที่ 1 (การปลูกกล้วยหอมทอง) : เกษตรกรประมาณสามในสี่ (ร้อยละ 72.0) รู้ว่าวิธีปลูกกล้วยหอมทองให้ได้ผลตอบแทนสูงสุดคือ นำดินไปวิเคราะห์ธาตุอาหารแล้วไถพรวนปรับพื้นที่

ความรู้ข้อที่ 2 (การดูแลรักษาหลังการปลูกกล้วยหอมทอง) : ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 68.0) มีความรู้ถูกต้องว่า การใส่ปุ๋ย 60 กรัมต่อต้น ป่อยครั้ง ให้น้ำสม่ำเสมอ และมีการตัดแต่ง เป็นการดูแลรักษากล้วยหอมทองที่ควรกระทำ

ความรู้ข้อที่ 3 (โรคที่สำคัญในการปลูกกล้วยหอมทอง) : ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 67.0) มีความรู้ถูกต้องว่าโรคตายพลายเป็นโรคที่สำคัญที่สุด

ความรู้ข้อที่ 4 (การกำจัดวัชพืชที่ดีที่สุด) : ประมาณสามในสี่ (ร้อยละ 73.0) มีความรู้ถูกต้องว่า การดายหญ้าเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นวิธีกำจัดวัชพืชที่ดีที่สุดก่อนการปลูก

ความรู้ข้อที่ 5 (การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่ดีที่สุด) : รวบรวมในสี่ (ร้อยละ 74.0) มีความรู้ถูกต้อง ถึงการเก็บเกี่ยวกล้วยหอมทองว่าจะต้องใช้การตัดเครือกล้วยโดยใช้ 2 คนตัด

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกส่วนใหญ่ มีความรู้ในเรื่องการปลูกกล้วยหอมทองอย่างถูกต้องว่า การปลูกกล้วยหอมทองนั้น วิธีที่ให้ผลผลิตสูงสุดก่อนที่จะปลูกควรนำดินไปวิเคราะห์หาธาตุอาหารและ pH แล้วไถพรวนปรับพื้นที่ หลังจากการปลูกต้องดูแลรักษามีการใส่ปุ๋ย 60 กรัม/ต้น/ครั้ง นอกจากนี้จะต้องมีการให้น้ำอย่างสม่ำเสมอ ตัดแต่งต้นและใบอยู่เป็นระยะ และโรคที่สำคัญที่สุดในการปลูกกล้วยหอมทองคือ โรคใบจุดกระ เกษตรกรส่วนใหญ่รู้ว่าการกำจัด วัชพืชที่ดีที่สุดก่อนการปลูกคือทำการดายหญ้าแล้วปลูกจะดีกว่าวิธีอื่น ในด้านการเก็บเกี่ยวหากต้องการทำให้ได้คุณภาพมาตรฐานการส่งออกต้องใช้วิธีการตัดโดยใช้ 2 คนตัด คนหนึ่งฟันต้นกล้วยอีกคนรับเครือกล้วย แต่มีเกษตรกรจำนวนน้อยเท่านั้นที่ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการปลูกกล้วยหอมทองอย่างถูกต้อง

ตาราง 14 ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง

ข้อความ	ร้อยละ (n=100)
1. การปลูกกล้วยหอมทองวิธีใดให้ผลผลิตสูงสุด (ก่อนปลูก)	
ก. นำดินไปวิเคราะห์หาธาตุอาหารและ pH แล้วไถพรวนปรับพื้นที่*	72.0
ข. ปลูกได้ทุกสภาพดินไม่จำกัด	14.0
ค. ยกร่อง	14.0
2. การดูแลรักษาหลังการปลูกกล้วยหอมทอง (การใส่ปุ๋ย)	
ก. มีการใส่ปุ๋ย 60 กรัม/ต้น/ครั้งให้น้ำสม่ำเสมอ ตัดแต่ง*	68.0
ข. ใส่ครั้งเดียว/ปี ให้น้ำสม่ำเสมอ	29.0
ค. ใส่ครั้งเดียว/ปี	3.0

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อความ	ร้อยละ (n=100)
3. โรคที่สำคัญในการปลูกกล้วยหอมทอง	
ก. โรคใบจุดกระ*	67.0
ข. โรคตายพลาญ	22.0
ค. โรคยอดม้วน	11.0
4. การกำจัดวัชพืชที่ดีที่สุด (ก่อนปลูก)	
ก. มีการฉีดพ่นด้วยสารเคมี	25.0
ข. ทำการดายหญ้า*	73.0
ค. ขุดหลุมปลูกได้เลย	2.0
5. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่ดีที่สุด (การตัดกล้วย)	
ก. การตัดเครือกล้วยใช้ 2 คนตัด*	74.0
ข. ตัดคนเดียว	22.0
ค. ตัดแล้วใส่รถได้เลย	4.0

* คำตอบที่ถูกต้อง

และจากการวัดระดับความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทองพบว่า ประมาณหนึ่งในสามของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง (ร้อยละ 39.0) มีระดับความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทองอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 27.0 อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 34.0 อยู่ในระดับต่ำ (ตาราง 15)

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองมีความรู้อยู่ในระดับสูงและปานกลาง มีอยู่เกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 66.0) ซึ่งเหตุผลสำคัญก็คือ ระยะเวลาที่เกษตรกรเหล่านี้มีประสบการณ์ในการปลูก ผู้ที่ปลูกมาก่อนจะมีประสบการณ์ในการปลูกมากกว่า และการได้รับข้อมูลข่าวสารที่มากกว่า ย่อมปฏิบัติได้ถูกต้องกว่า ในส่วนผู้ปลูกกล้วยหอมทองมีความรู้ต่ำหรือน้อยกว่าผู้ปลูกรายอื่นนั้น เนื่องมาจากเพิ่งเริ่มปลูกจึงมีประสบการณ์น้อยหรือได้รับข้อมูลข่าวสารน้อยกว่าแต่โอกาสต่อไปเกษตรกรกลุ่มนี้คงจะพัฒนาการผลิตและมีความรู้ได้มากกว่านี้ถ้ายังรวมกลุ่มผู้ผลิตกันอยู่ต่อไป

ตาราง 15 ระดับความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง

ระดับความรู้	ร้อยละ
ต่ำ (0 - 2 คะแนน)	34.0
ปานกลาง (3 - 4 คะแนน)	27.0
สูง (5 คะแนน)	39.0
รวม	100.0

1.3.3 แหล่งของความรู้เกี่ยวกับกล้วยหอมทอง

เกษตรกรได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเพื่อนบ้านในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 39.0 และร้อยละ 33.0 ตามลำดับ ส่วนผู้ที่ได้รับความรู้จากสื่อต่าง ๆ (หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์) มีร้อยละ 28.0 ดังรายละเอียดในตาราง 16

เกษตรกรที่ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรนั้น เป็นเพราะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเป็นผู้รับผิดชอบในการส่งเสริมการผลิต ส่วนความรู้ที่ได้รับจากเพื่อนบ้านจะเป็นการเรียนรู้ในระบบเกษตรกรสอนเกษตรกร (farmers back to farmers) ซึ่งจะทำได้ง่ายและรวดเร็ว เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน จึงทำให้การถ่ายทอดเป็นไปได้อย่างดีและมีเกษตรกรจำนวนหนึ่งที่มีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ แต่มีจำนวนไม่มากนัก

ตาราง 16 แหล่งความรู้เกี่ยวกับกล้วยหอมทอง

แหล่งความรู้	ร้อยละ
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	39.0
เพื่อนบ้าน	33.0
สื่อสารมวลชน (หนังสือพิมพ์ และวิทยุ โทรทัศน์)	28.0
รวม	100.0

1.3.4 การได้รับการฝึกอบรม

การได้รับการฝึกอบรมของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 17

การเข้ารับการฝึกอบรม : พบว่าเกษตรกรมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 61.0) ไม่เคยได้รับการเข้าฝึกอบรม ทั้งนี้เนื่องจากการเข้ารับการฝึกอบรมจะมีการคัดเลือกผู้แทนเกษตรกร แต่เกษตรกรเหล่านี้ไม่ได้รับการคัดเลือก จึงไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรม แต่ได้รับความรู้จากผู้นำกลุ่มย่อย และร้อยละ 39.0 เป็นผู้ที่เคยเข้ารับการฝึกอบรม เพราะได้รับการคัดเลือกของกลุ่ม

เรื่องที่ฝึกอบรม : ประมาณสามในสี่ (ร้อยละ 74.4) ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทองและวิธีปฏิบัติ ร้อยละ 64.1 จะได้รับการฝึกเรื่องการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ร้อยละ 61.5 การป้องกันและกำจัดโรคและแมลง และร้อยละ 41.0 เรื่องการวางระบบน้ำ

จำนวนครั้งที่ฝึกอบรม : ประมาณเกินครึ่ง (ร้อยละ 59.1) ได้รับการฝึกอบรม 5-6 ครั้ง ร้อยละ 28.2 ฝึกอบรม 3-4 ครั้ง และร้อยละ 12.7 ฝึกอบรม 1-2 ครั้ง

สถานที่ฝึกอบรม : ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.4) ได้รับการฝึกอบรมในที่ทำการกลุ่ม และร้อยละ 43.6 ที่ได้รับการฝึกที่สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร

จะเห็นได้ว่ามีเกษตรกรที่ยังไม่ได้รับการฝึกอบรมความรู้การผลิตกล้วยหอมทองเป็นจำนวนมาก เกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมมีเพียงร้อยละ 39.0 เท่านั้น เนื่องจากส่วนใหญ่คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรมีการคัดเลือกกำหนดบุคคลที่จะเข้าฝึกอบรมแต่ละครั้งกระจายไปแต่ละหมู่บ้านตามพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองเพื่อไปถ่ายทอดวิชาการให้สมาชิกคนอื่นต่อไปและจะใช้สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพรและที่ทำการกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ้งควัดในการฝึกอบรมแต่ละครั้ง เรื่องที่เกษตรกรได้รับการฝึกอบรมมากที่สุดคือ การปลูกกล้วยหอมทองและวิธีปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 74.4 จำนวนครั้งที่ฝึกอบรม เฉลี่ย 3.2 ครั้งต่อคน

ตาราง 17 การได้รับการฝึกอบรม

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
การเข้ารับการฝึกอบรม	
เคย	39.0
ไม่เคย	61.0
เรื่องที่ฝึกอบรม* (n=39)	
การปลูกกล้วยหอมทองและวิธีปฏิบัติ	74.4
การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	64.1
การป้องกันและกำจัดโรคและแมลง	61.5
การวางระบบน้ำ	41.0
จำนวนครั้งที่ฝึกอบรม (n=39)	
น้อยกว่า 4 ครั้ง	7.7
4-6 ครั้ง	28.2
7-9 ครั้ง	38.5
มากกว่า 9 ครั้ง	20.6
เฉลี่ย = 8.0, พิสัย = 2-15 ครั้ง	
สถานที่ฝึกอบรม (n=39)	
สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร	43.6
ที่ทำการกลุ่ม	56.4

*ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

1.3.5 การดูงานนอกสถานที่

การดูงานนอกสถานที่ของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 18

การดูงาน : ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 67.0) 'ไม่เคยดูงานนอกสถานที่' แต่ได้รับความรู้จากผู้นำกลุ่มย่อย และร้อยละ 33.0 เคยดูงานนอกสถานที่

เรื่องที่ดูงาน : เรื่องการปลูกกล้วยและวิธีปฏิบัติเป็นเรื่องที่เกษตรกรทุกคนเคยไปดูงาน รองลงมาร้อยละ 72.7 เคยดูงานเรื่องการตลาดและส่งออก ร้อยละ 66.7 ดูงานเรื่องการวางระบบน้ำ

จำนวนครั้งที่ไปดูงาน : ร้อยละ 48.5 ดูงาน 5-6 ครั้ง รองลงมาร้อยละ 33.3 ดูงาน 3-4 ครั้ง ร้อยละ 18.2 ดูงาน 1-2 ครั้ง

สถานที่ไปดูงาน : เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 93.9) ดูงานที่จังหวัดเพชรบุรี ร้อยละ 87.9 ดูงานที่จังหวัดกำแพงเพชร และร้อยละ 9.1 ดูงานที่ประเทศญี่ปุ่น

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรที่ผ่านการดูงานนอกสถานที่มีเพียงร้อยละ 33.0 เท่านั้น สถานที่ดูงานจะเป็นจังหวัดเพชรบุรีมากที่สุด เพราะใกล้จังหวัดชุมพร สะดวกในการเดินทาง ส่วนการไปดูงานที่จังหวัดกำแพงเพชรเนื่องจากเป็นจังหวัดที่ปลูกกล้วยหลายชนิด และมีการปลูกกล้วยหอมทองกับวิธีการปฏิบัติหลายวิธี การดูงานเกี่ยวกับการตลาดกล้วยและการส่งออกมีการไปดูงานร่วมกับสมาชิกสหกรณ์ผู้บริโภคของต่างประเทศคือประเทศญี่ปุ่น เกษตรกรที่ได้ไปดูงานต่างประเทศนั้นจะเป็นคณะกรรมการบริหารกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ ในการดูงานก็เช่นเดียวกับการฝึกอบรมคือ จำนวนและตัวบุคคลที่จะไปดูงานก็จะได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการกลุ่มและกลับมาถ่ายทอดวิชาการให้สมาชิกด้วยกันต่อไป โดยเฉลี่ยเกษตรกรไปดูงาน 3.2 ครั้งต่อคน

ตาราง 18 การดูงานนอกสถานที่

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
การดูงาน	
เคย	33.0
ไม่เคย	67.0
เรื่องที่ดูงาน* (n=33)	
การปลูกกล้วยหอมทองและวิธีปฏิบัติ	100.0
การตลาดและการส่งออก	72.7
การวางระบบน้ำ	66.7

ตาราง 18 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
จำนวนครั้งที่ไปดูงาน (n=33)	
0-2 ครั้ง	18.2
3-4 ครั้ง	33.3
5-6 ครั้ง	48.5
มากกว่า 6 ครั้ง	-
เฉลี่ย = 3.2 ครั้ง, พิสัย = 1-6 ครั้ง	
สถานที่ ๆ ไปดูงาน* (n=33)	
จังหวัดเพชรบุรี	93.9
จังหวัดกำแพงเพชร	87.9
ประเทศญี่ปุ่น	9.1

*ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

1.3.6 การหาข่าวสารจากเอกสารสิ่งพิมพ์

การหาข่าวสารจากเอกสารและสิ่งพิมพ์ของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังปรากฏในตาราง 19

การอ่านเอกสารและสิ่งพิมพ์ : เกษตรกรร้อยละ 78.0 เคยอ่านเอกสารและสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับกล้วยหอมทอง และร้อยละ 22.0 ไม่เคยอ่าน

ประเภทของข่าวสาร : เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.2) จากเกษตรกรที่เคยอ่าน อ่านพบเรื่องการปลูกและวิธีปฏิบัติ ร้อยละ 92.3 เรื่องการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ร้อยละ 91.0 เรื่องการป้องกันกำจัดโรคและแมลง และร้อยละ 87.2 เรื่องการวางระบบน้ำ

จำนวนครั้งที่อ่าน : ร้อยละ 35.9 เคยอ่าน 10-12 ครั้ง รองลงมา ร้อยละ 28.2 เคยอ่าน 7-9 ครั้ง ร้อยละ 26.9 เคยอ่าน 4-6 ครั้ง และร้อยละ 9.0 เคยอ่านมากกว่า 12 ครั้ง

แหล่งของข่าวสาร : เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.2) ได้จากสำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร และ สำนักงานเกษตรอำเภอละแม ส่วนเกษตรกรร้อยละ 94.6 ได้อ่านจากที่ทำการกลุ่มเกษตรกรทำสวน หุ้งควัด

เหตุผลที่ไม่เคยอ่าน : ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 54.5) ของเกษตรกรที่ไม่เคยอ่านให้เหตุผลว่า ได้รับความรู้จากตัวแทนกลุ่มย่อยแต่ละจุด และร้อยละ 45.5 ไม่ค่อยมีเวลาไปติดต่อ

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.0) หาข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทองจากเอกสารวิชาการ มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยที่ไม่เคยหาข่าวสารจากเอกสารและสิ่งพิมพ์ เพราะไม่มีเวลาประกอบกับได้รับความรู้จากผู้นำกลุ่มย่อย เกษตรกรต้องการรู้เรื่องการปลูกและวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ส่วนใหญ่จะได้รับเอกสารจากสำนักงานเกษตรจังหวัด และ สำนักงานเกษตรอำเภอละแม เกษตรกรจะมีจำนวนครั้งที่อ่านเอกสารสิ่งพิมพ์โดยเฉลี่ย 8.1 ครั้ง

ตาราง 19 การหาข่าวสารจากเอกสารและสิ่งพิมพ์

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
การอ่านเอกสารและสิ่งพิมพ์	
เคย	78.0
ไม่เคย	22.0
ประเภทของข่าวสาร* (n=78)	
การปลูกกล้วยหอมทองและวิธีการปฏิบัติ	96.2
การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	92.3
การป้องกันและกำจัดโรคแมลง	91.0
การวางระบบน้ำ	87.2
จำนวนครั้งที่อ่าน (n=78)	
4-6 ครั้ง	26.9
7-9 ครั้ง	28.2
10-12 ครั้ง	35.9
มากกว่า 12 ครั้ง	9.0

เฉลี่ย = 8.1 ครั้ง, พิสัย = 4-15 ครั้ง

ตาราง 19 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
แหล่งของข่าวสาร* (n=78)	
สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร	96.2
สำนักงานเกษตรอำเภอละแม	96.2
ที่ทำการกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควั๊ด	94.6
เหตุผลที่ไม่เคยอ่าน (n=22)	
ไม่มีเวลาไปติดต่อ	45.5
รับความรู้จากผู้นำกลุ่มย่อย	54.5

*ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

1.3.7 การรับข่าวสารจากวิทยุ

การรับข่าวสารจากวิทยุของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังปรากฏในตาราง 20

การฟังวิทยุ : เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.0) ไม่เคยฟัง มีเพียงร้อยละ 4.0 เท่านั้นที่เคยฟัง

ประเภทข่าวสาร : ทั้งหมดเคยฟังเรื่องการปลูกกล้วยหอมทองและวิธีปฏิบัติ และร้อยละ 25.0 เคยฟังเรื่องการจัดการหลังเก็บเกี่ยว

จำนวนครั้งที่ฟังต่อปี : ประมาณสามในสี่ (ร้อยละ 75.0) จำนวน 2 ครั้ง และร้อยละ 25.0 จำนวน 1 ครั้ง

เหตุผลที่ไม่เคยฟัง : เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.1) ไม่มีวิทยุฟัง และร้อยละ 22.9 ไม่มีเวลา

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารต่อปีเกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทองจากวิทยุเป็นจำนวนน้อยมาก รายการที่ฟังได้แก่ รายการเพื่อนเกษตรกร จากสถานีวิทยุกระจายเสียง วปท.16 ชุมพร เรื่องที่รับฟัง คือ เรื่องการปลูกกล้วยหอมทองและวิธีปฏิบัติ การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ส่วนผู้ที่ไม่เคยฟังส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าไม่มีวิทยุ

ตาราง 20 การหาข่าวสารจากวิทยุ

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
การฟังวิทยุ	
เคย	4.0
ไม่เคย	96.0
ประเภทของข่าวสาร* (n=4)	
การปลุกกล้วยหอมทองและวิธีการปฏิบัติ	100.0
การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	25.0
จำนวนครั้งที่ฟังต่อปี (n=4)	
1 ครั้ง	25.0
2 ครั้ง	75.0
มากกว่า 2 ครั้ง	-
	เฉลี่ย = 1.8 ครั้ง, พิสัย = 1-2 ครั้ง
เหตุผลที่ไม่เคยฟัง (n=96)	
ไม่มีเวลา	22.9
ไม่มีวิทยุ	77.1

*ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

1.3.8 การรับข่าวสารจากโทรทัศน์

การรับข่าวสารจากโทรทัศน์ของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดดัง

ปรากฏในตาราง 21

การดูโทรทัศน์ : เกษตรกรประมาณสามในสี่ (ร้อยละ 77.0) ไม่เคยดู และร้อยละ 23.0

เคยดู

ประเภทข่าวสาร : เกษตรกรที่เคยดูรายการโทรทัศน์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 95.7)

เคยได้ดูเรื่องการปลุกกล้วยหอมทองและวิธีปฏิบัติ ร้อยละ 82.6 เป็นเรื่องของการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และร้อยละ 56.5 เคยดูเรื่องการป้องกันกำจัดโรคและแมลง และการวางระบบน้ำ

จำนวนครั้งที่ดูต่อปี : ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 69.6) ของเกษตรกรที่เคยดูรายการโทรทัศน์ จะมีจำนวนการดูจำนวน 2 ครั้ง ร้อยละ 21.7 จำนวน 1 ครั้ง และร้อยละ 8.7 ดูมากกว่า 2 ครั้ง

เหตุผลที่ไม่เคยดู : เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71.4) ไม่มีโทรทัศน์ ร้อยละ 28.6 ไม่มีเวลา

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ดูโทรทัศน์เนื่องจากไม่มีโทรทัศน์ และบางส่วนให้เหตุผลว่าไม่มีเวลา เกษตรกรที่เคยดูก็จะมีจำนวนน้อยที่ได้ดูรายการเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทอง แต่ก็ยังพอที่จะระบุได้ว่าที่เคยดูจะดูเรื่องการปลูกกล้วยหอมทองและวิธีปฏิบัติการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เรื่องโรคและแมลง การวางระบบน้ำ จำนวนครั้งเฉลี่ยในการดูโทรทัศน์ 1.6 ครั้งต่อคนต่อปี โดยดูจากสถานีโทรทัศน์สีช่อง 9 อ.ส.ม.ท. รายการลูกทุ่งเกษตร

ตาราง 21 การหาข่าวสารจากโทรทัศน์

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
การดูโทรทัศน์	
เคย	23.0
ไม่เคย	77.0
ประเภทของข่าวสาร* (n=23)	
การปลูกกล้วยหอมทองและวิธีการปฏิบัติ	95.7
การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	82.6
การป้องกันและกำจัดโรคแมลง	56.5
การวางระบบน้ำ	56.5
จำนวนครั้งที่ดูต่อปี (n=23)	
1 ครั้ง	21.7
2 ครั้ง	69.6
มากกว่า 2 ครั้ง	8.7

เฉลี่ย = 1.6 ครั้ง, พิสัย = 1-5 ครั้ง

ตาราง 21 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
เหตุผลที่ไม่เคยดู (n=77)	
ไม่มีเวลา	28.6
ไม่มีโทรทัศน์	71.4

*ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

1.3.9 การรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์

การรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดดังปรากฏในตาราง 22

การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับกล้วยหอมทองจากหนังสือพิมพ์ : เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.0) ไม่เคยได้รับข่าวสารเรื่องนี้ มีเพียงร้อยละ 1.0 เท่านั้นที่เคยได้รับ ได้แก่ เรื่องการปลูกกล้วยหอมทองและวิธีปฏิบัติ

เหตุผลที่ไม่เคยได้รับข่าวสาร : ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 79.8) ไม่มีหนังสือพิมพ์อ่าน และร้อยละ 20.2 ไม่มีเวลาอ่าน

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทองจากหนังสือพิมพ์มีเพียงรายเดียวเท่านั้น เรื่องที่อ่านคือการปลูกกล้วยหอมทองและวิธีปฏิบัติ แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่พบเรื่องการปลูกกล้วยหอมทองในหนังสือพิมพ์ที่อ่าน

ตาราง 22 การรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
การได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์	
เคย	1.0
ไม่เคย	99.0
เหตุผลที่ไม่เคยได้รับ (n=99)	
ไม่มีเวลา	20.2
ไม่มีหนังสือพิมพ์	79.8

1.3.10 การเดินทางไปพบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

การเดินทางไปพบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดดังปรากฏในตาราง 23

การเดินทางไปพบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร : เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 54.0) เคยไปพบ และร้อยละ 46.0 ไม่เคยไปพบ

ประเภทข่าวสารที่ติดต่อ : เกือบทั้งหมดของเกษตรกรที่เคยเดินทางไปพบเจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 98.1) ได้รับความรู้เรื่องการปลูกกล้วยหอมทองและวิธีปฏิบัติ ร้อยละ 92.6 การวางระบบน้ำ ร้อยละ 90.7 การป้องกันกำจัดโรคและแมลง ร้อยละ 88.9 การจัดการหลังเก็บเกี่ยว

จำนวนครั้งที่ติดต่อต่อปี : ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 61.1) มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่น้อยกว่า 4 ครั้ง ร้อยละ 27.8 จำนวน 4-6 ครั้ง ร้อยละ 7.4 จำนวน 7-9 ครั้ง และร้อยละ 3.7 จำนวน 10-12 ครั้ง

สถานที่ไปติดต่อ : เกษตรกรไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ที่สำนักงานเกษตรอำเภอ ละแม และที่ทำการกลุ่ม เป็นจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 87.0 และร้อยละ 83.3 ตามลำดับ มีเกษตรกรบางส่วนที่ไปติดต่อที่สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร คิดเป็นร้อยละ 51.9

เหตุผลที่ไม่เคยเดินทางไปพบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร : ประมาณหนึ่งในสามของเกษตรกรที่ไม่เคยเดินทางไปพบเจ้าหน้าที่ให้เหตุผลว่า 'ไม่มีเวลา' (ร้อยละ 34.8) และรับความรู้จากผู้นำกลุ่มย่อย (ร้อยละ 65.2)

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรมากกว่าครึ่งมีการไปพบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยจะได้รับความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทองและวิธีปฏิบัติมากที่สุด การวางระบบน้ำ การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การป้องกันกำจัดโรคแมลงและเรื่องอื่นๆ ทางการเกษตรจะเป็นเรื่องรองลงไป เกษตรกรมีจำนวนครั้งในการติดต่อเฉลี่ย 3.1 ครั้งต่อคน เกษตรกรส่วนใหญ่จะไปพบเจ้าหน้าที่ที่สำนักงานเกษตรอำเภอละแมหรือที่ทำการกลุ่มเกษตรกร ส่วนผู้ที่ไม่เคยเดินทางไปพบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรส่วนใหญ่จะได้รับความรู้จากผู้นำกลุ่มย่อย

ตาราง 23 การเดินทางไปพบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
การเดินทางไปพบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	
เคย	54.0
ไม่เคย	46.0
ประเภทของข่าวสารที่ติดต่อ* (n=54)	
การปลุกกล้วยหอมทองและวิธีการปฏิบัติ	98.1
การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	88.9
การป้องกันและกำจัดโรคแมลง	90.7
การวางระบบน้ำ	92.6
จำนวนครั้งที่ติดต่อต่อปี (n=54)	
น้อยกว่า 4 ครั้ง	61.1
4-6 ครั้ง	27.8
7-9 ครั้ง	7.4
10-12 ครั้ง	3.7
เฉลี่ย = 3.1 ครั้ง, พิสัย = 1-12 ครั้ง	
สถานที่ไปที่ติดต่อ* (n=54)	
สำนักงานเกษตรอำเภอละแม	87.0
ที่ทำการกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควาวัด	83.3
สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร	51.9
เหตุผลที่ไม่เคยเดินทางไปพบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (n=46)	
รับความรู้จากผู้นำกลุ่มย่อย	65.2
ไม่มีเวลา	34.8

*ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

1.3.11 การมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเดินทางมาพบ

การมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเดินทางไปพบเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังปรากฏในตาราง 24

การมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเดินทางมาพบ : เกษตรกรประมาณสามในสี่ (ร้อยละ 71.0) มีเจ้าหน้าที่เคยมาพบ และร้อยละ 29.0 เจ้าหน้าที่ไม่เคยมาพบ

ประเภทข่าวสารที่แนะนำ : เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.2) จะได้รับความรู้เรื่องการปลูกกล้วยหอมทองและวิธีปฏิบัติ ร้อยละ 93.0 การจัดการหลังเก็บเกี่ยว ร้อยละ 87.3 การป้องกันกำจัดโรคและแมลง และร้อยละ 80.3 การวางระบบน้ำ

จำนวนครั้งที่เดินทางมาพบต่อปี : ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 49.3) มีเจ้าหน้าที่มาพบ 10-12 ครั้ง ร้อยละ 32.4 มาพบ 4-6 ครั้ง ร้อยละ 12.7 มาพบ 3 และต่ำกว่าร้อยละ 4.2 มาพบ 7-9 ครั้ง และร้อยละ 1.4 มาพบมากกว่า 12 ครั้ง

สถานที่เดินทางมาพบ : ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 98.6) เจ้าหน้าที่จะมาพบที่ศูนย์เกษตรประจำตำบลทุ่งควัววัด ร้อยละ 85.9 มาพบที่ทำการกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควัววัด ร้อยละ 47.9 มาที่แปลงกล้วยหอมทองของเกษตรกร และร้อยละ 25.4 มาพบที่บ้านเกษตรกร

จะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เคยไปพบเกษตรกรถึงร้อยละ 71.0 และให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องการปลูกและวิธีปฏิบัติ การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การป้องกันกำจัดโรคแมลง พร้อมด้วยการวางระบบน้ำ เพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการส่งออก จำนวนครั้งที่เจ้าหน้าที่มาพบเกษตรกรเฉลี่ย 8.0 ครั้งต่อคนต่อปี สถานที่พบปะโดยมากเป็นศูนย์เกษตรประจำตำบล รองลงมาเป็นที่ทำการกลุ่มและที่แปลงของเกษตรกร

ตาราง 24 การมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเดินทางมาหา

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
การมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเดินทางมาพบ	
เคย	71.0
ไม่เคย	29.0
ประเภทข่าวสารที่แนะนำ* (n=71)	
การปลูกกล้วยหอมทองและวิธีการปฏิบัติ	97.2
การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	93.0
การป้องกันและกำจัดโรคแมลง	87.3
การวางระบบน้ำ	80.3

ตาราง 24 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
จำนวนครั้งที่เดินทางมาพบต่อปี (n=71)	
น้อยกว่า 4 ครั้ง	12.7
4-6 ครั้ง	32.4
7-9 ครั้ง	4.2
10-12 ครั้ง	49.3
มากกว่า 12 ครั้ง	1.4
เฉลี่ย = 8.0 ครั้ง, พิสัย = 1-15 ครั้ง	
สถานที่เดินทางมาพบ* (n=71)	
ศูนย์เกษตรประจำตำบลทุ่งคาวัด	98.6
ที่ทำการกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งคาวัด	85.9
ที่แปลงปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกร	47.9
ที่บ้านเกษตรกร	25.4

*ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

1.4 ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา

1.4.1 ทักษะชีวิตที่มีต่อการปลูกกล้วยหอมทอง

จากตาราง 25 พบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่ง มีทัศนคติที่เป็นไปในทางบวกว่ากล้วยหอมทองสุกไม่พร้อมกันทำให้เก็บหมดทั้งแปลงในเวลาเดียวกันไม่ได้ (คำถามข้อ 1) ไม่สะดวกในการขนส่งเนื่องจากต้องใช้เนื้อที่มาก (คำถามข้อ 2) กล้วยหอมทองให้ผลตอบแทนสูง (คำถามข้อ 3) การลดต้นทุนในการผลิตสามารถทำได้โดยลดการใช้ปัจจัยภายนอกได้ เช่น ใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมีรวมทั้งไม่ใช้สารเคมี (คำถามข้อ 4) การปลูกกล้วยหอมทองต้องใช้แรงงานมาก ต้องดูแลรักษาอย่างใกล้ชิด (คำถามข้อ 6) กล้วยหอมทองเปลือกบางง่ายต่อการบอบช้ำ จำเป็นต้องมีการบรรจุหีบห่อและการขนส่งที่ดี (คำถามข้อ 7) และขาดแหล่งน้ำ (ถ้ามีก็ไม่เพียงพอ) แต่อาศัยน้ำจากน้ำฝนได้ (คำถามข้อ 10) และพบว่าเกือบครึ่งหนึ่งยังมีทัศนคติที่เป็นไปในแง่บวกต่อการคัดเลือกเอากล้วยที่ไม่ได้ขนาดออกจะทำให้การขนส่งสะดวกขึ้น (คำถามข้อ 5) การปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลัก

วิชาการจะให้ผลตอบแทนสูง (คำถามข้อ 11) กล้วยหอมทองหาแหล่งซื้อต้นพันธุ์ยาก (คำถามข้อ 8) การรวมกลุ่มกันขายจะเป็นหลักประกันในการต่อรองเรื่องราคาได้ (คำถามข้อ 9) ส่วนตลาดไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลาง(คำถามข้อ 12)

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการปลูกกล้วยหอมทอง คือมากกว่าครึ่งหนึ่งของเกษตรกรที่ตอบข้อคำถามทางทัศนคติ พบว่ามีคำตอบหลายข้อที่เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่ง ยกเว้นข้อคำถามในด้านการตลาดที่เกษตรกรไม่เห็นด้วยกับคำถามที่ว่า ตลาดไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลาง จึงอาจจะกล่าวได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการปลูกกล้วยหอมทอง

ตาราง 25 ทัศนคติที่มีต่อการปลูกกล้วยหอมทอง

ข้อความ	ระดับทัศนคติ (n=100)				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. กล้วยหอมทองสุกไม่พร้อมกัน ทำให้เก็บหมดทั้งแปลงในเวลาเดียวกันไม่ได้	13.0	71.0	10.0	4.0	2.0
2. ไม่สะดวกในการขนส่ง เนื่องจากใช้เนื้อที่มาก	6.0	61.0	10.0	22.0	1.0
3. การปลูกกล้วยหอมทองให้ผลตอบแทนสูง	9.0	49.0	14.0	28.0	-
4. การลดต้นทุนในการผลิตสามารถทำได้โดยลดการใช้ปัจจัยจากภายนอกได้ เช่น ใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมีรวมทั้งไม่ใช้สารเคมี	10.0	47.0	17.0	24.0	2.0
5. การคัดเลือกเอากล้วยที่ไม่ได้ขนาดออก จะทำให้การขนส่งสะดวกยิ่งขึ้น	3.0	45.0	27.0	24.0	1.0
6. การปลูกกล้วยหอมทองต้องใช้แรงงานมาก และต้องดูแลรักษาอย่างใกล้ชิด	13.0	44.0	10.0	24.0	9.0
7. กล้วยหอมทองมีเปลือกบางง่ายต่อการบอบช้ำ จำเป็นจะต้องมีการบรรจุหีบห่อและการขนส่งที่ดี	16.0	43.0	19.0	16.0	6.0

ตาราง 25 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับทัศนคติ (n=100)				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
8. กลัวยหอมทองหาแหล่งซื้อต้นพันธุ์ยาก	5.0	40.0	9.0	39.0	7.0
9. การรวมกลุ่มกันขายจะเป็นหลักประกันในการ ต่อรองเรื่องราคาได้	9.0	37.0	16.0	29.0	9.0
10. ถึงแม้ว่าขาดแหล่งน้ำ แต่อาศัยน้ำจากน้ำฝน	36.0	32.0	10.0	9.0	13.0
11. การปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักวิชาการจะให้ ผลตอบแทนสูง	5.0	28.0	35.0	27.0	5.0
12. ตลาดไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลาง	7.0	21.0	12.0	41.0	19.0

ระดับทัศนคติที่มีต่อการปลูกกลัวยหอมทอง ได้แสดงรายละเอียดไว้ดังตาราง 26 โดยพบว่าเกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 46.0) มีทัศนคติต่อการปลูกกลัวยหอมทองอยู่ในระดับสูง และเกษตรกรประมาณเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 43.0) มีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเกษตรกรร้อยละ 11.0 มีทัศนคติในระดับต่ำ แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนมากที่ปลูกกลัวยหอมทองมีทัศนคติที่ดีต่อการปลูกกลัวยหอมทอง

ตาราง 26 ระดับทัศนคติที่มีต่อการปลูกกลัวยหอมทอง

ระดับทัศนคติ	ร้อยละ
ต่ำ (12-29 คะแนน)	11.0
ปานกลาง (30-42 คะแนน)	43.0
สูง (43-60 คะแนน)	46.0
รวม	100.0

1.5.2 ทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

จากตาราง 27 มากกว่าร้อยละ 50.0 ของเกษตรกรเห็นว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและแก้ปัญหาให้เกษตรกรได้ (คำถามข้อ 10) จึงทำให้เป็นบุคคลที่เกษตรกรยอมรับว่ามีความสามารถในการแก้ไขปัญหาการเกษตรได้รวดเร็วและถูกต้อง

(คำถามข้อ 1) มีอารมณ์แจ่มใส และร่าเริงเมื่อเกษตรกรมาติดต่อ (คำถามข้อ 2) เข้ากับเกษตรกรได้ดี ไม่ถือตัว ไม่ว่าเกษตรกรจะมาติดต่อเวลาไหน (คำถามข้อ 3) ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรด้วยความจริงใจ เมื่อเกษตรกรมีปัญหาการเกษตร (คำถามข้อ 4) แต่เจ้าหน้าที่ไม่ค่อยเข้าพื้นที่เท่าที่ควรนอกจากมีงานเร่งด่วนเท่านั้น (คำถามข้อ 5) และเป็นบุคคลที่ทำงานเฉื่อยช้าล่าช้าไม่ทันกับการแก้ไขปัญหาการเกษตร (คำถามข้อ 6) นอกจากนี้ยังเป็นบุคคลที่พบตัวได้ยากเมื่อเกษตรกรต้องการปรึกษาเรื่องการเกษตร (คำถามข้อ 7) ไม่ติดตามผลงานที่ได้ทำเอาไว้ว่าได้ผล ไม่มีการประเมินผลงานโครงการ (คำถามข้อ 8) เป็นบุคคลที่ไม่ตรงต่อเวลา เมื่อเวลานัดกับเกษตรกร (คำถามข้อ 9) และเกษตรกรยังเห็นว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเป็นบุคคลที่พูดเก่งอย่างเดียวไม่มีการปฏิบัติหรือสาธิตให้เป็นอย่างกับเกษตรกร (คำถามข้อ 11) และไม่ให้ความสนใจ การนำความรู้ใหม่ ๆ ไปถ่ายทอดให้กับเกษตรกร (คำถามข้อ 12)

จึงสามารถกล่าวได้ว่าทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองสวนใหญ่มีทัศนคติที่ดี คือเป็นบุคคลที่เกษตรกรยอมรับ มีอารมณ์แจ่มใสเข้ากับเกษตรกรได้ไม่ถือตัวช่วยเหลือด้วยความจริงใจ

ตาราง 27 ทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ข้อความ	ระดับทัศนคติ (n=100)				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาการเกษตรได้รวดเร็วและถูกต้อง	17.0	55.0	27.0	1.0	-
2.มีอารมณ์แจ่มใส และร่าเริงเมื่อเกษตรกรมาติดต่อ	16.0	51.0	25.0	8.0	-
3.เข้ากับเกษตรกรได้ดี ไม่ถือตัวไม่ว่าเกษตรกรจะมาติดต่อเวลาไหน	19.0	48.0	28.0	5.0	-
4.ช่วยเหลือเกษตรกรด้วยความจริงใจ เมื่อเกษตรกรมีปัญหาการเกษตร	9.0	42.0	33.0	12.0	4.0

ตาราง 27 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับทัศนคติ (n=100)				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่แน่ ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
5.ไม่คอยเข้าพื้นที่เท่าที่ควร นอกจากมีงานเร่งด่วน*	3.0	22.0	43.0	24.0	8.0
6.เป็นบุคคลที่ทำงานเฉื่อยชา ล่าช้าไม่ทันกับการ แก้ไขปัญหาการเกษตร*	3.0	20.0	39.0	34.0	4.0
7.เป็นบุคคลที่พบตัวได้ยาก เมื่อเกษตรกรต้องการ ปรึกษาเรื่องการเกษตร*	2.0	18.0	48.0	29.0	3.0
8.ไม่ติดตามผลงานที่ได้ทำเอาไว้ว่าได้ผล ประเมินผลงานโครงการ*	3.0	17.0	41.0	31.0	8.0
9.เป็นบุคคลที่ไม่ตรงต่อเวลาเมื่อเวลานัดกับเกษตรกร	3.0	16.0	36.0	39.0	6.0
10.เป็นบุคคลที่ไม่มีความรู้ความสามารถ แก้ปัญหาให้กับเกษตรกรได้*	2.0	14.0	28.0	20.0	36.0
11.เป็นบุคคลที่พูดเก่งอย่างเดียว ไม่มีการ ปฏิบัติ สาธิตให้เป็นอย่างกับเกษตรกร*	1.0	12.0	33.0	35.0	19.0
12.ไม่ให้ความสนใจการนำความรู้ใหม่ ๆ ไปถ่ายทอด ให้กับเกษตรกร*	2.0	11.0	38.0	45.0	4.0

*คำถามเชิงนิเสธ

ระดับทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้แสดงรายละเอียดไว้ดังตาราง 28 ซึ่งจากตารางจะพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองส่วนใหญ่จะมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เกิดความรู้สึกไม่ดีต่อเจ้าหน้าที่

ตาราง 28 ระดับทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ระดับทัศนคติ	ร้อยละ
ต่ำ (12-29 คะแนน)	8.0
ปานกลาง (30-42 คะแนน)	59.0
สูง (43-60 คะแนน)	33.0
รวม	100.0

2. วิธีปฏิบัติในการผลิตกล้วยหอมทอง

2.1 การใช้หน่อพันธุ์ รายละเอียดต่าง ๆ แสดงไว้ดังตาราง 29

การใช้หน่อพันธุ์ : เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.0) ใช้หน่อใบแคบ ร้อยละ 11.0 ใช้หน่อใบกว้าง และมีเพียงร้อยละ 4.0 ที่ใช้การขยายพันธุ์โดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

แหล่งหน่อพันธุ์ : เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.0) ใช้การแยกหน่อพันธุ์จากแปลงเดิม ราวสองในสาม (ร้อยละ 69.0) ซื้อหน่อพันธุ์จากสมาชิก ร้อยละ 10.0 ซื้อหน่อพันธุ์จากอำเภอท่าช้าง จังหวัดเพชรบุรี และร้อยละ 4.0 ซื้อหน่อพันธุ์จากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ จากศูนย์เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ จังหวัดกาญจนบุรี กับจากอำเภอเมืองชุมพรเป็นจำนวนเท่ากัน

ราคาหน่อพันธุ์ : ราวครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 53.7) ซื้อหน่อพันธุ์ราคา 7-8 บาท ร้อยละ 45.1 ซื้อราคา 5-6 บาท และร้อยละ 1.2 ซื้อ 4 บาทและต่ำกว่า

ความช่วยเหลือเรื่องหน่อพันธุ์ : ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 81.0) ไม่ได้รับความช่วยเหลือ และร้อยละ 19.0 ได้รับความช่วยเหลือเรื่องหน่อพันธุ์

จำนวนหน่อพันธุ์ที่ได้รับ : เกษตรกรที่ได้รับการช่วยเหลือเรื่องหน่อพันธุ์ จำนวน 1,001-1,500 หน่อ 1,501-2,000 หน่อและมากกว่า 2,000 หน่อ มีจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 53.7) ในขณะที่ได้รับ 501-1,000 หน่อ มีจำนวนร้อยละ 45.1 เกษตรกรที่ได้รับไม่เกิน 500 หน่อมีร้อยละ 1.2 และคนที่ได้รับ 501-1,000 หน่อ มีร้อยละ 10.5

เหตุผลที่ไม่ได้รับ : มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 58.0) ไม่ขอรับเพราะหน่อพันธุ์มีจำนวนจำกัด และร้อยละ 42.0 มีหน่อพันธุ์เพียงพอจึงไม่ขอรับ

จากการศึกษาจะพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้หน่อพันธุ์ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ คือ หน่อใบแคบ แหล่งของหน่อพันธุ์ที่ใช้ เกษตรกรจะนิยมแยกจากแปลงเดิมหรือไม่ก็ซื้อจากสมาชิกด้วยกัน โดยมีราคาเฉลี่ยของหน่อพันธุ์อยู่ที่ 6.1 บาท การช่วยเหลือเรื่องหน่อพันธุ์จากโครงการช่วยเหลือเรื่องภัยธรรมชาติ จากสำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพรนั้น เกษตรกรส่วนมากไม่ได้เข้ารับการช่วยเหลือ

เนื่องจาก หน่อพันธุ์ที่นำมาช่วยเหลือมีจำนวนจำกัด และเกษตรกรบางส่วนก็มีหน่อพันธุ์ของตนเองเพียงพออยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องขอรับการช่วยเหลือตาราง 29 การใช้หน่อพันธุ์

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
การใช้หน่อพันธุ์	
หน่อใบแคบ	85.0
หน่อใบกว้าง	11.0
การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ	4.0
แหล่งหน่อพันธุ์*	
แยกหน่อพันธุ์จากแปลงเดิม	96.0
ซื้อหน่อพันธุ์จากสมาชิก	69.0
ซื้อหน่อพันธุ์จากอำเภอท่ายาง จังหวัดบุรีรัมย์	10.0
ซื้อหน่อพันธุ์จากอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร	4.0
ซื้อหน่อพันธุ์เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ จังหวัดกาญจนบุรี	4.0
ราคาหน่อพันธุ์ (n=82)	
4 บาทและต่ำกว่า	1.2
5-6 บาท	45.1
7-8 บาท	53.7
เฉลี่ย = 6.1 บาท, พิสัย = 4-8 บาท	
ความช่วยเหลือเรื่องหน่อพันธุ์	
ได้รับ	19.0
ไม่ได้รับ	81.0
จำนวนหน่อพันธุ์ที่ได้รับ (n=19)	
500 หน่อและต่ำกว่า	1.2
501-1,000 หน่อ	45.1
1,001-1,500 หน่อ	53.7
1,501-2,000 หน่อ	53.7
มากกว่า 2,000 หน่อ	53.7
เฉลี่ย = 1,471.0 หน่อ, พิสัย = 450-2,400 หน่อ	

ตาราง 29 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
เหตุผลที่ไม่ได้รับ (n=81)	
หน่อพันธุ์มีจำนวนจำกัดจึงไม่ขอรับ	58.0
มีหน่อพันธุ์เพียงพอ	42.0

*ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

2.2 แปลงปลูกและการเตรียมดิน

แปลงปลูกและการเตรียมดินของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 30

การเตรียมดิน : เกษตรกรประมาณสองในสาม (ร้อยละ 66.0) ไม่ยกทรงและไม่มีการไถพรวน ร้อยละ 20.0 ไม่มีการยกทรงแต่มีการไถพรวน และร้อยละ 14.0 มีการยกทรง

เหตุผลที่มีการยกทรง : ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.0) เป็นพื้นที่นาดอน (ปรับปลูกกล้วย) ร้อยละ 35.7 เป็นพื้นที่มีน้ำท่วมขัง และร้อยละ 14.3 พื้นที่ทางน้ำไหลระบายน้ำไม่สะดวก

เหตุผลที่ไม่มีการยกทรง : ประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 37.2) เป็นการปลูกแซมพืชหลัก รองลงมาร้อยละ 32.6 ปลูกตามหัวไร่ปลายนา (พื้นที่ที่เหลื่อ) และร้อยละ 30.2 ลักษณะพื้นที่เป็นพื้นที่ราบระบายน้ำได้ดี (ปลูกแปลงเดี่ยว)

การใส่ปุ๋ย : ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80.0) ไม่ได้ใส่ และร้อยละ 20.0 ใส่ปุ๋ย เหตุผลที่ไม่ใส่ปุ๋ยเนื่องจากไม่ได้ตรวจ pH ของดิน เตรียมแปลงแล้วปลูกเลย และเหตุผลที่ใส่ปุ๋ยก็เพื่อต้องการปรับ pH ของดินให้เหมาะในการปลูกกล้วยหอมทอง

ปริมาณที่ใส่ : ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 53.7) ใส่ปริมาณ 201-300 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 45.1 ใส่ปริมาณ 101-200 กิโลกรัมต่อไร่ และร้อยละ 1.2 ใส่ปริมาณไม่เกิน 100 กิโลกรัมต่อไร่

ฤดูปลูก : เกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 56.0) จะปลูกต้นฤดูฝน (เมษายน-พฤษภาคม) ร้อยละ 37.0 จะปลูกช่วงฝนตกชุก ที่เหลื่อร้อยละ 7.0 ปลูกปลายฤดูฝน

ระยะปลูก : เกษตรกรประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 39.0) ใช้ระยะปลูก 2x3 เมตร ร้อยละ 19.0 ใช้ระยะปลูก 1.5x3 เมตร ร้อยละ 17.0 ใช้ระยะปลูก 1x3 เมตร ร้อยละ 14.0 ใช้ระยะปลูก 2x2 เมตร และร้อยละ 11.0 ใช้ระยะปลูก 3x3 เมตร

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง ส่วนใหญ่ไม่มีการยกร่องปลูกเพราะจะปลูกเป็นพืชแซม หรือปลูกเป็นพืชเดี่ยวในพื้นที่ราบระบายน้ำได้ดี การยกร่องจะมีบ้างในเฉพาะพื้นที่ที่มีปัญหาน้ำท่วมขัง ขนาดของร่องจะกว้าง 3 เมตร ความยาวตามสภาพพื้นที่ มีการใส่ปุ๋ยขาวบ้างเพียงบางราย เพื่อปรับสภาพของดินให้เหมาะสมกับการปลูกกล้วย เนื่องจากมีการตรวจ pH ของดินก่อนการใส่ปุ๋ยขาวตามคำแนะนำของกรมส่งเสริมการเกษตรในปริมาณ ระหว่าง 100-300 กิโลกรัมต่อไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2537 : 7) เกษตรกรใช้ปุ๋ยขาวเฉลี่ย 217.5 กิโลกรัมต่อไร่ และการใช้ระยะปลูกส่วนใหญ่ใช้ระยะ 2x3 เมตร ตามระยะที่แนะนำให้ปฏิบัติมากที่สุดซึ่งจะสามารถปลูกได้ 260 ต้นต่อไร่ และเป็นระยะที่ให้ผลดี

ตาราง 30 แปลงปลูกและเตรียมดิน

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
การเตรียมดิน	
มีการยกร่อง	14.0
ไม่ยกร่องแต่มีการไถพรวน	20.0
ไม่ยกร่องและไม่มีการไถพรวน	66.0
เหตุผลที่มีการยกร่อง (n=14)	
พื้นที่มีน้ำท่วมขัง	35.7
พื้นที่นาดอน (ปรับปลูกกล้วย)	50.0
พื้นที่ทางน้ำไหลระบายน้ำไม่สะดวก	14.3
เหตุผลที่ไม่มีการยกร่อง (n=86)	
ปลูกแซมพืชหลัก	37.2
ปลูกตามหัวไร่ปลายนา (พื้นที่ที่เหลื่อ)	32.6
พื้นที่ราบระบายน้ำได้ดี (ปลูกแปลงเดี่ยว)	30.2

ตาราง 30 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
การใส่ปุ๋ย	
ใส่	20.0
ไม่ใส่	80.0
ปริมาณที่ใส่ (n=20)	
100 ก.ก.และต่ำกว่า	1.2
101-200 ก.ก.	45.1
201-300 ก.ก.	53.7
เฉลี่ย = 217.5 ก.ก., พิสัย = 100-300 ก.ก.	
ฤดูปลูก	
ต้นฤดูฝน (เมษายน-พฤษภาคม)	56.0
ช่วงฝนตกช่วง (มิถุนายน-ตุลาคม)	37.0
ปลายฤดูฝน (พฤศจิกายน-มกราคม)	7.0
ระยะปลูก	
1x3 เมตร	17.0
1.5x3 เมตร	19.0
2x3 เมตร	39.0
2x2 เมตร	14.0
3x3 เมตร	11.0

2.3 การให้น้ำและปุ๋ยเคมี

การให้น้ำและปุ๋ยของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังปรากฏในตาราง 31

วิธีการให้น้ำ : เกษตรกรมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 58.0) ให้น้ำฝนอย่างเดียว ร้อยละ 29.0 รดน้ำตามผิวดินให้ทั่วแปลง ร้อยละ 8.0 ปล่อยน้ำตามร่องระหว่างแถวปลูก และมีเพียง ร้อยละ 5.0 เท่านั้นที่วางระบบน้ำ

ช่วงเวลาที่ให้น้ำ : ร้อยละ 43.0 ให้เวลาเย็น (16.00-20.00 น.) ร้อยละ 38.0 ให้เวลาเช้า (06.00 -11.00 น.) และร้อยละ 19.0 ให้น้ำเวลาช่วงบ่าย (13.00-16.00 น.)

การใส่ปุ๋ยเคมี : เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 90.0) มีการใช้ปุ๋ยและมีเพียงร้อยละ 10.0 ที่ไม่ใช้

สูตรปุ๋ยเคมี : ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.8) ใช้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 หรือ 13-13-21 ร้อยละ 6.7 ใช้สูตร 16-20-0 และร้อยละ 20.0 ใช้สูตร 20-20-0

ปริมาณที่ใส่ปุ๋ยต่อปี : เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 43.3) จะใส่มากกว่า 200 กิโลกรัม ร้อยละ 37.8 ใส่ 101-200 กิโลกรัม และร้อยละ 18.9 ใส่ไม่เกิน 100 กิโลกรัม

อัตราที่ใส่ต่อไร่ : มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 62.2) จะใส่ 21-30 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 28.9 จะใส่ไม่เกิน 20 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 8.9 ใส่มากกว่า 30 กิโลกรัมต่อไร่

จำนวนครั้งที่ใส่ : ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.0) ใส่ 2 ครั้งต่อปี ร้อยละ 47.8 ใส่ครั้งเดียว และร้อยละ 2.2 ใส่ 3 ครั้ง

เหตุผลที่ไม่ใส่ปุ๋ยเคมี : ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.0) ให้เหตุผลว่าดินมีความอุดมสมบูรณ์อยู่แล้ว ร้อยละ 30.0 ใช้ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักแทน และร้อยละ 20.0 ปุ๋ยเคมีราคาแพง

จะเห็นได้ว่าการให้น้ำของเกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้น้ำฝน เพราะขาดแหล่งน้ำ และไม่สะดวกในการนำน้ำธรรมชาติมาใช้ เกษตรกรบางส่วนให้น้ำแบบรดน้ำตามผิวดินให้ทั่วแปลง มีส่วนน้อยที่ปล่อยตามร่องระหว่างแถวปลูก หรือวางระบบน้ำเพราะวัสดุอุปกรณ์ในการวางระบบน้ำมีราคาแพงเกษตรกรจึงไม่เพิ่มทุนในส่วนนี้ เวลาการให้น้ำส่วนใหญ่จะให้ช่วงเย็นหรือเช้า มีการใช้ปุ๋ยเคมีหลายสูตรโดยเกษตรกรจะใช้ตามความต้องการของต้นพืช ซึ่งดูจากอาการของต้นพืชหรือนำดินไปวิเคราะห์ปริมาณธาตุอาหาร อัตราที่ใส่ต่อไร่ประมาณ 21-30 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นส่วนมาก (ตามหลักวิชาการให้ใช้ 60 กิโลกรัมต่อไร่) เกษตรกรจะใส่ปุ๋ยเฉลี่ย 1.5 ครั้งต่อปี ส่วนเกษตรกรที่ไม่ใส่ปุ๋ยเคมีจะใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักแทน เกษตรกรให้เหตุผลในการไม่ใช้ปุ๋ยเคมีเพราะเกษตรกรคิดว่าดินมีความอุดมสมบูรณ์อยู่แล้ว และประกอบกับปุ๋ยเคมีราคาแพง ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรใส่ปุ๋ยน้อยกว่าหลักวิชาการที่ควรจะเป็น

ตาราง 31 การให้น้ำและปุ๋ยเคมี

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
วิธีการให้น้ำ	
ใช้น้ำฝนอย่างเดียว	58.0
รดน้ำตามผิวดินให้ทั่วแปลง	29.0
ปล่อยน้ำตามร่องระหว่างแถวปลูก	8.0
วางระบบน้ำ	5.0
ช่วงเวลาการให้น้ำ (n=42)	
เช้า (06.00-11.00 น.)	38.0
บ่าย (13.00-16.00 น.)	19.0
เย็น (16.00-20.00 น.)	43.0
การใส่ปุ๋ยเคมี	
ใส่	90.0
ไม่ใส่	10.0
สูตรปุ๋ยเคมี (n=90)	
15-15-15 หรือ 13-13-21	87.8
16-20-0	6.7
20-20-0	5.5
ปริมาณที่ใส่ปุ๋ยต่อปี (n=90)	
100 ก.ก.และต่ำกว่า	18.9
101-200 ก.ก.	37.8
มากกว่า 200 ก.ก.	43.3
เฉลี่ย = 207.2 ก.ก., พิสัย = 20-1,000 ก.ก.	
อัตราที่ใส่ต่อไร่ (n=90)	
ต่ำกว่า 21 ก.ก.	28.9
21-30 ก.ก.	62.2
มากกว่า 30 ก.ก.	8.9
เฉลี่ย = 24.0 ก.ก., พิสัย = 10-50 ก.ก.	

ตาราง 31 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
จำนวนครั้งที่ใส่ (n=90)	
1 ครั้ง	47.8
2 ครั้ง	50.0
3 ครั้ง	2.2
เฉลี่ย = 1.5 ครั้ง, พิสัย = 1-3 ครั้ง	
เหตุผลที่ไม่ใส่ปุ๋ยเคมี (n=10)	
ราคาแพง	20.0
ดินมีความอุดมสมบูรณ์อยู่แล้ว	50.0
ใช้ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักแทน	30.0

2.4 การใช้ปุ๋ยอินทรีย์

การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 32

การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ : เกษตรกรมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 63.0) ไม่ได้ใช้ และร้อยละ 37.0 ใช้ปุ๋ยอินทรีย์

ปริมาณที่ใส่ : เกษตรกรร้อยละ 32.4 ใส่ปุ๋ยไม่เกิน 1,001 กก.หรือ 1,001-2,000 กก./ปี ในจำนวนที่เท่า ๆ กัน ร้อยละ 21.7 จะใส่ 2,001-3,000 กิโลกรัม และร้อยละ 13.5 ใส่มากกว่า 3,000 กิโลกรัม

อัตราที่ใส่ต่อไร่ : ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.3) จะใส่ 201-300 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 35.2 จะใส่ 101-200 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 10.8 ใส่มากกว่า 300 กิโลกรัมต่อไร่ และร้อยละ 2.7 ใช้ไม่เกิน 100 กิโลกรัมต่อไร่

จำนวนครั้งที่ใส่ : ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 86.5) ใส่ครั้งเดียวต่อปี และร้อยละ 13.5 ใส่ 2 ครั้ง

ช่วงระยะเวลาการใส่ปุ๋ย : มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 65.0) ใส่หลังปลูก (ต้นยังเล็ก) ร้อยละ 29.0 ใส่เฉพาะรองก้นหลุม ร้อยละ 4.0 ใส่โดยสังเกตดูต้นกล้วย และร้อยละ 2.0 ใส่น้อยแต่บ่อยครั้ง

เหตุผลที่ไม่ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ : ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.8) หาซื้อได้ยาก ร้อยละ 33.4 ไม่สะดวกในการใช้ และร้อยละ 15.8 ไม่ได้เลี้ยงสัตว์

เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ไม่มาก ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าหาซื้อได้ยาก ไม่สะดวกในการนำไปใช้ ส่วนเกษตรกรที่มีการใช้ปุ๋ยจะมีปริมาณปุ๋ยที่ใช้เฉลี่ย 2,164.9 กิโลกรัมต่อปี ส่วนมากจะใส่ในปริมาณ 201 - 300 กิโลกรัมต่อไร่ (ตามหลักวิชาการควรจะได้ 400 กิโลกรัมต่อไร่) เกษตรกรจะใส่ปุ๋ยหลังการปลูกเมื่อต้นกล้าวยังเล็กอยู่และจะใส่ปีละครั้งเท่านั้น

ตาราง 32 การใช้ปุ๋ยอินทรีย์

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
การใช้ปุ๋ยอินทรีย์	
ใช้	37.0
ไม่ใช้	63.0
ปริมาณที่ใส่ต่อปี (n=37)	
ต่ำกว่า 1,001 ก.ก.	32.4
1,001-2,000 ก.ก.	32.4
2,001-3,000 ก.ก.	21.7
มากกว่า 3,000 ก.ก.	13.5
เฉลี่ย = 2,164.9 ก.ก., พิสัย = 450-8,500 ก.ก.	
อัตราที่ใส่ต่อไร่ (n=37)	
100 ก.ก.และต่ำกว่า	2.7
101-200 ก.ก.	35.2
201-300 ก.ก.	51.3
มากกว่า 300 ก.ก.	10.8
เฉลี่ย = 251.0 ก.ก., พิสัย = 100-500 ก.ก.	

ตาราง 32 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
จำนวนครั้งที่ใส่ (n=37)	
1 ครั้ง	86.5
2 ครั้ง	13.5
ช่วงระยะเวลาการใส่ปฎิว (n=37)	
ใส่เฉพาะรองกันหลุม	29.0
ใส่หลังปลูก (ต้นยังเล็ก)	65.0
สังเกตดูต้นกล้วย	4.0
ใส่น้อยแต่บ่อยครั้ง	2.0
เหตุผลที่ไม่ใส่ปฎิวอินทรีย์ (n=63)	
หาซื้อได้ยาก	50.8
ไม่สะดวกในการใช้	33.4
ไม่ได้เลี้ยงสัตว์	15.8

2.5 การป้องกันกำจัดโรคแมลง

การป้องกันกำจัดโรคแมลงของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังปรากฏในตาราง 33

การป้องกันกำจัดโรค : ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 86.0) มีการป้องกันกำจัดโรค และร้อยละ 14.0 ไม่มีการป้องกัน

โรคระบาด : มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 62.8) เป็นโรคจุดกระ และร้อยละ 37.2 เป็นโรคใบตายพลาญ

เหตุผลที่ไม่ป้องกันกำจัดโรค : ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.0) กลัวอันตรายจากสารเคมี ร้อยละ 42.9 สารเคมีราคาแพง และร้อยละ 7.1 ระบาดไม่ถึงระดับเศรษฐกิจ

การป้องกันกำจัดแมลง : ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.0) มีการป้องกันกำจัดแมลง และร้อยละ 17.0 ไม่มีการป้องกันกำจัดแมลง

ประเภทแมลงที่พบ : ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 42.2) เป็นด้วงวงเจาะลำต้น ร้อยละ 30.1 เป็นหนอนม้วนใบกล้วย และร้อยละ 27.7 เป็นด้วงเข็มไซเหง้า

เหตุผลที่ไม่มีการป้องกันกำจัดแมลง : ราวครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47.1) กลัวอันตรายจากการใช้สารเคมี ร้อยละ 41.2 สารเคมีราคาแพง และร้อยละ 11.7 ระบาดไม่ถึงระดับเศรษฐกิจ

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการป้องกัน กำจัดโรคและแมลง โรคที่พบคือโรคใบจุด กระ โรคตายพลาญ แมลงที่พบคือด้วงวงเจาะลำต้น หนอนม้วนใบกล้วย ด้วงเข็มไซเหง้า ส่วนเกษตรกรที่ไม่มีการป้องกันและกำจัดโรคแมลง เหตุผลคือกลัวอันตรายจากการใช้สารเคมี และสารเคมีราคาแพง

ตาราง 33 การป้องกันกำจัดโรคแมลง

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
การป้องกันกำจัดโรค	
ไม่ป้องกัน	14.0
ป้องกัน	86.0
โรคระบาด (n=86)	
โรคตายพลาญ	37.2
โรคใบจุดกระ	62.8
เหตุผลที่ไม่ป้องกันกำจัดโรค (n=14)	
กลัวอันตรายจากการใช้	50.0
สารเคมีราคาแพง	42.9
ระบาดไม่ถึงระดับเศรษฐกิจ	7.1
การป้องกันกำจัดแมลง	
ไม่ป้องกัน	17.0
ป้องกัน	83.0
ประเภทแมลงที่พบ (n=83)	
ด้วงวงเจาะลำต้น	42.2
หนอนม้วนใบกล้วย	30.1
ด้วงเข็มไซเหง้า	27.7

ตาราง 33 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
เหตุผลที่ไม่ป้องกันกำจัดแมลง (n=17)	
กลัวอันตรายจากการใช้	47.1
สารเคมีราคาแพง	41.2
ขนาดไม่ถึงระดับเศรษฐกิจ	11.7

2.6 การเก็บเกี่ยวและการแปรรูป

2.6.1 การเก็บเกี่ยว

การเก็บเกี่ยวของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังปรากฏในตาราง 34

การเก็บเกี่ยว : เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 90.0) ใช้การสังเกตจากขนาดของผลกล้วยหอมทอง และร้อยละ 10.0 เก็บตามอายุการเก็บเกี่ยวของกล้วย

การตัดเครือกล้วย : มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 63.0) ใช้วิธีตัด 2 คน ร้อยละ 37.0 ใช้คนเดียวตัด

การขนย้ายไปยังศูนย์รวมกล้วย : เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 98.0) ใช้รถของกลุ่มในการขนย้าย และร้อยละ 2.0 ใช้รถส่วนตัว

จะเห็นได้ว่าการเก็บเกี่ยวกล้วยแต่ละครั้ง เกษตรกรเกือบทั้งหมดจะสังเกตจากขนาดของผลกล้วยเพื่อดูเหลี่ยมของกล้วย เพราะกล้วยที่ตัดเพื่อการส่งออก เมื่อขนส่งระยะทางไกล ๆ ควรมีความแก่ประมาณร้อยละ 75-80 ซึ่งจะยังเห็นเหลี่ยมของผลกล้วย ซึ่งจะสุกภายใน 3 สัปดาห์ การตัดกล้วยเกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งจะใช้วิธีตัด 2 คน คนหนึ่งฟันต้นกล้วย อีกคนรับเครือกล้วยและใช้รถของกลุ่มในการขนย้ายไปยังศูนย์รวมกล้วย

ตาราง 34 การเก็บเกี่ยว

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
การเก็บเกี่ยว	
สังเกตขนาดของผลกล้วย	90.0
เก็บตามอายุ	10.0
การตัดเครือกล้วย	
ตัดสองคน (คนหนึ่งฟันต้นกล้วย อีกคนรับเครือกล้วย)	63.0
ตัดคนเดียว	37.0
การขนย้ายไปยังศูนย์รวมกล้วย	
ใช้รถของกลุ่ม	98.0
ใช้รถส่วนตัว	2.0

2.6.2 การคัดเลือกกล้วย

การคัดเลือกกล้วยของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังปรากฏในตาราง 35

กระบวนการคัดเลือกกล้วย : เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 91.0) ไม่มีส่วนร่วมในการคัดเลือกกล้วย และร้อยละ 9.0 มีส่วนร่วม

จำนวนครั้งต่อปี : ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 66.7) มีส่วนร่วมการคัดเลือกกล้วยจำนวนไม่เกิน 5 ครั้ง ส่วนเกษตรกรที่ได้มีส่วนร่วมคัดเลือกกล้วยจำนวน 6-10 ครั้ง, 11-15 ครั้ง และมากกว่า 15 ครั้ง มีเท่ากันคือ ร้อยละ 11.1

การใช้ประโยชน์จากกล้วยที่คัดออก : ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.0) ขายให้พ่อค้าขายปลีก ร้อยละ 19.0 มีการแปรรูปไว้จำหน่าย และร้อยละ 8.0 เก็บไว้รับประทานเอง

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในการคัดเลือกกล้วย ซึ่งจะได้รับคัดเลือกจากสมาชิกกลุ่มมีเพียงส่วนน้อย มีการทำงานโดยเฉลี่ยคนละ 7.8 ครั้งต่อปี มีหน้าที่ในการคัดเลือกขนาดของกล้วย กล้วยที่ไม่ได้ขนาดหรือมาตรฐานที่กำหนดจะถูกคัดออก และจะขายให้พ่อค้าขายปลีก หรือมีการแปรรูปไว้บริโภคและขายในบางส่วน

ตาราง 35 การคัดเลือกกล้วย

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
กระบวนการคัดเลือกกล้วย	
ไม่มีส่วนร่วม	91.0
มีส่วนร่วม	9.0
จำนวนครั้งต่อปี (n=9)	
น้อยกว่า 6 ครั้ง	66.7
6-10 ครั้ง	11.1
11-15 ครั้ง	11.1
มากกว่า 15 ครั้ง	11.1
เฉลี่ย = 7.8 ครั้ง, พิสัย = 1-36 ครั้ง	
การใช้ประโยชน์จากกล้วยที่คัดออก	
ขายให้พ่อค้าขายปลีก	73.0
แปรรูปไว้จำหน่าย	19.0
แปรรูปเก็บไว้บริโภค	8.0

3. ปัญหาในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกและการแก้ไข

ปัญหาที่สำคัญ 3 ประการแรก ซึ่งเกษตรกรระบุว่า เป็นปัญหาในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกได้แก่ 1) ปัจจัยการผลิตมีราคาสูงขึ้นมา 2) การใช้น้ำไม่สะดวก เนื่องจากขาดอุปกรณ์ระบบน้ำ 3) น้ำไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาในข้อ 2) นั้นเอง

ตาราง 36 ปัญหาในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก

ประเภทปัญหา	ระดับปัญหา (n=100)			
	ไม่เป็นปัญหา	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก
น้ำไม่เพียงพอ	19.0	30.0	25.0	26.0
ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง	52.0	16.0	12.0	20.0
ราคาจำหน่ายผลผลิตต่ำ	37.0	22.0	24.0	17.0
การใช้น้ำไม่สะดวกขาดอุปกรณ์ระบบน้ำ	19.0	29.0	37.0	15.0
โรคแมลงระบาด	32.0	31.0	26.0	11.0
ต้นพันธุ์หายาก	47.0	27.0	18.0	8.0
ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง	79.0	7.0	6.0	8.0
ปัจจัยการผลิตมีราคาสูงขึ้นมาก	20.0	22.0	51.0	7.0
ปัญหาดินเค็ม ดินเปรี้ยว	83.0	14.0	-	3.0
ขาดแรงงาน	22.0	60.0	15.0	3.0
การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก	42.0	46.0	9.0	3.0
ขาดเงินทุนหรือสินเชื่อ	31.0	38.0	29.0	2.0
ขาดความรู้ในการผลิต	23.0	61.0	16.0	-

3.2 การแก้ไข

การแก้ไขปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังปรากฏในตาราง 37

วิธีการแก้ปัญหา : เกษตรกรประมาณสามในสี่ (ร้อยละ 72.7) แก้ปัญหาโดยใช้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 21.2 สมาชิกกลุ่มแนะนำ และร้อยละ 6.1 แก้ปัญหาด้วยตนเอง

การแก้ปัญหา : ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 66.0) สามารถแก้ปัญหาได้ และร้อยละ 34.0 ไม่สามารถแก้ปัญหาได้

การแก้ไขปัญหของเกษตรกรนั้น ส่วนมากเกษตรกรจะขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมากกว่าวิธีอื่น ๆ แต่จะเป็นปัญหาเกี่ยวกับการปลูก การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยวผลผลิต

ตาราง 37 การแก้ปัญหา

ประเภทข้อมูล	ร้อยละ (n=100)
วิธีการแก้ปัญหา	
ด้วยตนเอง	6.1
สมาชิกกลุ่มแนะนำ	27.2
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรแนะนำ	72.7
การแก้ปัญหา	
ได้	66.0
ไม่ได้	34.0

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การติดต่อสื่อสาร จิตวิทยา
กับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก
เป็นการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การติดต่อสื่อสาร
จิตวิทยา กับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก (การ
ทดสอบสมมุติฐาน) ดังแสดงในตาราง 38 พบว่า มี 5 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทอง ได้แก่
(1) จำนวนแรงงานในครอบครัว (2) ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง (3) การได้รับการ
ฝึกอบรมและดูงาน (4) ทักษะคดีที่มีต่อการปลูกกล้วยหอมทอง และ (5) ทักษะคดีที่มีต่อเจ้าหน้าที่
ส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นการยอมรับสมมุติฐานข้อที่ 2, 6, 7, 9 และ 10 และมี 5 ตัวแปรที่ไม่มี
ความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการ
ผลิตกล้วยหอมทอง ได้แก่ (1) รายได้ของครอบครัว (2) ขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง (3) การใช้
สินเชื่อเกษตร (4) ระยะเวลาในการปลูกกล้วยหอมทอง (5) การหาข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นการ
ปฏิเสธสมมุติฐานข้อที่ 1,3,4,5 และ 8 ตามลำดับ

ตาราง 38 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การติดต่อสื่อสาร จิตวิทยา
กับการยอมรับวิธีปฏิบัติในการผลิตกล้วยหอมทอง

ปัจจัย	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
รายได้ของครอบครัว	$r = 0.0461$
จำนวนแรงงานในครอบครัว	$r = 0.1966^*$
ขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง	$r = 0.0815$
การใช้สินเชื่อเกษตร	$r = 0.1581$
ระยะเวลาในการปลูกกล้วยหอมทอง	$r = 0.0494$
ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง	$r = 0.2223^*$
การได้รับการฝึกอบรมและดูงาน	$r = 0.1666^*$
การหาข้อมูลข่าวสาร	$r = 0.0563$
ทัศนคติที่มีต่อการปลูกกล้วยหอมทอง	$r = 0.2019^*$
ทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	$r = 0.3656^{**}$

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

รายได้ของครอบครัว : จากการศึกษาพบว่ารายได้ของครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทอง แสดงว่าเกษตรกรที่มีรายได้ของครอบครัวมากหรือน้อย จะยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำที่คล้ายคลึงกันและเหมือนกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่ารายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรจะมีการประกอบอาชีพที่คล้ายคลึงกันและเหมือนกันคือ อาชีพหลักปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น อาชีพรองปลูกกล้วยหอมทองซึ่งเกษตรกรมีรายได้ที่แน่นอนจากการประกอบอาชีพหลัก รายได้จึงใกล้เคียงกัน ไม่เป็นสาเหตุของการยอมรับวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุดใจ วงษ์สุด (2532 : 108) และกวาดล สาลีเกษตร (2536 : 149) ที่พบว่ารายได้ของเกษตรกรไม่มีความสัมพันธ์ในการยอมรับวิทยาการแผนใหม่

ขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง : จากการศึกษาพบว่าขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง ไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทอง แสดงว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองมากหรือน้อยมีการนำวิทยาการการปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองไปปฏิบัติที่คล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน เป็นการปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่าขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรไม่แตกต่างกันมากนัก การส่งเสริมจะเน้นการปรับปรุงคุณภาพและเพิ่มผลผลิตไม่เน้นการขยายพื้นที่ปลูกเพราะฉะนั้นการดูแลรักษาการปฏิบัติตามคำแนะนำจึงคล้ายคลึงกัน จึงไม่เป็นสาเหตุของการยอมรับวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุดใจ วงษ์สุด (2532 : 109) และ นิพัทธ์ รัตนอุบล (2538 : 70) ที่พบว่า ขนาดพื้นที่ทำนาของเกษตรกรไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับวิทยาการแผนใหม่

การใช้สินเชื่อกเกษตรกร : จากการศึกษาพบว่าการใช้สินเชื่อกเกษตรกรไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทอง แสดงว่าเกษตรกรที่มีและไม่มีการใช้สินเชื่อกเกษตรกรจึงมีการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำที่คล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า การใช้สินเชื่อกเกษตรกรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มมีอาชีพหลักคือ ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น และอาชีพรองปลูกกล้วยหอมทองเกษตรกรมีการลงทุนไม่สูงนักเฉลี่ย 13,906 บาทต่อราย แต่รายได้ของครอบครัวเฉลี่ย 83,269 บาทต่อครอบครัว เกษตรกรจึงพอที่จะมีทุนเป็นของตนเอง

ระยะเวลาในการปลูกกล้วยหอมทอง : จากการศึกษาพบว่าระยะเวลาในการปลูกกล้วยหอมทองไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทอง แสดงว่าเกษตรกรที่มีระยะเวลาในการปลูกกล้วยหอมทองที่แตกต่างกัน มีการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำที่เหมือนกันจึงเป็นการปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่าระยะเวลาที่ปลูกกล้วยหอมทองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก ทั้งนี้เนื่องจากการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับเกษตรกรกลุ่มนี้และการปลูกกล้วยหอมทองแต่ละรายต้องอาศัยการเรียนรู้ร่วมกันการปฏิบัติต่าง ๆ จึงคล้ายคลึงกัน ดังนั้นระยะเวลาในการปลูกกล้วยจึงไม่เป็นสาเหตุของการยอมรับวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิริรัตน์ บำรุงกรณ์ (2532 : 66) ที่พบว่าจำนวนปีที่ใช้ในการทำนาไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมของชาวนา

การรับข้อมูลข่าวสาร : จากการศึกษาพบว่า การรับข้อมูลข่าวสารไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทอง แสดงว่าเกษตรกรที่มีการรับข้อมูลข่าวสารหรือไม่มีการรับข้อมูลข่าวสาร มีการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำที่คล้ายคลึงกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า การรับข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลข่าวสาร ที่เกษตรกรได้รับจากแหล่งต่าง ๆ มีเนื้อหาที่คล้ายคลึงกันประกอบกับภายในกลุ่มจะมีการแนะนำให้ความรู้แก่เกษตรกรโดยเกษตรกรสอนเกษตรกร ดังนั้นเกษตรกรจะได้รับข้อมูลข่าวสารที่คล้ายคลึงกัน จึงทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการปลูกกล้วยหอมทองใกล้เคียงกัน จึงไม่เป็นสาเหตุของการยอมรับวิธีปฏิบัติต่าง ๆ

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก ได้แก่ แรงงานในครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง การได้รับการฝึกอบรมและดูงาน ทักษะติดต่อการปลูกกล้วยหอมทองและทัศนคติต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

จำนวนแรงงานในครอบครัว : จากการศึกษาพบว่า จำนวนแรงงานในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเกษตรกรที่ได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากแรงงานในครอบครัวมากเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ ที่จะสามารถนำวิทยาการที่ได้รับการแนะนำไปปฏิบัติได้ในระดับสูงผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า จำนวนแรงงานในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับ คือเกษตรกรที่มีแรงงานในครอบครัวมากกว่า จะนำวิทยาการที่ได้รับการแนะนำไปปฏิบัติตามคำแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกได้มากกว่าเกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานในครอบครัวน้อย เนื่องจากจากการปลูกกล้วยหอมทองต้องใช้แรงงานที่มีความรู้เรื่องการผลิตกล้วยหอมทองเป็นอย่างดีด้วย ในการปฏิบัติดูแลรักษาทั้งก่อนการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว การคัดเลือกผลผลิตที่ไม่ได้ขนาดการส่งออก การขนส่ง การขาย การแปรรูป ล้วนแต่ต้องใช้แรงงานมากและแรงงานทุกคนต้องมีความรู้ด้วยทั้งนั้นเพื่อที่จะได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานการส่งออก (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2541 : 12)

ความรู้ในการปลูกกล้วยหอมทอง : จากการศึกษาพบว่าความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเกษตรกรที่ได้รับความรู้เรื่องการผลิตกล้วยหอมทองเป็นอย่างดีจะมีโอกาสยอมรับ และนำวิธีปฏิบัติไปปฏิบัติตามในระดับสูงกว่า เนื่องจากเกษตรกรที่ได้รับความรู้ในการปลูกกล้วยหอมทอง จะมีการศึกษาค้นคว้าและติดต่อกับผู้

เกี่ยวข้องหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากกว่าเมื่อรวมกับประสบการณ์เดิมย่อมจะมีโอกาสยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกมากกว่าเกษตรกรที่มีความรู้น้อย

การได้รับการฝึกอบรมและดูงาน : จากการศึกษาพบว่า การได้รับการฝึกอบรมและดูงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเกษตรกรที่ได้รับการฝึกอบรมและดูงานมากกว่าจะนำวิทยาการที่ได้รับการแนะนำไปปฏิบัติในระดับสูงกว่า ซึ่งผลการศึกษาได้เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่าการได้รับการฝึกอบรมและดูงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก ทั้งนี้เนื่องมาจากเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกให้ฝึกอบรมและดูงานจะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมและดูงาน ซึ่งถือเป็นวิธีการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางหนึ่งมากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับการคัดเลือก ทำให้เกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกได้พบเห็นวิธีการต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกได้มากกว่าและถูกต้องกว่า เกษตรกรที่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมหรือดูงานเลย ซึ่งเกษตรกรกลุ่มนี้จะได้รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้ไปเป็นตัวแทนเท่านั้น

ทัศนคติต่อการปลูกกล้วยหอมทอง : จากการศึกษาพบว่าทัศนคติต่อการปลูกกล้วยหอมทองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเกษตรกรที่มีทัศนคติที่ดีต่อการปลูกกล้วยหอมทองจะมีการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกไปปฏิบัติได้มากกว่าผู้ที่มีทัศนคติในแง่ลบ อาจจะเป็นไปได้ว่าเกษตรกรที่มีประสบการณ์มีความรู้เรื่องการปลูกกล้วยหอมทองและเห็นว่ามีการกำไรเป็นผลตอบแทนสูง จึงเต็มใจที่จะนำวิทยาการไปปฏิบัติตามมากกว่าเกษตรกรที่มีทัศนคติที่ไม่ดี ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่าทัศนคติต่อการปลูกกล้วยหอมทองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก

ทัศนคติต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร : จากการศึกษาพบว่าทัศนคติต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเกษตรกรที่มีค่าคะแนนทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะมีการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองไปปฏิบัติได้สูงกว่า เกษตรกรที่มีทัศนคติไม่ดีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร อาจจะเป็นเนื่องจากเกษตรกรที่มีทัศนคติที่ดีจะมีความศรัทธาเชื่อถือต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากกว่าจึงมี

ความเต็มใจที่จะนำวิทยากรไปปฏิบัติตามมากกว่า ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า
ทัศนคติต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับ
การแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก และสอดคล้องผลการวิจัยของเกรียงศักดิ์
ปัทมธาดา (2528 : 59) ที่พบว่าเกษตรกรที่ยอมรับการปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมจะมีทัศนคติที่ดีต่อ
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสูง

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. วัตถุประสงค์และวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม การติดต่อสื่อสาร และจิตวิทยาของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก การยอมรับวิธีปฏิบัติในการผลิตกล้วยหอมทอง ปัญหาในการผลิตของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทอง และความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทอง

การวิจัยนี้ใช้กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก ตำบลทุ่งควัวดี อำเภอละแม จังหวัดชุมพร เป็นสถานที่วิจัย โดยใช้ประชากรทั้งหมดของกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควัวดีจำนวน 100 ราย เป็นจำนวนตัวอย่าง การสัมภาษณ์เริ่มในวันที่ 1 ตุลาคม 2539 ถึง 30 มีนาคม 2540 รวมเป็นเวลาดำเนินการทั้งสิ้น 6 เดือน

2. ย่อผลการวิจัย

2.1 ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี โดยอายุเฉลี่ย 42.0 ปี ส่วนใหญ่จบประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งหมดสามารถอ่านออกและเขียนได้ แต่งานแล้ว มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.7 คน และมีบุตรเฉลี่ย 2.7 คนต่อครอบครัว

การประกอบอาชีพ เกษตรกรทั้งหมดประกอบอาชีพหลักคือปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น มีอาชีพรองคือปลูกกล้วยหอมทอง รายได้จากอาชีพหลักเฉลี่ย 56,145 บาทต่อปี และรายได้จากอาชีพรองเฉลี่ย 18,480 บาทต่อปี รายได้ทั้งหมดเฉลี่ย 83,269 บาทต่อปี ส่วนรายจ่ายในการปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ย 13,906 บาท การจ้างแรงงานจะเป็นแรงงานในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ มีการจ้างแรงงานเป็นครั้งคราว มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ยคนละ 34.5 ไร่ พื้นที่ปลูกไม้ผลเฉลี่ย 24.1 ไร่ และพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ย 8.0 ไร่

เกษตรกรร้อยละ 36.0 มีการใช้สินเชื่อการผลิต แหล่งสินเชื่อที่สำคัญคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รองลงมาคือสหกรณ์การเกษตรและเพื่อนบ้าน จำนวนหนี้สินโดยเฉลี่ย 21,180 บาทต่อครอบครัว

เกษตรกรมีระยะเวลาในการปลูกกล้วยหอมทองเป็นอาชีพรองเฉลี่ย 2.6 ปี และมีระยะเวลาในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง เฉลี่ย 2.4 ปี วิธีการเข้าเป็น

สมาชิกส่วนใหญ่เป็นสมาชิกโดยความสมัครใจ เหตุผลของการเป็นสมาชิกเนื่องจากต้องการรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มและความรู้วิชาการ และเห็นว่าตลาดส่งออกแน่นอนถ้าผลผลิตมีคุณภาพ

เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทองอยู่ในระดับที่สูง แหล่งของความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง จะได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเพื่อนบ้าน เกษตรกรราวหนึ่งในสามได้รับการฝึกอบรมและดูงานนอกสถานที่ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการปลูกกล้วยหอมทองและวิธีปฏิบัติ รองลงไปคือเรื่องการตลาดและการส่งออก การวางระบบน้ำ เกี่ยวกับการรับข่าวสารจากสื่อสารมวลชน ส่วนใหญ่เคยอ่านเอกสารและสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ แต่จะมีการเปิดรับข่าวสารจากการฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ และการอ่านหนังสือพิมพ์ในจำนวนที่น้อย

การติดต่อสื่อสารระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่งไปหาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เพื่อหาความรู้เรื่องการปลูกกล้วยหอมทอง วิธีปฏิบัติ และการวางระบบน้ำ ส่วนเกษตรกรที่ไม่ไปติดต่อเนื่องจากได้รับความรู้จากผู้นำกลุ่มย่อยแล้วและไม่มีเวลา ราวสามในสี่ของเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีการเดินทางไปหาเกษตรกรที่ศูนย์เกษตรประจำตำบลทุ่งคาวัด และพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการปลูกกล้วยหอมทองและต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

2.2 วิธีปฏิบัติในการผลิตกล้วยหอมทอง

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้หน่อพันธุ์ชนิดหน่อใบแคบ ได้จากการแยกหน่อพันธุ์จากแปลงเดิมหรือซื้อหน่อพันธุ์จากสมาชิกด้วยกัน ลักษณะแปลงปลูกส่วนใหญ่จะไม่มีการยกร่องเพราะปลูกเป็นพืชแซม หัวไร่ปลายนา แต่ในบางรายที่มีการยกร่อง จะมีความกว้าง 3 เมตร ยาวตามสภาพพื้นที่ เกษตรกรเพียงส่วนน้อยที่มีการใส่ปูนขาวเพื่อปรับ pH ของดิน การปลูกมักปลูกต้นฤดูฝน โดยใช้ระยะปลูก 2x3 เมตร และ 2.5x3 เมตรเป็นส่วนใหญ่

การให้น้ำและปุ๋ย ส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนอย่างเดียว มีการให้น้ำโดยการวางระบบน้ำบ้างแต่ไม่มากนัก ให้น้ำเวลาเช้าและเย็น ส่วนใหญ่มีการใส่ปุ๋ยเคมี สูตรที่ใช้คือ 15-15-15 แต่ใส่ในปริมาณน้อยมาก เนื่องจากปัจจัยการผลิตมีราคาแพง ราวหนึ่งในสามมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการปลูก ซึ่งจะใส่ 1 ครั้งต่อปี

การป้องกันกำจัดโรคและแมลง ส่วนใหญ่มีการป้องกันกำจัดโรคตายปลายและโรคใบจุดกระ โดยใช้สารเคมีฉีดพ่นหรือราดโคนต้นด้วยสารแคปแทน แต่เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช คือด้วงวงเจาะลำต้นและหนอนม้วนใบกล้วย วิธีที่ใช้ป้องกันกำจัดคือฉีดพ่นด้วยสารออลดรินหรือมาลาไรออน

การเก็บเกี่ยวผลผลิตส่วนใหญ่จะสังเกตจากขนาดของผลกล้วย ใช้วิธีตัดสองคน คนหนึ่งฟันต้น อีกคนรับเครือกล้วย การขนย้ายกล้วยไปยังศูนย์รวมกล้วยจะใช้รถของกลุ่มฯ สมาชิกส่วน

ใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการคัดเลือกกล้วย กล้วยที่คัดออกเนื่องจากไม่ได้มาตรฐานจะขายให้พ่อค้าขายปลีกหรือมีการแปรรูปเพื่อจำหน่ายเอง

2.3 ปัญหาในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก

ปัญหาในการผลิตกล้วยหอมทองที่สำคัญคือ ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง น้ำไม่เพียงพอสำหรับใช้ในการผลิต

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การติดต่อสื่อสาร จิตวิทยา กับการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก

ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ มีผลต่อการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำ มีด้วยกัน 5 ตัวแปร ได้แก่ (1) จำนวนแรงงานในครอบครัว (2) ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง (3) การได้รับการฝึกอบรมและดูงาน (4) ทักษะที่มีต่อการปลูกกล้วยหอมทอง (5) ทักษะที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และตัวแปรที่ไม่มีผลต่อการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำ ได้แก่ (1) รายได้ของครอบครัว (2) ขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง (3) การใช้สินเชื่อเกษตร (4) ระยะเวลาในการปลูกกล้วยหอมทอง (5) การรับข้อมูลข่าวสาร

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

3.1.1 เรื่องปัจจัยการผลิตมีราคาสูง กลุ่มเกษตรกรควรจะมีการจัดหาปัจจัยการผลิตที่ต้องใช้มาจำหน่ายกันภายในกลุ่ม โดยอาจจะจัดทำในลักษณะการให้สินเชื่อสำหรับปัจจัยการผลิตแก่สมาชิกกลุ่ม หรือจัดตั้งร้านค้าจำหน่ายในราคาต่ำกว่าท้องตลาด หรือหาวิธีการส่งเสริมให้สมาชิกมีการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยชีวภาพ ให้มากขึ้น เพื่อให้คุ้มทุนต่อการผลิตปุ๋ยดังกล่าวใช้กันเองภายในกลุ่ม รวมทั้งให้การสนับสนุนการใช้พืชสมุนไพรในการป้องกันกำจัดโรคและแมลง เพื่อลดต้นทุนการผลิตต่อไป

3.1.2 เรื่องน้ำไม่เพียงพอและการใช้น้ำไม่สะดวก เนื่องจากเกษตรกรขาดวัสดุอุปกรณ์ในการนำน้ำมาใช้กับแปลงปลูกกล้วย แม้ว่าจะมีแหล่งน้ำอยู่ไม่ไกลนักก็ตาม เพราะวัสดุอุปกรณ์ในการวางระบบน้ำมีราคาสูง จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการผลิต และจากปัญหานี้เองจึงได้ส่งผลให้ผลผลิตกล้วยที่ได้นั้นไม่ได้คุณภาพและมาตรฐานเนื่องจากขาด ดังนั้นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรควรจะประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ในการที่จะหาวิธีการนำน้ำจากแหล่งน้ำใกล้เคียงมาใช้ในการผลิตให้ได้มากขึ้น ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ให้เกษตรกรสามารถผลิตผลผลิตที่ดี ได้คุณภาพมากขึ้นกว่าเดิมได้

3.1.3 เรื่องการฝึกอบรมและดูงาน ควรให้การสนับสนุนด้านการฝึกอบรมและดูงานแก่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรให้ทั่วถึงและทุกคน เพราะในปัจจุบันมีสมาชิกเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ได้รับการฝึกอบรมและไปดูงานนอกสถานที่ แต่ยังมีสมาชิกอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่เคยได้รับโอกาสดังกล่าว เพราะฉะนั้นการได้รับวิทยากรในการผลิตจึงมีเพียงแค่การได้รับการถ่ายทอดจากผู้ที่เคยไปดูงานหรือเข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งย่อมจะเกิดประสิทธิภาพไม่เท่ากับการได้ไปเห็นหรือปฏิบัติด้วยตนเอง และจะเป็นการสร้างความตื่นตัว กระตือรือร้น ที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ สำหรับใช้ในการปรับปรุงการผลิตต่อไปด้วย

3.2 ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

3.2.1 เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเอกชนและคณะกรรมการการดำเนินงานของกลุ่ม ควรพิจารณาหาวิธีการให้สมาชิกกลุ่มทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม กำหนดนโยบายและวางแผนจัดการ เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้มีความเข้าใจถึงการดำเนินกิจกรรมไปในทางเดียวกัน นอกจากนั้นควรเปิดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อเป็นการสร้างความสนใจที่จะพัฒนาผลผลิตของตนเองต่อไป

3.2.2 การติดตามประเมินผล กลุ่มเกษตรกรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสนใจในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรค และหาแนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนาการผลิตในการส่งออกต่อไป

3.2.3 การวิจัยในโอกาสต่อไปควรจะศึกษา กรณีระหว่างเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มกับเกษตรกรทั่วไปที่ปลูกกล้วยหอมทองว่า ได้รับผลตอบแทนหรือมีวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างหรือเหมือนกันอย่างไร

บรรณานุกรม

- กาญจนา เกียรติมนตรีรัตน์. 2534. "ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดลำพูนได้รับรางวัลดีเด่น : ในเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ พ.ศ.2534. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาเกษตรศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- กานดา พูนลาภทวี. 2530. สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : ฟิสิกส์เซ็นเตอร์การพิมพ์.
- กิติพันธ์ รุจิรกุล. 2529. พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- เกรียงศักดิ์ ปัทมรธา. 2528. รายงานการวิจัย เรื่อง ลักษณะที่แตกต่างระหว่างเกษตรกรที่ยอมรับนวัตกรรมกับเกษตรกรที่ไม่ยอมรับนวัตกรรม : ศึกษากรณีการปลูกข้าวพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง. สงขลา : ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- _____. 2533. "ความคิดพื้นฐานการพัฒนาชนบท". สงขลา : ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- _____. 2535. วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์. ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- คณิต มานพพงศ์. 2518. "ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับวิทยาการแผนใหม่ของเกษตรกรเจ้าของสวนยาง หมู่ที่ 2 ตำบลนาบอน อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช (Factors Affecting the Adoption of Agricultural Innovations of the Rubber Planters, Village 2, Nabon, Amphoe Thungsong, Nakhonsithamarat)", วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (ลำเนา)

- จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์. 2529. รายงานการวิจัยการยอมรับวิทยาการแผนใหม่ของเกษตรกรชาวนาเมือง จังหวัดเชียงใหม่. ภาควิชาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชัชวีร์ นฤทุม และทิพวัลย์ วิทยาพันธ์. 2532. "ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ของชาวนาในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม", วิทยาสารเกษตรศาสตร์. สาขาสังคมศาสตร์. 10 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2532), 174-184.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2521. นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการสอนระดับอนุบาล. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- ชุมพล พูลศิริ. 2537. "ปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างในการขายยางแผ่นผ่านตลาดกลางและตลาดท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต (Factors Affecting a Difference in Marketing Channel of Rubber Sheet between Central and Local Markets in Changwat Phuket)", วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย. 2518. การนำการเปลี่ยนแปลงเน้นกระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรม. กรุงเทพฯ : เจริญชาญการพิมพ์.
- _____. 2522. หลักการส่งเสริมการเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บี เอฟ ไอ.
- _____. 2527. หลักการส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. 2528. การส่งเสริมการเกษตร : หลักการและวิธีการ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ทองศักดิ์ สุภการ. 2537. "ญี่ปุ่นดีตราจของกล้วยหอมทองอำเภอละแม", กรุงเทพธุรกิจภาคใต้ 16 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2537), 5-6.

ทนุ ชื่นฟูวุฒิ. 2531. "การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองหลังการทำนาของเกษตรกรบ้านแม่ใจ ตำบลปึกเป้าและบ้านมวกหม้อ ตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (The Adoption of Technology in Crowing Soybean After Rice of Farmers in Ban Maejo, Tambol Banpou and Ban Bookmue, Tambol Khelek, Amphoe Maetang, Chiang Mai, Thailand)", วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่ใจ. (สำเนา)

ทัศนีย์ ศิริวรรณ. 2533. "ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการยอมรับการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรจังหวัดพิษณุโลก". วารสารการวิจัยเพื่อการพัฒนา. 38(มกราคม-มิถุนายน 2533), 100-106.

เทียนฉาย กิระนันท์. 2539. สังคมศาสตร์วิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2528. "สื่อมวลชนกับการยอมรับวิทยาการแผนใหม่ (นวัตกรรม) และทัศนคติบางประการของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่", วารสารเกษตร. 1 (มีนาคม 2528), 151-159.

นิพัทธ์ รัตนอุบล. 2538. "การยอมรับวิทยาการแผนใหม่ในการทำนาปี : เปรียบเทียบชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม บ้านวังพะเนียด อำเภอเมือง จังหวัดสตูล (The Adoption of Modern Technology for Rainy Season Rice Farming : A Comparative Study of Thai Buddhists and Thai Muslims, Ban Wangphaniat, Amphoe Muang, Changwat Satun)", วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

บุญธรรม คำพอ. 2520. "ความแตกต่างระหว่างผู้ยอมรับและไม่ยอมรับวิทยาการแผนใหม่ : ศึกษากรณีในเขตโครงการมูลนิธิบูรณะชนบท", ใน เนื้อความย่อวิทยานิพนธ์ พ.ศ.2520. หน้า 178 กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เบญจมาศ ศิลาชัย. 2534. กล้วย. กรุงเทพมหานคร : ประชาชน.

ปรีชา สุกใส. 2524. "ปัจจัยบางประการที่มีผลให้ชาวบ้านยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณีชาวสวนตำบลไม้เค็ด อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี", ใน เนื้อความย่อวิทยานิพนธ์ พ.ศ. 2527, หน้า 525. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปกรณ์ เอกปนิธานพงศ์. 2539. "ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมขอเกษตรกรอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา (Factors Affecting Farmers' Adoption of Crossbred Beef Cattle in Amphoe Muang, Changwat Songkhla)", วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

ประดิษฐ์ คนยัง. 2528. "การศึกษาการยอมรับการทำนาปรังของเกษตรกรบ้านกุดแก้ว ตำบลดอนมดแดง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี (Studies on the Farmers' Adoption of Dry Season Rice Cultivation in Ban Kudkua, Tambol Don Mod-daeng, Amphoe Muang Ubon Ratchathani, Changwat Ubon Ratchathani)", วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2520. ทศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม อนามัย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ประสิทธิ์ ประคองศรี. 2528. การพัฒนาการเกษตรให้ก้าวหน้า. ขอนแก่น : คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปราณี ทินกร. 2523. การศึกษาระบบการตลาดของยางธรรมชาติในประเทศไทยและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (สำเนา)

- เปรมศรี ตริยาภรณ์กุล. 2528. "การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อแผนการเรียนเกษตรกรรมของนักเรียนแผนการเรียนเกษตรกรรมในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครปฐม (A Comparative Study of the Attitude Towards the Agricultural Program of the Agricultural Program Students in Bangkok and Nakhon Pathom)", วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต มหาวิทาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. (สำเนา)
- พงษ์ศักดิ์ วิเศษสินธุ์. 2533. การตลาดสินค้าเกษตร. สงขลา : ฝ่ายพัฒนาไร่นาและสถาบันเกษตรกร สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคใต้.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2533. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : เจริญผล.
- พัทธา สายหู. 2518. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พีระพันธ์ แสงใส. 2535. "ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ปุ๋ยเคมีในสวนยางพาราของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดสตูล (Factor Affecting the Utilization of Chemical Fertilizer in Para Rubber Plantation of Small Farm Holders in Changwat Satun)", วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (สำเนา)
- เพทาย วิเศษพจนกิจ. 2520. "ความคาดหวังจากประโยชน์ที่จะได้รับของสมาชิกกลุ่มในโครงการสารกักขัง", ใน เนื้อความย่อวิทยานิพนธ์ พ.ศ.2520. หน้า 175 กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพโรจน์ โพธิ์พฤษาวงศ์. 2533. "การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (The Study of Farmer's Attitudes Toward the Paddy Mortgage Project of Bank for Agriculture and Agricultural Cooperative)", วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

- ไพสิทธิ์ ทรัพย์มณี. 2533. "การวิเคราะห์ความรู้พื้นฐานทางสหกรณ์และทัศนคติที่มีต่อสหกรณ์
ของสมาชิกสหกรณ์นิคมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี", ใน *เนื่องความย่อวิทยานิพนธ์*
พ.ศ.2533. หน้า 9 กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภูวดล สาลีเกษตร. 2536. "ผลของการนำนวัตกรรมไปสู่ชุมชนชนบท : ศึกษากรณีการยอมรับการ
ผสมเทียมโค (Effect of Innovation on Rural Communities : The Adoption of Cattle
Artificial Insemination)", วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่ง
แวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2530. พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- วสุธาร ศรีนพรัตน์. 2534. *วิธีวิจัยในงานส่งเสริมการเกษตร*. กรุงเทพฯ : เอสพีพรีนติ้งกรุ๊ป.
- วิจิตร อาวะกุล. 2527. *หลักการส่งเสริมการเกษตร*. กรุงเทพฯ : โอ เอส พรีนติ้งเฮ้าส์.
- วิญญู ฤทธิ์อุดมพล. 2534. "ความต้องการความรู้เพื่อปรับปรุงการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในอำเภอ
ลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ (The Knowledge Needs of Durian Growers for Durian
Production Improvement in Amphoe Lablae, Changwat Uttaradit)", วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์. (สำเนา)
- วิชาการ, กรม. 2521. *ประมวลศัพท์บัญญัติวิชาการศึกษา พ.ศ.2521*. กรุงเทพฯ : รุ่งเรือง
สารสนเทศพิมพ์.

ศักดิ์พงษ์ นิลไพรัตน์. 2532. "องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาดของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (Factors Related to the Adoption of a Demon Station Marketing Center Establishment of the Savings for Production Group Members)", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

ศานติ นึกชอบ และคณะ. 2532. "การศึกษาการยอมรับในการปลูกถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกรบ้านห้วย ตำบลอีสาน อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มาก จังหวัดบุรีรัมย์", ใน สรุปผลงานวิชาการส่งเสริมการเกษตร ปี 2526-2530, หน้า 123-125. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ศิริชัย พงษ์วิชัย. 2539. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ส่งเสริมการเกษตร, กรม. 2535. การปลูกกล้วย. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ส่งเสริมการเกษตร, กรม. 2537. คู่มือพืชสวนสำหรับเกษตรกรตำบล. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ส่งเสริมการเกษตร, กรม. สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร, สำนักงานเกษตรอำเภอละแม. 2539. แนวทางพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ตำบลทุ่งคาวิัด อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. ชุมพร. (สำเนา)

ส่งเสริมการเกษตร, กรม. สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร สำนักงานเกษตรอำเภอละแม. 2541. สรุปการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งคาวิัด ตำบลทุ่งคาวิัด อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. ชุมพร. (สำเนา)

สมญิติ คำปาละ. 2537. "การยอมรับการใช้ไมโครคอมพิวเตอร์ในงานสอบสวนของพนักงานสอบสวนศึกษากรณีพนักงานสอบสวนระดับสารวัตร สังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล

(Adoption of Investigation in Using Microcomputer in Investigation : The Case Study of the Sub Inspector Investigator Under the Metropolitan Constabulary Division)", วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (สำเนา)

สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน. 2526 จิตวิทยาเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่. เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์.

สมภพ เพชรรัตน์. 2523. "ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ ไม่ยอมรับ เทคโนโลยีการเกษตรในเขตโครงการปฏิบัติการพัฒนาสังคม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง", ใน เนื้อความย่อวิทยานิพนธ์ พ.ศ. 2526, หน้า 137. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมศักดิ์ วรรณศิริ. 2532. สวนกล้วย. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ผลิตตำราเกษตรเพื่อชนบท.

สหัส นิลพันธุ์. 2519. "ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยอมรับการใช้ปูนมาร์ลเพื่อปรับปรุงดินเปรี้ยวของเกษตรกรในตำบลศรีชะกระบือ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก (Some Factors Affecting the Adoption Process of Using Marl for Acid Sulfate Soil Improvement of the Farmers in Tumbol Srisakrabue, Amphoe Ongaruk, Nakhonnayok Province)", วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

สายชล เกตุษา. 2528. ศรีวิทยาและเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยวของผักและผลไม้. นครปฐม : สำนักงานส่งเสริมและฝึกอบรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สายหยุด คงยะฤทธิ์. 2530. "การยอมรับการทำไร่นาโดยวิธีอนุรักษ์ดินและน้ำของเกษตรกรในเขตโครงการจัดการลุ่มน้ำแม่สาที่อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่", ใน เนื้อความย่อวิทยานิพนธ์ พ.ศ. 2527, หน้า 133. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำราญ รัตนวงศ์. 2523. "ที่ดิน ทุน และแรงงาน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปลูกผักเพื่อการค้า : ศึกษาเฉพาะเขตลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช", ใน เนื้อความย่อวิทยานิพนธ์ พ.ศ.2523, หน้า 15-16. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สิทธิโชค วรานุสันติกุล. 2531. ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : พัทธอักษร.
อักษร.

สิริรัตน์ บำรุงกรณ์. 2532. "ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับและไม่ยอมรับนวัตกรรมของชาวนา : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี (Factors Affecting the Adoption of Agricultural Innovation : A Case Study of Farmers in Pattani Province)", วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (สำเนา)

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. 2532. ประสบการณ์วิชาชีพบริหารรัฐกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 3.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2534. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 8.
กรุงเทพฯ : ภาพการพิมพ์.

สุดใจ วงษ์สุด. 2532. "การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกรตามโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวแบบครบวงจรในจังหวัดฉะเชิงเทรา (Farmers' Adoption of Rice Production Technology on Rice Promotion Project in Changwat Chachoengsao)", วิทยาศาสตร์
ศตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

สุเทพ รัตนพันธ์, จรัล ชูรักษ์ และ สมยศ สุวิทยาภรณ์. 2527. รายงานผลการวิจัย เรื่อง
ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้ข้าวพันธุ์ดีของเกษตรกรในจังหวัด
พัทลุง. พัทลุง : ฝ่ายวิชาการ สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง.

สุภาพันธ์ ทรัพย์อัมพร. 2521. "ทัศนคติของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติต่อนโยบายการวางแผนครอบครัวกึ่งบังคับ (The Attitude of the Members of the National Legislative Assembly towards Restrictive Family Planning Policy)", วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธรรม
ศาสตร์. (สำเนา)

- สุรเชษฐ์ ชีระมณี. 2534. พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร. สงขลา : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)
- สุวัฒนา เฟ่งพินิจ. 2523. "การยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่ตามโครงการสาธิตนา ครั้งที่ 2 ของเกษตรกรในท้องที่แขวงคันทนายาว เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร (Adoption of Agriculture Innovations of Farmers under the Second-Rice Cropping Demonstration Plot Project in Kanayao of Bangapi Area, Bangkok Metropolis)", วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)
- สุเวช อินทระ. 2531. "เจตคติของประชาชนที่มีต่อโครงการประมงหมู่บ้านในเขตพื้นที่อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) จังหวัดตรัง (Clients' Attitude towards Village Fishery Program in the Voluntary Self Development and Defense Area, Trang Province, Thailand)", วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้. (สำเนา)
- เสถียร เหลืองอร่าม. 2525. มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อุทัย สังข์สุวรรณ. 2528. "ความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรของราษฎรอาสาสมัครในโครงการพัฒนาลุ่มน้ำเข็ก (เขาค้อ) จังหวัดเพชรบูรณ์ (The Agricultural Training Needs of The Volunteers in Khalf Watershed Development Project (Khao Kho) Changwat Phatehabun)", วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)
- Goldsen, P.K. and Ralist, M. 1963. Factors Related to Acceptance of Innovation in Bangchan, Thailand 1955. New York : Department of Asian Studies, Cornell University.

Kelman, H.C. 1967. *Attitude Theory and Measurement*. New York : John Wiley and Sons, Inc.

Lionberger, H.F. 1960. *Adoption of New Ideas and Practices*. Iowa : Iowa State University.

Patel, P.M. and Singh, K.N. 1970. "Differential Characteristic of Adopters and Non-adoption of Farm Planning", *Indian Journal of Extension Education*. 6 (March-June 1970), 96-102.

Rogers, E.M., *Diffusion of Innovations*. New York : The Free Press.

Rogers, E.M. and Shoemaker, F.F. 1971. *Communication of Innovations*. New York : The Free Press.

Rogers, Everett M. 1986. *Diffusion of Innovations*. 3d ed. New York : A Division of MacMidlan Publishing Co., Inc.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

เรื่อง การยอมรับวิถีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำในการผลิตกล้วยหอมทอง
เพื่อการส่งออก ตำบลทุ่งควายวัด อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่ปลูกกล้วยหอมทอง

โปรดเติมข้อความในช่องว่างหรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความซึ่งตรงกับ
ความเป็นจริง

1. เพศ

() 1. ชาย () 2. หญิง

2. อายุ.....ปี

3. การศึกษาสูงสุด คือ

4. ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้

() 1. อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้

() 2. อ่านออกแต่เขียนไม่ได้

() 3. อ่านออกเขียนได้

5. สถานภาพการสมรส

() 1. โสด () 2. แต่งงานแล้ว

() 3. หม้าย () 4. อื่น ๆ (ระบุ).....

6. จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครอบครัว.....คน

ชายจำนวน.....คน หญิงจำนวน.....คน

7. จำนวนสมาชิกบุตรทั้งหมด.....คน

ชายจำนวน.....คน หญิงจำนวน.....คน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง

1. อาชีพหลัก (ใช้เวลาส่วนใหญ่ทำกิจกรรมนั้น)
 - () 1. เลี้ยงสัตว์ (ระบุ).....
 - () 2. ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น (ระบุ).....
 - () 3. ทำนา
 - () 4. ปลูกกล้วยหอมทอง
 - () 5. อื่น ๆ (ระบุ)
2. รายได้ทั้งหมดจากการประกอบอาชีพหลัก (ต่อปี มิถุนายน-พฤษภาคม)..... บาท/ปี
3. อาชีพรอง (ทำเพื่อเสริมรายได้)
 - () 1. มี () 2. ไม่มี
 - ในกรณีที่มีได้แก่ (ระบุ).....
4. รายได้ทั้งหมดจากการประกอบอาชีพรอง.....บาท/ปี

5. รายจ่ายทั้งหมดของเกษตรกรในการปลูกกล้วยหอมทองในรอบปีที่ผ่านมา (มิถุนายน-พฤษภาคม)

กิจกรรม	จำนวนเงิน (บาท/ปี)
1. ค่าต้นพันธุ์พืชหรือค่าเสียโอกาส
2. ค่าเตรียมดิน (ไถพรวน ยกทรง)
3. ค่าสารเคมี (ป้องกันกำจัดโรค แมลง วัชพืช)
4. ค่าปุ๋ยเคมี
5. ค่าปุ๋ยคอก
6. ค่าน้ำ (ซื้อใช้ในสวนแปลงกล้วย)
7. ค่าอุปกรณ์ระบบน้ำ (เครื่อง ท่อ สปริงเกอร์)
8. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง
9. ค่าไฟฟ้า
10. ค่าซ่อมอุปกรณ์สูบน้ำ
11. ค่าซ่อมอุปกรณ์ส่งน้ำ
12. ค่าจ้างแรงงาน
13. ค่าขนส่ง
14. ค่าไม้ค้ำเครือกล้วย
15. ค่าเช่าที่ดิน
16. ค่าภาษีที่ดิน
17. อื่น ๆ (ระบุ)
1.
2.
3.
รวม

6. การใช้แรงงานในครัวเรือนที่ปลูกกล้วยหอมทอง ในรอบปีที่ผ่านมามีการใช้แรงงาน

(มิถุนายน-พฤษภาคม) จำนวน.....คน

เป็นชายจำนวน.....คน เป็นหญิงจำนวน.....คน

7. แรงงานของปีที่ผ่านมา (มิถุนายน-พฤษภาคม) มีเพียงพอหรือไม่

() 1. ไม่เพียงพอ () 2. เพียงพอ

8. ในกรณีแรงงานไม่เพียงพอจะทำอย่างไร

() 1. มีการจ้าง () 2. ไม่มีมีการจ้าง

(1) ถ้ามีการจ้าง มีลักษณะการจ้างอย่างไร

() 1. จ้างอยู่ประจำ () 2. จ้างเพียงครั้งคราว

(2) ในกรณีที่มีการจ้างแรงงานในการปลูกกล้วยหอมทองจำนวน.....คน

เป็นชายจำนวน.....คน เป็นหญิงจำนวน.....คน

9. ในกรณีที่มีแรงงานเพียงพอ มีแรงงานไปทำงานนอกบ้านหรือไม่

() 1. ทำ () 2. ไม่ทำ

ถ้าทำ (ระบุงาน) 1. จำนวน คน ที่ได้.....

ระยะเวลา วัน/ปี รายได้.....บาท/ปี

2. จำนวน คน ที่ได้.....

ระยะเวลา วัน/ปี รายได้.....บาท/ปี

3. จำนวน คน ที่ได้.....

ระยะเวลา วัน/ปี รายได้.....บาท/ปี

12. พื้นที่ถือครองทั้งหมด จำนวน ไร่

13. พื้นที่ถือครองทำการเกษตร จำนวนไร่

() 1. พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง จำนวนไร่

() 2. พื้นที่ทำนา จำนวนไร่

() 3. พื้นที่ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น (ระบุ).....จำนวนไร่

() 4. พื้นที่ใช้เลี้ยงสัตว์ (ระบุ).....จำนวนไร่

() 5. อื่น ๆ (ระบุ).....จำนวนไร่

14. พื้นที่ว่างเปล่า จำนวนไร่

15. พื้นที่ให้ผู้อื่นเช่า จำนวนไร่

16. พื้นที่เช่าของผู้อื่น จำนวนไร่

17. สินเชื่อเพื่อการผลิตกล้วยหอมทอง

1. ในการทำการเกษตรท่านได้กู้เงินมาใช้จ่ายหรือไม่

 1. ไม่กู้ 2. กู้

2. ถ้าท่านกู้ กู้จากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ) ให้ระบุจำนวนเงินกู้ด้วย

 1. ธกส. จำนวนเงินที่กู้ บาท อัตราดอกเบี้ย..... 2. ธนาคารพาณิชย์ จำนวนเงินที่กู้ บาท อัตราดอกเบี้ย..... 3. สหกรณ์ออมทรัพย์ จำนวนเงินที่กู้ บาท อัตราดอกเบี้ย..... 4. กลุ่มเกษตรกร จำนวนเงินที่กู้ บาท อัตราดอกเบี้ย..... 5. กองทุนต่าง ๆ จำนวนเงินที่กู้ บาท อัตราดอกเบี้ย..... 6. พ่อค้า จำนวนเงินที่กู้ บาท อัตราดอกเบี้ย..... 7. เพื่อนบ้าน จำนวนเงินที่กู้ บาท อัตราดอกเบี้ย..... 8. อื่น ๆ (ระบุ).....จำนวนเงินที่กู้ บาท อัตราดอกเบี้ย.....

3.หนี้สินที่ยังค้างชำระอยู่จากการกู้

 1. ธ.ก.ส. จำนวน..... บาท 2. ธนาคารพาณิชย์ จำนวน..... บาท 3. สหกรณ์ออมทรัพย์ จำนวน..... บาท 4. กลุ่มเกษตรกร จำนวน..... บาท 5. กองทุนต่าง ๆ จำนวน..... บาท 6. พ่อค้า จำนวน..... บาท 7. เพื่อนบ้าน จำนวน..... บาท 8. อื่น ๆ (ระบุ)..... จำนวน..... บาท

4. ถ้าไม่กู้ เพราะเหตุใด (ระบุ).....

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านสังคมและการติดต่อสื่อสารของเกษตรกรที่ปลูกกล้วยหอมทอง

1. ระยะเวลาในการปลูกกล้วยหอมทองมาแล้วรวมเป็นระยะเวลา.....ปี
2. การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรของท่านโดยวิธี

☐ 1. สมัยครใจ	☐ 2. เพื่อนบ้านชักจูง
☐ 3. เจ้าหน้าที่	☐ 4. สมาชิก
☐ 5. อื่น ๆ ระบุ.....	

 เหตุผลของการเข้าเป็นสมาชิก (ระบุ).....
3. ระยะเวลาที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง ปี
4. ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มผู้ปลูกกล้วยหอมทองอย่างไรบ้าง

☐ 1. เป็นประธาน	☐ 2. เพื่อนบ้านชักจูง
☐ 3. กรรมการ	☐ 4. ผู้นำหน่วยแต่ละจุด
☐ 5. อื่น ๆ (ระบุ)	
5. ในรอบปีที่ผ่านมากลุ่มผู้ปลูกกล้วยหอมทองมีการประชุม ครั้ง

☐ 1. มี	
☐ 2. ไม่มี	
6. มีการประชุมกลุ่มเรื่อง

☐ 1. ต้องการความรู้ทางวิชาการ	
☐ 2. การดำเนินงานของกลุ่ม	
☐ 3. อื่น ๆ (ระบุ) 1.	
2.	
3.	
7. ท่านเข้าร่วมประชุมกี่ครั้ง ครั้ง
8. แหล่งความรู้ในการปลูกกล้วยหอมทองได้จากแหล่งใดมากที่สุด (ตอบได้เพียง 1 ข้อ)

☐ 1. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรโดยตรง	
☐ 2. สื่อมวลชน เช่น อ่านหนังสือ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์	
☐ 3. การติดต่อกับเพื่อนบ้าน	
☐ 4. การติดต่อกับพ่อค้า	
☐ 5. อื่น ๆ (ระบุ).....	

9. ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง

(1) การปลูกกล้วยหอมทองวิธีใดให้ผลผลิตสูงสุด

- ก. นำดินไปวิเคราะห์หาธาตุอาหารแล้วไถพรวนปรับพื้นที่ปลูก
- ข. ปลูกได้ทุกสภาพดินไม่จำกัด
- ค. ยกร่อง

(2) การดูแลรักษาหลังการปลูกกล้วยหอมทอง

- ก. มีการใส่ปุ๋ย 60 กรัม/ต้น บ่อยครั้ง ให้น้ำสม่ำเสมอ ตัดแต่ง
- ข. ใส่ครั้งเดียว/ปี ให้น้ำสม่ำเสมอ
- ค. ใส่ครั้งเดียว/ปี

(3) โรคที่สำคัญในการปลูกกล้วยหอมทอง

- ก. โรคตายพลาย
- ข. โรคใบจุด
- ค. โรคยอดม้วน

(4) การกำจัดวัชพืชที่ดีที่สุด

- ก. มีการฉีดพ่นด้วยสารเคมี
- ข. ทำการดายหญ้า
- ค. ขุดหลุมปลูกได้เลย

(5) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่ดีที่สุด

- ก. การตัดเครือกล้วยใช้ 2 คนตัด
- ข. ตัดคนเดียว
- ค. ตัดแล้วใส่รถได้เลย

10. การได้รับการฝึกอบรมและดูงาน

(1) ท่านเคยได้รับการฝึกอบรมความรู้เรื่องการปลูกกล้วยหอมทองหรือไม่

() 1. ไม่เคย (ระบุ) เพราะเหตุใด.....

() 2. เคย จำนวน ครั้ง

สถานที่ (ระบุ) 1. เรื่อง (ระบุ) 1.....

2. เรื่อง (ระบุ) 2.....

3. เรื่อง (ระบุ) 3.....

4. เรื่อง (ระบุ) 4.....

(2) ท่านเคยไปดูงานนอกสถานที่เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทองหรือไม่

() 1. ไม่เคย (ระบุ) เพราะเหตุใด.....

() 2. เคย จำนวน ครั้ง

สถานที่ (ระบุ) 1. เรื่อง (ระบุ) 1.....

2. เรื่อง (ระบุ) 2.....

3. เรื่อง (ระบุ) 3.....

4. เรื่อง (ระบุ) 4.....

11. การได้รับข่าวสารแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง

(1) เอกสารคำแนะนำข้อมูลจากกรมส่งเสริมการเกษตร

() 1. ไม่เคย

() 2. เคย

กรณีที่เคย มาติดต่อขอรับเอกสารคำแนะนำเพราะอะไร ?

1. ที่ไหน..... จำนวนครั้ง.....

2. ที่ไหน..... จำนวนครั้ง.....

3. ที่ไหน..... จำนวนครั้ง.....

กรณีไม่เคย เพราะอะไร (ระบุ) 1.

2.

3.

(2) วิทยุกระจายเสียงท่านเคยฟังหรือไม่

() 1. ไม่เคย

() 2. เคย

กรณีที่เคยฟัง ครั้ง เกี่ยวกับเรื่อง

1. ในช่วงเวลา สถานีวิทยุ.....

2. ในช่วงเวลา สถานีวิทยุ.....

3. ในช่วงเวลา สถานีวิทยุ.....

กรณีที่เคยฟัง เพราะอะไร? (ระบุ).....

(3) โทรทัศน์ ท่านเคยดูหรือไม่

() 1. ไม่เคย

() 2. เคย

กรณีที่เคยดู ครั้ง เกี่ยวกับเรื่อง

1. ในช่วงเวลา ช่อง.....

2. ในช่วงเวลา ช่อง.....

3. ในช่วงเวลา ช่อง.....
 กรณีไม่เคยดู เพราะอะไร? (ระบุ).....
- (4) หอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้าน
 () 1. ไม่เคย () 2. เคย
 กรณีที่เคยฟัง ครั้ง เกี่ยวกับเรื่อง
 1. ในช่วงเวลา
 2. ในช่วงเวลา
 3. ในช่วงเวลา
 กรณีที่ไม่เคยฟัง เพราะอะไร? (ระบุ).....
- (5) หนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน
 () 1. ไม่เคย () 2. เคย
 กรณีที่ท่านเคยอ่านเรื่องการปลูกกล้วยหอมทอง ครั้ง เกี่ยวกับเรื่อง
 1.
 2.
 3.
 กรณีไม่เคยอ่าน เพราะอะไร? (ระบุ).....
- (6) ในรอบปีที่ผ่านมาท่านเคยไปพบเกษตรกรตำบลเพื่อขอคำปรึกษาเกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทองบ้างหรือไม่
 () 1. ไม่เคย () 2. เคย
 กรณีที่เคย ไปพบโดยเฉลี่ย.....ครั้ง/ปี
 ที่เคยไปพบ ไปปรึกษาเรื่องอะไร?
 กรณีไม่เคยไปพบ เพราะเหตุอะไร? (ระบุ).....
- (7) ในรอบปีที่ผ่านมาเกษตรกรตำบลเคยไปหาท่านเกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทองบ้างหรือไม่
 () 1. ไม่เคย () 2. เคย
 กรณีที่เคย ไปพบโดยเฉลี่ย.....ครั้ง/ปี
 ที่เคยไปพบ ไปปรึกษาเรื่องอะไร?
 กรณีไม่เคยไปพบ เพราะเหตุอะไร? (ระบุ).....

ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านจิตวิทยาของเกษตรกรที่ปลูกกล้วยหอมทอง

1. ทักษะคดีที่มีต่อการปลูกกล้วยหอมทอง ท่านมีความเห็นต่อข้อความต่อไปนี้อย่างไร

ท่านมีความเห็นเพียงใดกับข้อความต่อไปนี้	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่แน่ ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. กล้วยหอมทองสุกไม่พร้อมกัน ทำให้เก็บหมดทั้งแปลงในเวลาเดียวกันไม่ได้
2. ไม่สะดวกในการขนส่ง เนื่องจากใช้เนื้อที่มาก
3. การปลูกกล้วยหอมทองให้ผลตอบแทนสูง
4. การลดต้นทุนในการผลิตสามารถทำได้โดยลดการใช้ปัจจัยจากภายนอกได้ เช่น ใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมีรวมทั้งไม่ใช้สารเคมี
5. การคัดเลือกเฮกกล้วยที่ไม่ได้ขนาดออก จะทำให้การขนส่งสะดวกยิ่งขึ้น
6. การปลูกกล้วยหอมทองต้องใช้แรงงานมาก และต้องดูแลรักษาอย่างใกล้ชิด
7. กล้วยหอมทองมีเปลือกบางง่ายต่อการบอบช้ำ เป็นจะต้องมีการบรรจุหีบห่อและการขนส่งที่ดี
8. กล้วยหอมทองหาแหล่งซื้อต้นพันธุ์ยาก
9. การรวมกลุ่มกันขายจะเป็นหลักประกันในการต่อรองเรื่องราคาได้
10. ถึงแม้ว่าขาดแหล่งน้ำ แต่อาศัยน้ำจากน้ำฝนได้
11. การปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักวิชาการจะให้ผลตอบแทนสูง
12. ตลาดไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลาง

2. ทักษะคนที่มีความรู้ต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อความต่อไปนี้

ท่านมีความเห็นเพียงใดกับข้อความต่อไปนี้	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาการเกษตรได้รวดเร็วและถูกต้อง
2. มีอารมณ์แจ่มใส และว่าเรื่องเมื่อเกษตรกรมาติดต่อ
3. เข้ากับเกษตรกรได้ดี ไม่ถือตัวไม่ว่าเกษตรกรจะมาติดต่อเวลาไหน
4. ช่วยเหลือเกษตรกรด้วยความจริงใจ เมื่อเกษตรกรมีปัญหาการเกษตร
5. ไม่ค่อยเข้าพื้นที่เท่าที่ควร นอกจากมีงานเร่งด่วนเท่านั้น
6. เป็นบุคคลที่ทำงานเฉื่อยชา ล่าช้าไม่ทันกับการแก้ไขปัญหาการเกษตร
7. เป็นบุคคลที่พบตัวได้ยาก เมื่อเกษตรกรต้องการปรึกษาเรื่องการเกษตร
8. ไม่ติดตามผลงานที่ได้ทำเอาไว้ว่าได้ผล ไม่มีการประเมินผลงานโครงการ
9. เป็นบุคคลที่ไม่ตรงต่อเวลาเมื่อเวลานัดกับเกษตรกร
10. เป็นบุคคลที่ไม่มีความรู้ความสามารถ ไม่สามารถแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรได้
11. เป็นบุคคลที่พูดเก่งอย่างเดียว ไม่มีการปฏิบัติ สานิตให้เป็นตัวอย่างกับเกษตรกร
12. ไม่ให้ความสนใจการนำความรู้ใหม่ ๆ ไปถ่ายทอดให้กับเกษตรกร

ส่วนที่ 5 ข้อมูลการปลูกกล้วยหอมทองและการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ได้รับการแนะนำ
ในการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก

1. ต้นพันธุ์ที่ใช้

- () 1. หน่อใบแคบ
() 2. หน่อใบกว้าง
() 3. การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

2. ใช้หน่อพันธุ์จากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- () 1. แยกหน่อจากแปลงเดิมที่ปลูกอยู่แล้ว
() 2. ซื้อหน่อพันธุ์จากแปลงปลูกของสมาชิกคนอื่น
() 3. ซื้อหน่อพันธุ์จากอำเภอท่ายางจังหวัดเพชรบุรี
() 4. ซื้อหน่อพันธุ์จากตำบลถ้ำสิงห์อำเภอเมืองจังหวัดชุมพร
() 5. ซื้อหน่อพันธุ์ที่ได้จากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ
() 6. แหล่งอื่น ๆ (ระบุ)

3. ราคาหน่อพันธุ์ที่ซื้อหน่อละ.....บาท.....สตางค์

4. ท่านเคยได้รับความช่วยหน่อพันธุ์กล้วยหอมทอง จากหน่วยงานไหนบ้าง

- () 1. ไม่ได้รับ () 2. ได้รับ

กรณีที่ได้รับ ได้รับจำนวน.....ต้น หน่วยงานใด.....

กรณีที่ไม่ได้รับ เพราะอะไร?.....

5. การเตรียมดินแปลงปลูก

- () 1. ไม่มีการใส่ปุ๋ย () 2. มีการใส่ปุ๋ย

กรณีที่ใช้ ท่านใส่ในปริมาณ.....ก.ก./ไร่

กรณีที่ไม่ใส่ เพราะเหตุใด.....

6. ลักษณะแปลงปลูก

- () 1. ไม่มีการยกทรงหรือยกแปลง

- () 2. มีการยกทรงหรือยกแปลง

กรณีที่ไม่มีการยกทรง เพราะเหตุใด.....

กรณีที่มีการยกทรง เพราะเหตุใด.....

ร่องมีขนาดกว้าง.....เมตร ยาว.....เมตร

7. ฤดูปลูก

- () 1. ปลูกต้นฤดูฝน (เมษายน-พฤษภาคม)
 () 2. ปลูกช่วงฝนตกชุก (มิถุนายน-ตุลาคม)
 () 3. ปลูกปลายฤดูฝน (พฤศจิกายน-มกราคม)
 () 4. ไม่คำนึงปลูกตอนไหนก็ได้

8. การจัดระยะปลูก

- () 1. 1 X 3 เมตร () 2. 1.5 X 3 เมตร
 () 3. 2 X 3 เมตร () 4. 2 X 4 เมตร
 () 5. 3 X 3 เมตร () 6. 4 X 4 เมตร
 () 7. อื่น ๆ (ระบุ)

9. วิธีการให้น้ำ

- () 1. รดตามผิวดินให้ทั่วแปลง
 () 2. ปล่อน้ำไปตามร่องระหว่างแถวปลูก
 () 3. วางระบบน้ำโดยฝาน้ำไปตามท่อ
 () 4. ใช้น้ำฝนอย่างเดียว
 () 5. อื่น ๆ (ระบุ).....

10. ช่วงระยะเวลาให้น้ำ ใช้ช่วงระยะเวลาใด

- () 1. เช้า (06.00-11.00 น.) () 2. บ่าย (13.00-16.00 น.)
 () 3. เย็น (17.00-20.00 น.) () 4. ทั้งวัน
 () 5. อื่น ๆ (ระบุ).....

11. มีการใส่ปุ๋ยเคมีหรือไม่

- () 1. ใช่ () 2. ไม่ใช่

กรณีที่ใช้ ท่านใช้สูตร

- () 1. 15-15-15 () 2. 16-20-0
 () 3. 20-20-0 () 4. อื่น ๆ (ระบุ).....

ปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมี.....กิโลกรัม คิดเป็นอัตรา.....กิโลกรัม/ไร่

จำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ย.....ครั้ง

กรณีที่ไม่ใช่ เพราะ

12. มีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์(ปุ๋ยคอก,ปุ๋ยหมัก) หรือไม่

- () 1. ใช่ () 2. ไม่ใช่

ปริมาณการใส่ปุ๋ยอินทรีย์.....กิโลกรัม คิดเป็นอัตรา.....กิโลกรัม/ไร่

จำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ย.....ครั้ง

กรณีที่ไม่ใช่ เพราะ

13. ช่วงระยะเวลาในการใส่ปุ๋ยต่อปี

- () 1. ใส่เฉพาะรองก้นหลุม
 () 2. ใส่หลังปลูก (ยังเล็ก)
 () 3. ใส่สังเกตจากการดูว่าขาดธาตุอาหาร
 () 4. ใส่แต่น้อยบ่อยครั้งตลอดปี
 () 5. อื่น ๆ (ระบุ)

14. มีการป้องกันโรคระบาดหรือไม่

- () 1. ไม่มี
 () 2. มี (ระบุชื่อโรค).....
 การป้องกันกำจัดใช้ (ระบุ).....

15. มีการป้องกันแมลงระบาดหรือไม่

- () 1. ไม่มี
 () 2. มี (ระบุชื่อแมลง).....
 การป้องกันกำจัดใช้ (ระบุ).....

16. การเก็บเกี่ยวเพื่อให้ได้คุณภาพดี ท่านมีวิธีการปฏิบัติอย่างไร

- () 1. สังเกตจากขนาดของผลกล้วย
 () 2. เก็บตามอายุ
 () 3. อื่น ๆ (ระบุ).....

17. การตัดเครือกล้วย ท่านมีวิธีการจัดการอย่างไร

- () 1. คนหนึ่งฟันต้นกล้วย อีกคนหนึ่งคอยรับเครือกล้วย
 () 2. ตัดเองคนเดียว
 () 3. อื่น ๆ (ระบุ).....

18. ผลของกล้วยไม้ได้ขนาดที่คัดออกเอาไปใช้ประโยชน์อย่างไร

() 1. มีการแปรรูป (ระบุ)

() 2. ขายให้พ่อค้าขายปลีก

() 3. อื่น ๆ (ระบุ)

19. การขนย้ายกล้วยส่งไปยังโรงบรรจุหีบห่อ

() 1. ใช้รถส่วนตัว

() 2. ใช้รถของกลุ่ม

() 3. จ้างรถของเพื่อนบ้าน

() 4. อื่น ๆ (ระบุ).....

20. ท่านมีส่วนร่วมในขบวนการคัดเลือกกล้วยเพื่อการส่งออกของกลุ่มหรือไม่

() 1. มี

() 2. ไม่มี

ถ้ามีครั้ง/เดือน หน้าที่

1.

2.

3.

ส่วนที่ 6 ปัญหาอุปสรรคในการปลูกกล้วยหอมทองและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

โปรดเติมข้อความในช่องว่างหรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความซึ่งตรงกับความเป็นจริง

ลักษณะ ของปัญหา	ปัญหารุนแรง (แก้ไขไม่ได้)	ปัญหาปานกลาง (แก้ไขไม่ได้)	ปัญหาพอ แก้ไขได้	ไม่มีปัญหา เลย
1. ปัญหาดินเค็ม ดินเปรี้ยว
2. ขาดเงินทุนหรือสินเชื่อ
3. โรคแมลงระบาด
4. ขาดความรู้ในการผลิต
5. ขาดแรงงาน
6. ปัจจัยการผลิตมีราคาสูงขึ้นมาก
7. ถูกเอาเปรียบจากพ่อค้า คนกลาง
8. การใช้น้ำไม่สะดวก
9. การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก
10. ราคาจำหน่ายผลผลิตต่ำ
11. น้ำไม่เพียงพอ
12. ต้นพันธุ์หายาก
13. ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง
14. อื่น ๆ (ระบุ)				
1.
2.
3.

2. เมื่อใดก็ตามที่มีปัญหาเกิดขึ้น ท่านแก้ไขปัญหาได้หรือไม่

() 1. ได้

() 2. ไม่ได้

ถ้าได้ ท่านทำอย่างไร (ระบุ)

ถ้าไม่ได้ ท่านทำอย่างไร (ระบุ)

3. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรที่คิดว่าจะช่วยแก้ปัญหาในการปลูกกล้วยหอมทองของท่าน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

()

ผู้สัมภาษณ์

ภาคผนวก ข

การสร้างตัวชี้วัดและการให้คะแนน

การสร้างตัวชี้วัด มาตราวัดและการให้คะแนนตัวแปรเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง	
1.1 การปลูกกล้วยหอมทองวิธีใดให้ผลผลิตสูงสุด	คะแนน
* ก. นำดินไปวิเคราะห์หาธาตุอาหารแล้วไถพรวนปรับพื้นที่ปลูก	1
ข. ปลูกได้ทุกสภาพดินไม่จำกัด	0
ค. ยกร่อง	0
1.2 การดูแลรักษาหลังการปลูกกล้วยหอมทอง	คะแนน
* ก. มีการใส่ปุ๋ย 60 กรัม/ต้น บ่อยครั้ง ให้น้ำสม่ำเสมอ ตัดแต่ง	1
ข. ใส่ครั้งเดียว/ปี ให้น้ำสม่ำเสมอ	0
ค. ใส่ครั้งเดียว/ปี	0
1.3 โรคที่สำคัญในการปลูกกล้วยหอมทอง	คะแนน
* ก. โรคตายพลาญ	1
ข. โรคใบจุด	0
ค. โรคยอดม้วน	0
1.4 การกำจัดวัชพืชที่ดีที่สุด	คะแนน
ก. มีการฉีดพ่นด้วยสารเคมี	0
* ข. ทำการดายหญ้า	1
ค. ขุดหลุมปลูกได้เลย	0
1.5 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่ดีที่สุด	คะแนน
* ก. การตัดเครือกล้วยใช้ 2 คนตัด	1 ข. ตัดคน
เดียว	0
ค. ตัดแล้วใส่รถได้เลย	0

* คำตอบที่ถูกต้อง

ตัวชี้วัดความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง = ข้อ 1.1 + 1.2 + 1.3 + 1.4 + 1.5

คะแนนรวม = 0 - 5 คะแนน

2. การฝึกอบรมและดูงาน

2.1 การฝึกอบรมความรู้เรื่องกล้วยหอมทอง

คะแนน

ไม่เคย

0

เคย

1

2.2 การดูงานนอกสถานที่

คะแนน

ไม่เคย

0

เคย

1

ตัวชี้วัดการฝึกอบรมและดูงาน = ข้อ 2.1 + 2.2

คะแนนรวม = 0 - 2 คะแนน

3. การหาข้อมูลข่าวสาร

3.1 เอกสารแนะนำทางวิชาการ

คะแนน

ไม่เคย

0

เคย

1

3.2 วิทยุกระจายเสียง

คะแนน

ไม่เคย

0

เคย

1

3.3 โทรทัศน์

คะแนน

ไม่เคย

0

เคย

1

3.4 หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน

คะแนน

ไม่เคย

0

เคย

1

3.5 หนังสือพิมพ์

คะแนน

ไม่เคย

0

เคย

1

3.6 ไปพบเกษตรกรตำบลเพื่อขอคำปรึกษา

คะแนน

ไม่เคย

0

เคย

1

ตัวชี้วัดการได้รับข้อมูลข่าวสาร = ข้อ 3.1 + 3.2 + 3.3 + 3.4 + 3.5 + 3.6

คะแนนรวม = 0 - 6 คะแนน

4. ตัวชี้วัดทัศนคติต่อการปลูกกล้วยหอมทอง ประกอบด้วยข้อความ ดังนี้
- 4.1 กล้วยหอมทองสุกไม่พร้อมกัน ทำให้เก็บหมดทั้งแปลงในเวลาเดียวกัน
ไม่ได้ คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
- 4.2 ไม่สะดวกในการขนส่ง เนื่องจากใช้เนื้อที่มาก คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
- 4.3 การปลูกกล้วยหอมทองให้ผลตอบแทนสูง คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
- 4.4 การลดต้นทุนในการผลิตสามารถทำได้โดยลดการใช้ปัจจัยจากภายนอกได้
เช่น ใช้น้ำอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมีรวมทั้งไม่ใช้สารเคมี คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5

4.5	การคัดเลือกเอากล้วยที่ไม่ได้ขนาดออก จะทำให้การขนส่งสะดวกยิ่งขึ้น	คะแนน
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
	เห็นด้วย	2
	ไม่แน่ใจ	3
	ไม่เห็นด้วย	4
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
4.6	การปลูกกล้วยหอมทองต้องใช้แรงงานมาก และต้องดูแลรักษาอย่างใกล้ชิด	คะแนน
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
	เห็นด้วย	2
	ไม่แน่ใจ	3
	ไม่เห็นด้วย	4
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
4.7	กล้วยหอมทองมีเปลือกบางง่ายต่อการบอบช้ำ จำเป็นจะต้องมีการบรรจุหีบห่อและการขนส่งที่ดี	คะแนน
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
	เห็นด้วย	2
	ไม่แน่ใจ	3
	ไม่เห็นด้วย	4
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
4.8	กล้วยหอมทองหาแหล่งซื้อต้นพันธุ์ยาก	คะแนน
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
	เห็นด้วย	2
	ไม่แน่ใจ	3
	ไม่เห็นด้วย	4
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5

4.9 การรวมกลุ่มกันขายจะเป็นหลักประกันในการต่อรองเรื่องราคาได้	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
4.10 ถึงแม้ว่าขาดแหล่งน้ำ แต่อาศัยน้ำจากน้ำฝนได้	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
4.11 การปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักวิชาการจะให้ผลตอบแทนสูง	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
4.12 ตลาดไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลาง	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5

ตัวชี้วัดทัศนคติที่มีต่อการปลูกกล้วยหอมทอง = ข้อ 4.1 + 4.2 + 4.3 + 4.4 + 4.5

4.6 + 4.7 + 4.8 + 4.9 + 4.10 + 4.11 + 4.12

คะแนนรวม = 12 - 60 คะแนน

5. ตัวชี้วัดทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วยข้อความ ดังนี้

5.1 เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาการเกษตรได้รวดเร็ว

และถูกต้อง

คะแนน

เห็นด้วยอย่างยิ่ง

1

เห็นด้วย

2

ไม่แน่ใจ

3

ไม่เห็นด้วย

4

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

5

5.2 มีอารมณ์แจ่มใส และร่าเริงเมื่อเกษตรกรมาติดต่อ

คะแนน

เห็นด้วยอย่างยิ่ง

1

เห็นด้วย

2

ไม่แน่ใจ

3

ไม่เห็นด้วย

4

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

5

5.3 เข้ากับเกษตรกรได้ดี ไม่ถือตัวไม่ว่าเกษตรกรจะมาติดต่อเวลาไหน

คะแนน

เห็นด้วยอย่างยิ่ง

1

เห็นด้วย

2

ไม่แน่ใจ

3

ไม่เห็นด้วย

4

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

5

5.4 ช่วยเหลือเกษตรกรด้วยความจริงใจ เมื่อเกษตรกรมีปัญหาการเกษตร

คะแนน

เห็นด้วยอย่างยิ่ง

1

เห็นด้วย

2

ไม่แน่ใจ

3

ไม่เห็นด้วย

4

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

5

5.5 ไม่ค่อยเข้าพื้นที่เท่าที่ควร นอกจากมีงานเร่งด่วนเท่านั้น*	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
5.6 เป็นบุคคลที่ทำงานเฉื่อยชา ล่าช้าไม่ทันกับการแก้ไขปัญหาการเกษตร*	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
5.7 เป็นบุคคลที่พบตัวได้ยาก เมื่อเกษตรกรต้องการปรึกษาเรื่องการเกษตร*	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
5.8 ไม่ติดตามผลงานที่ได้ทำเอาไว้ว่าได้ผล ไม่มีการประเมินผลงานโครงการ*	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5

5.9 เป็นบุคคลที่ไม่ตรงต่อเวลาเมื่อเวลานัดกับเกษตรกร *	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
5.10 เป็นบุคคลที่ไม่มีความรู้ความสามารถ ไม่สามารถแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรได้*	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
5.11 เป็นบุคคลที่พูดเก่งอย่างเดียว ไม่มีการปฏิบัติ สาธิตให้เป็นตัวอย่างกับเกษตรกร*	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
5.12 ไม่ให้ความสนใจการนำความรู้ใหม่ ๆ ไปถ่ายทอดให้กับเกษตรกร*	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5

ตัวชี้วัดทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร = ข้อ 5.1 + 5.2 + 5.3 + 5.4 + 5.5

5.6 + 5.7 + 5.8 + 5.9 + 5.10 + 5.11 + 5.12

คะแนนรวม = 12 - 60 คะแนน

6. ตัวชี้วัดการยอมรับวิธีปฏิบัติในการผลิตกล้วยหอมทอง ประกอบด้วยข้อความ ดังนี้	
ปฏิบัติก่อนการเก็บเกี่ยว	
6.1 การขยายพันธุ์	คะแนน
หน่อใบกว้าง	0
หน่อใบแคบ	1
การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ	2
6.2 การเตรียมดินแปลงปลูก	คะแนน
ไม่มีการใส่ปุ๋ยขาว	0
มีการใส่ปุ๋ยขาว	1
6.3 ลักษณะแปลงปลูก	คะแนน
ไม่มีการยกร่องหรือยกแปลง	0
มีการยกร่องหรือยกแปลง	1
6.4 ฤดูปลูก	คะแนน
ปลูกต้นฤดูฝน (เมษายน-พฤษภาคม)	1
ปลูกช่วงฝนตกชุก (มิถุนายน-ตุลาคม)	0
ปลูกปลายฤดูฝน (พฤศจิกายน-มกราคม)	0
ไม่คำนึงปลูกตอนไหนก็ได้	0
6.5 ระยะปลูก	คะแนน
1 X 3 เมตร	0
1.5 X 3 เมตร	0
2 X 3 เมตร	1
2 X 4 เมตร	1
3 X 3 เมตร	0
4 X 4 เมตร	0
6.6 การใส่ปุ๋ยเคมี	คะแนน
ไม่ใส่	0
ใส่	1

6.7 การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยคอก, ปุ๋ยหมัก)	คะแนน
ไม่ใช่	0
ใช่	1
6.8 การให้น้ำ	คะแนน
ใช้น้ำฝนอย่างเดียว	0
ปล่อยน้ำไปตามร่องระหว่างแถวปลูก	1
รดตามผิวดินให้ทั่วแปลง	2
วางระบบน้ำโดยผ่านน้ำไปตามท่อ	3

6.9 การป้องกันโรคระบาด	คะแนน
ไม่มี	0
มี	1

6.10 การป้องกันกำจัดแมลง	คะแนน
ไม่มี	0
มี	1

ตัวชี้วัดวิธีปฏิบัติก่อนการเก็บเกี่ยว = ข้อ 6.1 + 6.2 + 6.3 + 6.4 + 6.5 + 6.6 +
6.7 + 6.8 + 6.9 + 6.10

คะแนนรวม = 0 - 13 คะแนน

วิธีปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

6.11 การเลือกขนาดและเหลี่ยมของผลกล้วยที่จะตัด	คะแนน
สังเกตจากขนาดของผลกล้วย	1
เก็บตามอายุ	0

6.12 วิธีการตัดเครือกล้วย	คะแนน
คนหนึ่งฟันต้นกล้วย อีกคนหนึ่งคอยรับเครือกล้วย	1
ตัดเองคนเดียว	0

ตัวชี้วัดวิธีปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว = ข้อ 6.11 + 6.12

คะแนนรวม = 0 - 2 คะแนน

ตัวชี้วัดการยอมรับวิธีปฏิบัติในการผลิตกล้วยหอมทอง = ข้อ 6.1 + 6.2 + 6.3 + 6.4 +
6.5 + 6.6 + 6.7 + 6.8 + 6.9 + 6.10 + 6.11 + 6.12

คะแนนรวม = 1 - 15 คะแนน

ภาคผนวก ค

การทดสอบความเชื่อถือได้ของการวัด

1. การทดสอบความเชื่อถือได้ของความรู้เกี่ยวกับการปลูกล้อยหอมของ
สเกลนี้ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 5 ข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 การปลูกล้อยหอมของวิธีใดให้ผลผลิตสูงสุด

- *ก. นำดินไปวิเคราะห์หาธาตุอาหารแล้วไถพรวนปรับพื้นที่
- ข. ปลูกลงได้ทุกสภาพดินไม่จำกัด
- ค. ยกร่อง

ข้อที่ 2 การดูแลรักษาหลังการปลูกล้อยหอมของ

- *ก. มีการใส่ปุ๋ย 60 กรัม/ต้น บ่อยครั้ง ให้น้ำสม่ำเสมอ ตัดแต่ง
- ข. ใส่ครั้งเดียว/ปี ให้น้ำสม่ำเสมอ
- ค. ใส่ครั้งเดียว/ปี

ข้อที่ 3 โรคที่สำคัญในการปลูกล้อยหอมของ

- *ก. โรคตายพลาย
- ข. โรคใบจุด
- ค. โรคยอดม้วน

ข้อที่ 4 การกำจัดวัชพืชที่ดีที่สุด

- ก. มีการฉีดพ่นด้วยสารเคมี
- *ข. ทำการดายหญ้า
- ค. ขุดหลุมปลูกได้เลย

ข้อที่ 5 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวดีที่สุด

- *ก. การตัดเครือกล้อยให้ 2 คนตัด
- ข. ตัดคนเดียว
- ค. ตัดแล้วใส่รถได้เลย

* คำตอบที่ถูกต้อง

1.1 การวิเคราะห์ข้อความ (item analysis)

เป็นการทดสอบความสอดคล้องภายใน (internal consistency) ของปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบ รวมทั้งความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อชุดของปัจจัยทั้งหมด จากตาราง 1 จะเห็นว่าข้อความแต่ละข้อมีความสัมพันธ์ทางบวกของคำถามทั้งหมด

ตาราง 1 การหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง

ข้อคำถาม	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y
X_1 = คำถามข้อที่ 1	1.00	.48**	.27**	0.12	0.04	.60**
X_2 = คำถามข้อที่ 2		1.00	.34**	.40**	0.18	.76**
X_3 = คำถามข้อที่ 3			1.00	0.19	.26**	.66**
X_4 = คำถามข้อที่ 4				1.00	.20*	.60**
X_5 = คำถามข้อที่ 5					1.00	.52**
Y = คำถามทั้งหมด						1.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 %

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 %

1.2 รายละเอียดเกี่ยวกับการกระจายตัวของคะแนน

เกษตรกรตอบคำถามข้อที่ 5 ได้มากที่สุด (ร้อยละ 74.0) รองลงมาคำถามข้อที่ 4 (ร้อยละ 73.0) ข้อที่ 1 (ร้อยละ 72.0) ข้อที่ 2 (ร้อยละ 68.0) และข้อที่ 3 (ร้อยละ 67.0) ตามลำดับ แต่เมื่อดูช่วงคะแนน พบว่า เกษตรกรราวครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 58.0) มีคะแนนมากกว่าครึ่ง (4-5 คะแนน) และเกษตรกรราวหนึ่งในสาม (ร้อยละ 34.0) มีคะแนนต่ำกว่าครึ่ง (1-2 คะแนน) และที่เหลือ ร้อยละ 8.0 มีคะแนนอยู่กลาง (3 คะแนน) แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับกล้วยหอมทองเป็นอย่างดี

ตาราง 2 รายละเอียดเกี่ยวกับการกระจายตัวของคะแนน

ระดับ สเกล	ข้อคำถาม					คำถามทั้งหมด	
	1	2	3	4	5	คะแนน	ความถี่
0	0(28)	0(32)	0(33)	0(27)	0(26)	0	-
1	1(72)	1(68)	1(67)	1(73)	1(74)	1	9
						2	25
						3	8
						4	19
						5	39
n=100	72	68	67	73	74	$\sum X$ =354	$\sum X^2$ =1,460
p	0.72	0.68	0.67	0.73	0.74	pq = 0.20+...+0.16	
q	0.28	0.32	0.33	0.27	0.26	$\sum pq = 1.03$	

1.3 การทดสอบแบบคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson)

ก่อนที่จะมีการทดสอบได้มีการหาค่าเฉลี่ย และหาความแปรปรวนของคำถามแต่ละข้อรวมทั้งหมดของคำถามทั้งหมดดังตาราง 3

ตาราง 3 รายละเอียดเกี่ยวกับค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความแปรปรวน

คำถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าความแปรปรวน
ข้อที่ 1	0.72	0.45	0.20
ข้อที่ 2	0.68	0.47	0.22
ข้อที่ 3	0.67	0.47	0.22
ข้อที่ 4	0.73	0.45	0.20
ข้อที่ 5	0.74	0.44	0.19
ชุดคำถาม	3.54	1.45	2.09

ทำการทดสอบแบบคูเดอร์-ริชาร์ดสัน ได้จากสูตร

$$r_{KR-20} = \left[\frac{K}{K-1} \right] \left[1 - \left(\frac{\sum pq}{S^2} \right) \right]$$

เมื่อ r_{KR-20} = ค่าความเชื่อถือได้
 K = จำนวนข้อของแบบสอบถาม
 P = สัดส่วนข้อที่ตอบถูก
 q = $1-P$
 S^2 = ค่าความแปรปรวนของชุดคำถาม

แทนค่าจากสูตร

$$r_{KR-20} = \left[\frac{5}{5-1} \right] \left[1 - \left(\frac{1.03}{2.09} \right) \right]$$

$$= 1.25 (1-0.49)$$

$$= 0.64$$

ค่าที่ได้มีความเชื่อถือได้ในระดับค่อนข้างสูง

2. ทักษะที่มีต่อการปลูกกล้วยหอมทอง

ประกอบด้วยคำถาม 12 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

- ข้อที่ 1 กล้วยหอมทองสุกไม่พร้อมกัน ทำให้เก็บหมดทั้งแปลงในเวลาเดียวกันไม่ได้
- ข้อที่ 2 ไม่สะดวกในการขนส่ง เนื่องจากใช้เนื้อที่มาก
- ข้อที่ 3 การปลูกกล้วยหอมทองให้ผลตอบแทนสูง
- ข้อที่ 4 การลดต้นทุนในการผลิตสามารถทำได้โดยลดการใช้ปัจจัยจากภายนอกได้ เช่น ใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมีรวมทั้งไม่ใช้สารเคมี
- ข้อที่ 5 การคัดเลือกเอากล้วยที่ไม่ได้ขนาดออก จะทำให้การขนส่งสะดวกยิ่งขึ้น
- ข้อที่ 6 การปลูกกล้วยหอมทองต้องใช้แรงงานมาก และต้องดูแลรักษาอย่างใกล้ชิด
- ข้อที่ 7 กล้วยหอมทองมีเปลือกบางง่ายต่อการบอบช้ำ จำเป็นจะต้องมีการบรรจุหีบห่อและการขนส่งที่ดี
- ข้อที่ 8 กล้วยหอมทองหาแหล่งซื้อต้นพันธุ์ยาก
- ข้อที่ 9 การรวมกลุ่มกันขายจะเป็นหลักประกันในการต่อรองเรื่องราคาได้
- ข้อที่ 10 ถึงแม้ว่าขาดแหล่งน้ำ แต่อาศัยน้ำจากน้ำฝนได้
- ข้อที่ 11 การปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักวิชาการจะให้ผลตอบแทนสูง
- ข้อที่ 12 ตลาดไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลาง

2.1 การวิเคราะห์ข้อความ เป็นการทดสอบความสอดคล้องภายในของปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบ รวมทั้งความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อชุดของปัจจัยทั้งหมด จากตาราง 4 จะเห็นได้ว่าค่าที่ได้ของคำถามแต่ละข้อมีความสัมพันธ์ทางบวกกับชุดของคำถามทั้งหมด

ตาราง 4 การหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับชุดของคำถามของทัศนคติที่มีต่อการปลูก
กล้วยหอมทอง

ข้อคำถาม	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	Y
X ₁	.57**	.26**	.40**	.43**	.30**	.21**	.24**	.37**	.36**	.49**	.32**	.37**	.65**
X ₂	1.00	.23**	.39**	.43**	.30**	.21**	.40**	.39**	.31**	.47**	.42**	.41**	.66*
X ₃		1.00	.56**	.42**	.46**	.24**	.32**	.34**	.53**	.19*	.20*	.47**	.62**
X ₄			1.00	.61**	.52**	.17*	.26**	.55**	.59**	.38**	.38**	.40**	.74**
X ₅				1.00	.43**	0.11	0.14	.42**	.45**	.33**	.25**	.37**	.65**
X ₆					1.00	0.13	.32**	.31**	.54**	.32**	.41**	.45**	.66**
X ₇						1.00	.31**	0.08	0.11	.22**	.32**	.31**	.39**
X ₈							1.00	.29**	.29**	.26**	.35**	.40**	.53**
X ₉								1.00	.50**	.41**	.36**	.43**	.65**
X ₁₀									1.00	.40**	.29**	.52**	.71**
X ₁₁										1.00	.61**	.41**	.67**
X ₁₂											1.00	.67**	.66**
Y = ชุดคำ ถาม													1.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 %

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 %

2.2. การทดสอบสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's alpha coefficient)

ก่อนที่จะมีการทดสอบได้มีการศึกษาถึงความแปรปรวนของคำถามแต่ละข้อ รวมทั้งความแปรปรวนรวมของชุดของคำถาม ดังตาราง 5

ตาราง 5 รายละเอียดเกี่ยวกับค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความแปรปรวนของทัศนคติที่มีการปลูกกล้วยหอมทอง

คำถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าความแปรปรวน
ข้อที่ 1	2.61	0.99	0.99
ข้อที่ 2	3.03	1.13	1.28
ข้อที่ 3	2.99	0.98	0.96
ข้อที่ 4	2.53	1.12	1.26
ข้อที่ 5	2.51	0.94	0.88
ข้อที่ 6	2.75	0.89	0.80
ข้อที่ 7	2.11	0.75	0.56
ข้อที่ 8	2.92	1.18	1.39
ข้อที่ 9	3.44	1.22	1.48
ข้อที่ 10	2.72	1.22	1.50
ข้อที่ 11	2.61	1.02	1.05
ข้อที่ 12	2.31	1.38	1.91
คำถามทั้งหมด	32.53	7.02	49.28

ทำการคำนวณค่า สัมประสิทธิ์อัลฟาได้จากสูตร

$$= \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right)$$

$$\begin{aligned} \text{เมื่อ} &= \text{ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อถือได้} \\ n &= \text{จำนวนข้อความ} \\ \sum s_i^2 &= \text{ผลรวมทั้งหมดของความแปรปรวนแต่ละข้อ} \\ s_i^2 &= \text{ค่าความแปรปรวนของชุดคำถาม} \end{aligned}$$

แทนค่าจากสูตร

$$\begin{aligned} \alpha &= \frac{12}{12-1} \left(1 - \frac{0.99 + 1.28 + 0.96 + 1.26 + 0.88 + 0.80 + 0.5 + 1.39 + 1.48 + 1.50 + 1.05 + 1.91}{49.28} \right) \\ &= 0.77 \end{aligned}$$

ค่าที่ได้มีความเชื่อถือได้ในระดับค่อนข้างสูง

3. การทดสอบความเชื่อถือได้ของทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

ประกอบด้วยคำถาม 12 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

- ข้อที่ 1 เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาการเกษตรได้รวดเร็วและถูกต้อง
- ข้อที่ 2 มีอารมณ์แจ่มใส และร่าเริงเมื่อเกษตรกรมาติดต่อ
- ข้อที่ 3 เข้ากับเกษตรกรได้ดี ไม่ถือตัวไม่ว่าเกษตรกรจะมาติดต่อเวลาไหน
- ข้อที่ 4 ช่วยเหลือเกษตรกรด้วยความจริงใจ เมื่อเกษตรกรมีปัญหาการเกษตร
- ข้อที่ 5 ไม่ค่อยเข้าพื้นที่เท่าที่ควร นอกจากมีงานเร่งด่วนเท่านั้น
- ข้อที่ 6 เป็นบุคคลที่ทำงานเฉื่อยชา ล้าช้าไม่ทันกับการแก้ไขปัญหาการเกษตร
- ข้อที่ 7 เป็นบุคคลที่พบตัวได้ยาก เมื่อเกษตรกรต้องการปรึกษาเรื่องการเกษตร
- ข้อที่ 8 ไม่ติดตามผลงานที่ได้ทำเอาไว้ว่าได้ผล ไม่มีการประเมินผลงานโครงการ
- ข้อที่ 9 เป็นบุคคลที่ไม่ตรงต่อเวลาเมื่อเวลานัดกับเกษตรกร
- ข้อที่ 10 เป็นบุคคลที่ไม่มีความรู้ความสามารถ ไม่สามารถแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรได้

ข้อที่ 11 เป็นบุคคลที่พูดเก่งอย่างเดียว ไม่มีการปฏิบัติ สาธิตให้เป็นตัวอย่างกับ
เกษตรกร

ข้อที่ 12 ไม่ให้ความสนใจการนำความรู้ใหม่ ๆ ไปถ่ายทอดให้กับเกษตรกร

3.1 การวิเคราะห์ข้อความเป็นการทดสอบความสอดคล้องภายในของปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบ รวมทั้งความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อชุดของปัจจัยทั้งหมด จากตาราง 6 ค่าที่ได้จะเห็นได้ว่าคำถามแต่ละข้อมีความสัมพันธ์ทางบวกกับชุดของคำถามทั้งหมด

ตาราง 6 การหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับชุดของคำถามของทัศนคติที่มีต่อ
เจ้าหน้าที่ส่งเสริม

ข้อคำถาม	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	Y
X ₁	1.00	.22*	-.05	.15	.19	.08	.10	.21*	.28**	.32**	.13	.23*	.42**
X ₂		1.00	.08	.31**	.33**	.37**	.31**	.32**	.34**	.32**	.35**	.38**	.62**
X ₃			1.00	.10	.10	.11	.31**	.08	.12	.21*	.13	.13	.33**
X ₄				1.00	.24*	.42**	.31**	.14	.27**	.44**	.25*	.24*	.56**
X ₅					1.00	.31**	.37**	.21*	.46**	.44**	.49**	.44**	.66**
X ₆						1.00	.25*	.16	.19	.38**	.38**	.22*	.54**
X ₇							1.00	.27**	.32**	.24*	.39**	.51**	.66**
X ₈								1.00	.37**	.13	.28**	.28**	.51**
X ₉									1.00	.41**	.27**	.38**	.65**
X ₁₀										1.00	.41**	.23*	.63**
X ₁₁											1.00	.40**	.65**
X ₁₂												1.00	.66**
Y = ชุดคำถาม													1.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 %

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 %

3.2 การทดสอบสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's alpha coefficient)

ก่อนที่จะมีการทดสอบได้มีการศึกษาถึงความแปรปรวนของคำถามแต่ละข้อ รวมทั้ง
ความแปรปรวนรวมของชุดของคำถาม ดังตาราง 7

ตาราง 7 รายละเอียดเกี่ยวกับค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความ
แปรปรวนของทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

คำถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าความแปรปรวน
ข้อที่ 1	3.40	0.95	0.91
ข้อที่ 2	3.38	0.81	0.66
ข้อที่ 3	3.13	0.81	0.66
ข้อที่ 4	3.12	0.95	0.89
ข้อที่ 5	3.81	0.80	0.64
ข้อที่ 6	3.75	0.82	0.67
ข้อที่ 7	3.74	1.15	1.33
ข้อที่ 8	3.16	0.90	0.80
ข้อที่ 9	3.59	0.96	0.93
ข้อที่ 10	3.88	0.69	0.47
ข้อที่ 11	3.29	0.91	0.83
ข้อที่ 12	3.24	0.93	0.87
คำถามทั้งหมด	41.49	6.16	37.91

ทำการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาได้จากสูตร

$$= \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_1^2} \right)$$

เมื่อ = ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อถือได้

n = จำนวนข้อความ

$\sum s_i^2$ = ผลรวมทั้งหมดของความแปรปรวนแต่ละข้อ

s_i^2 = ค่าความแปรปรวนของชุดคำถาม

แทนค่าจากสูตร

$$\alpha = \frac{12}{12-1} \left(1 - \frac{0.91+0.66+0.66+0.89+0.64+0.67+1.33+0.80+0.93+0.47+0.83+0.87}{37.91} \right)$$

$$= 0.80$$

ค่าที่ได้มีความเชื่อถือได้ในระดับค่อนข้างสูง

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล นายตวรรษวัฒน์ อิศรภาค
วัน เดือน ปี เกิด 4 พฤษภาคม 2497

วุฒิการศึกษา	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
วุฒิปริญญาตรี วิทยาศาสตรบัณฑิต (เทคโนโลยีการเกษตร)	วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี	2533

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

ตำแหน่ง	เจ้าพนักงานการเกษตร
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร อ.เมือง จ.ชุมพร 86000